

LA
STRADA
Moldova

terre des hommes
stops child exploitation

Cartografierea serviciilor existente în Republica Moldova

pentru persoanele
strămutate din Ucraina.

Identificarea riscurilor
de exploatare și trafic
de ființe umane

RAPORT DE CERCETARE

Chișinău, 2022

Studiu realizat de SocioPolis Consultancy la comanda AO Centrul Internațional „La Strada”

Coordonator: **Tatiana FOMINA, AO Centrul Internațional „La Strada”**

Autor: **Diana CHEIANU-ANDREI, SocioPolis Consultancy**

Redactor: **Diana SENIC**

Studiul a fost elaborat cu susținerea financiară a War Child (Olanda) și în parteneriat cu Terre des Hommes Netherlands, în cadrul proiectului „Prevenirea și răspunsul la vulnerabilitatea refugiaților la abuz și exploatare în Republica Moldova”. Analiza și constatările prezentului raport, interpretările și concluziile exprimate în această publicație aparțin autorului și reflectă exclusiv părerile autorului, pe care și le asumă AO Centrul Internațional „LA STRADA”. War Child (Olanda) și Terre des Hommes Netherlands nu poartă răspundere pentru utilizarea, sub nicio formă, a informațiilor din cadrul prezentului studiu.

Întru realizarea prezentei lucrări, autorul a beneficiat de suportul Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Biroului Migrație și Azil, Centrului pentru Combaterea Traficului de Persoane, Agenției Naționale Asistență Socială, Inspectoratului de Stat al Muncii, unor Structuri Teritoriale de Asistență Socială, Organizației Internaționale pentru Migrație, Misiunea din Moldova, Agenției ONU pentru Refugiați în Republica Moldova, Fondului Națiunilor Unite pentru Copii în Moldova, Centrului de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, Centrului Internațional „La Strada”, Centrelor de Plasament Temporar pentru Refugiați și altor prestatori de servicii pentru persoanele strămutate. Autorul exprimă mulțumiri administrației acestor instituții, precum și participanților la interviurile individuale aprofundate asupra problemei date. Nu în ultimul rând, autorul mulțumește participanților la atelierul de discuție și validare a constatărilor și recomandărilor prezentului raport.

Dreptul de autor:

AO Centrul Internațional „La Strada”

Chișinău, MD-2012, C.P. 259

Republica Moldova

Relații la tel. + 373 22 234 906

e-mail : office@lastrada.md

www.lastrada.md

Prestatorul serviciilor de cercetare:

SocioPolis Consultancy

Chișinău, MD-2064

Str. Ion Creangă, 39/2,

Republica Moldova

Relații la tel. + 373 22 582 983

fax: + 373 22 582 983

e-mail: info@sociopolis.md

www.sociopolis.md

CUPRINS

ABREVIERI	5
SUMAR EXECUTIV	6
INTRODUCERE	17
I. CADRUL DE CERCETARE	19
1.1. Scopul și obiectivele cercetării	19
1.2. Persoane strămutate din Ucraina și riscurile de exploatare și trafic: aspecte conceptuale	19
1.3. Metodologia cercetării.....	22
1.4. Limitele cercetării	22
II. SITUAȚIA PERSOANELOR STRĂMUTATE DIN UCRAINA ÎN REPUBLICA MOLDOVA	24
2.1. Etape și particularități ale răspunsului autorităților Republicii Moldova la nevoile persoanelor strămutate din Ucraina	24
2.2. Provocări privind copiii din Ucraina neînsoțiți sau însoțiți de persoane terțe	26
2.3. Suportul oferit de unii parteneri internaționali autorităților Republicii Moldova în contextul războiului din Ucraina.....	27
III. SERVICII OFERITE PERSOANELOR STRĂMUTATE DIN UCRAINA, ÎN SPECIAL FEMEI ȘI COPII	29
3.1. Servicii pentru persoanele strămutate din Ucraina	29
3.2. Servicii oferite copiilor strămutați din Ucraina	34
3.3. Puncte forte ale serviciilor acordate persoanelor strămutate din Ucraina.....	35
3.4. Puncte slabe ale serviciilor acordate persoanelor strămutate din Ucraina.....	36
3.5. Provocările instituțiilor ce oferă servicii	38
IV. PARTICULARITĂȚILE VULNERABILITĂȚII PERSOANELOR STRĂMUTATE DIN UCRAINA ȘI RISCURILE DE TRAFIC ȘI EXPLOATARE	40
4.1. Vulnerabilitatea în rândul persoanelor strămutate și riscul de trafic și exploatare	40
4.2. Semne ale traficului și exploatării identificate la copiii din Ucraina	42
4.3. Semne ale traficului și exploatării identificate la femei din Ucraina	45
V. PREVENIREA ȘI COMBATerea TRAFICULUI ȘI EXPLOATĂRII ÎN RÂNDUL PERSOANELOR STRĂMUTATE DIN UCRAINA PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA	48
5.1. Cadru instituțional	48
5.2. Accesul victimelor traficului de ființe umane din țări terțe la protecție și asistență	54
5.3. Activități de prevenire și combatere a traficului și exploatării în rândul persoanelor strămutate din Ucraina	55
5.4. Proceduri/instrumente elaborate și în proces de elaborare pentru eficientizarea acțiunilor anti-trafic	59
VI. POSIBILITĂȚI DE EFICIENTIZARE A POLITICILOR ȘI ACTIVITĂȚILOR ANTI-TRAFIC	61
CONCLUZII	64
RECOMANDĂRI	65
BIBLIOGRAFIE	67
ANEXE	69

ABREVIERI

ANAS – Agenția Națională Asistență Socială

ANOFM – Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă

ASP – Agenția Servicii Publice

BMA – Biroul Migrație și Azil

CAP – Centrul de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale TFU

CCTP – Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane

CPS – Centru/e de Plasament specializate pentru victimele și prezumatele victime ale TFU, VBG

CPTR – Centru/e de Plasament Temporar pentru Refugiați

CSE – Comisia pentru Situații Excepționale

CTCTFU – Comisii Teritoriale pentru combaterea TFU

CNPAC – Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii

CUGC – Centrul Unic de Gestionare a Crizei

EMD – echipe multidisciplinare (comunitare și raionale)

ISM – Inspectoratul de Stat al Muncii

MAI – Ministerul Afacerilor Interne

Mecanism intersectorial – Regulamentul privind instituirea mecanismului intersectorial de cooperare pentru identificarea, asistența și monitorizarea copiilor în situații de risc, veniți de pe teritoriul Ucrainei în perioada declarării stării de război în Ucraina

MMPS – Ministerul Muncii și Protecției Sociale

OIM – Organizația Internațională pentru Migrație/Agenția ONU pentru Migrație

ONU – Organizația Națiunilor Unite

OSC – Organizații ale societății civile

PF – Poliția de Frontieră

POS – Proceduri Operaționale Standard

SNR – Sistemul Național de Referire

STAS – Structuri Teritoriale de Asistență Socială

TFU – Trafic de ființe umane

UE – Uniunea Europeană

UNHCR – Agenția ONU pentru refugiați

UNICEF – Fondul Națiunilor Unite pentru Copii

VBG – Violență în bază de gen

VNET – Violență, Neglijare, Exploatare și Trafic a Copiilor

SUMAR EXECUTIV

Context social

Războiul din Ucraina a provocat un înalt nivel al strămutării populației civile în Europa, având un impact sever asupra țărilor învecinate. Din 24 februarie 2022 și până în prezent, hotarele Republicii Moldova au fost traversate de peste 650 mii persoane strămutate (90% cetățeni ucraineni și 10% resortisanți ai țărilor terțe). Marea majoritate a persoanelor strămutate s-au aflat în tranzit pe teritoriul Republicii Moldova.¹

În prezent, în Moldova sunt peste 80.900 de persoane, dintre care aproximativ 14 mii de ucraineni s-au întors pe teritoriul Republicii Moldova din țările europene. Marea lor majoritate sunt femei (60% din numărul persoanelor adulte strămutate din Ucraina) și copii (49% din numărul total al persoanelor strămutate).² *Gender-Based Violence Safety Audit Report* atestă că dintre țările care a primit refugiați Republica Moldova găzduiește cel mai mare număr de persoane strămutate pe cap de locuitor.³

Autoritățile Republicii Moldova au răspuns prompt la provocările determinate de războiul din Ucraina, creând un Centru Unic de Gestionare a Crizei (CUGC) pentru a coordona protecție și asistență oferită de diverși actori de stat și nestatali. Important este și faptul că în ajutorul autorităților de la Chișinău au venit peste 90 de parteneri externi de dezvoltare.⁴

Cu suportul agențiilor internaționale au fost realizate diverse studii, analize, printre care *Integrarea dimensiunii de gen pentru a răspunde la nevoile refugiaților în Moldova*;⁵ *O*

scurtă analiză a impactului de gen în criza din Ucraina: Republica Moldova; Sondaj privind strămutarea ucrainenilor și resortisanților țărilor terțe;⁶ *Analiza rapidă de gen*;⁷ *Prevenirea traficului de persoane în rândul refugiaților din Ucraina. O evaluare rapidă a riscurilor și a lacunelor în răspunsul anti-trafic*;⁸ *Raport de audit și siguranță privind violența în bază de gen*⁹ ș. a. Aceste studii și analize accentuează riscuri și vulnerabilități diferențiate de gen¹⁰. Riscul traficului de ființe umane (TFU) și exploatare este de asemenea înalt, pentru că printre persoanele strămutate se află adolescenți și copii neînsoțiți sau însoțiți de persoane terțe, dar și persoane cu resurse economice și informaționale reduse.¹¹

Scopul, obiectivele și metodologia studiului

Scopul acestui studiu rezidă în cunoașterea particularităților serviciilor existente pentru persoanele strămutate din Ucraina, în special, femei, copii, și identificarea riscurilor de exploatare și trafic în scopul asigurării unui răspuns național anti-trafic mai eficient.

Scopul înaintat a fost realizat conform **obiectivelor**:

- cartografierea serviciilor disponibile pentru persoanele strămutate din Ucraina, în special femei și copii, cu accent pe serviciile disponibile pentru victime și prezumate victime ale TFU și exploatării;
- evaluarea vulnerabilității la trafic și exploatare în rândul persoanelor strămutate din Ucraina;

1 Datele prezentate de Centrul Unic de Gestionare a Crizei la 13.09.2022. Date curente pot fi vizualizate pe: <https://data.unhcr.org/en/dataviz/248?sv=0&geo=680>

2 Ibidem.

3 *Gender-Based Violence Safety Audit Report. Ukraine Refugee Response, Republic of Moldova*. RREUS, UNHCR, UNFPA, UNICEF, August, 2022, p. 6.

4 UNHCR, UNICEF, UNDP, UNFPA, OIM, UN Women, OHCHR, USAID, UNAIDS, OSCE, World Vision, Terre des Hommes, ACTED, ADRA, Caritas, CLEAR Global, Keystone, Palladium, Help Age, OXFAM, Medical Corps etc.

5 Gender mainstreaming checklists to inform refugee response in Moldova.

6 Displacement survey: Ukrainians and third-country nationals crossing to Ukraine.

7 Rapid Gender Analysis of Ukraine.

8 *Preventing human trafficking of refugees from Ukraine. A rapid assessment of risks and gaps in the anti-trafficking response*. La Strada International, The Freedom Fund. May, 2022.

9 *Gender-Based Violence Safety Audit Report. Ukraine Refugee Response, Republic of Moldova*. RREUS, UNHCR, UNFPA, UNICEF, August, 2022.

10 *O scurtă analiză a impactului de gen în criza din Ucraina: Republica Moldova*.

11 Rapid Gender Assessment of Ukraine. UN Women, CARE International. May, 2022.

- analiza intervențiilor în prevenirea și combaterea TFU și a exploatării în rândul persoanelor strămutate, în special femei și copii;
- identificarea și analiza lacunelor existente în protecția socială a persoanelor strămutate, inclusiv victime și prezumate victime ale TFU și exploatării;
- elaborarea de recomandări relevante pentru autoritățile publice în scopul eficientizării sistemului de acțiuni anti-traffic.

Metodologia de cercetare a fost axată pe cartografierea serviciilor existente pentru persoanele strămutate din Ucraina, în mod special femei și copii, precum și pe experiența reprezentanților din diverse instituții publice, organizații ale societății civile (OSC) și a agențiilor internaționale implicate în protecția și asistența persoanelor strămutate, în prevenirea traficului și a exploatării, care să permită triangularea datelor.¹²

Programul de cercetare a inclus: (i) analiza datelor statistice și a rapoartelor recente privind situația persoanelor strămutate din Ucraina în Republica Moldova, cu accent pe identificarea riscurilor la trafic și exploatare; (ii) realizarea a 25 de interviuri individuale aprofundate cu reprezentanții organizațiilor internaționale, diferiți prestatori de servicii sociale, reprezentanți ai autorităților centrale și locale; (iii) aplicarea a 10 chestionare pentru colectarea de date cantitative de la prestatorii de servicii pentru persoanele strămutate din Ucraina: Centre de Plasament Temporar pentru Refugiași (CPTR) și Centre de Plasament de specializare înaltă pentru victimele și prezumatele victime ale TFU și exploatării (CPS). Culegerea datelor în teren s-a desfășurat în perioada 13.09.2022 - 20.10.2022. Datele prezentate sunt valabile la 13.09.2022.

În cadrul acestui studiu a fost utilizat termenul „persoană/e strămutată/e” (și ca sinonim acestuia termenul „refugiat/ți”¹³) în același sens ca și în Legea nr. 270/2008

privind azilul în Republica Moldova: „*persoane strămutate* – străini nevoiți să-și părăsească țara sau regiunea de origine, care nu se pot întoarce în condiții de siguranță, din cauza situației ce persistă în acea țară sau regiune și care se pot încadra în domeniul de aplicare a art. 1 (A) din Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților din 28 iulie 1951 sau altor instrumente naționale ori internaționale, prin care se acordă protecție internațională, în special: a) persoane care au părăsit zone de conflict armat sau de violență endemică; b) persoane care sunt expuse vătămărilor grave în sensul art. 45 sau care au fost victime ale încălcărilor sistematice sau generalizate ale drepturilor lor.”¹⁴

Răspunsul autorităților Republicii Moldova la nevoile persoanelor strămutate din Ucraina

Autoritățile din Republica Moldova au reacționat prompt la provocările generate de războiul din Ucraina prin crearea unui Centru Unic de Gestionare a Crizei. Pentru a putea răspunde la nevoile informaționale ale persoanelor strămutate a fost creat site-ul *dopomoga.gov.md*, s-a instituit *Linia verde* 0 800 800 11, dar și *Linia fierbinte a Biroului Migrație și Azil* (BMA) 0 800 015 27, care oferă servicii de informare în regim non-stop.

Acțiunile întreprinse de autoritățile moldovenești pentru a oferi protecție persoanelor strămutate din Ucraina au fost susținute de peste 90 de parteneri de dezvoltare (agenții ale ONU din Moldova, organizații internaționale, organizații neguvernamentale străine etc.). Toate activitățile desfășurate de agențiile ONU din Moldova sunt în concordanță cu obiectivele trasate de autoritățile Republicii Moldova, unele agenții având și memorandumuri de colaborare separate cu diferite instituții. Pentru o coordonare mai eficientă a activităților, cu suportul partenerilor de dezvoltare au fost create grupuri de lucru, care includ reprezentanți ai autorităților publice, organizațiilor internaționale, OSC.

12 Tehnică de validare prin care se combină mai multe tehnici de culegere a datelor, pentru a diminua distorsiunile inerente fiecăreia dintre ele. Triangularea permite verificarea justetei și stabilității rezultatelor.

13 Este diferit de termenul „statut de refugiat” – formă de protecție a cetățeanului străin sau apatridului, recunoscută de Republica Moldova.

14 *Legea 270/2008 privind azilul în Republica Moldova*, art. 3.

Printre acestea sunt grupurile *Egalitatea de gen*, coordonat de UN Women; *Prevenirea și combaterea TFU*, coordonat de OIM și UNCHR; *Protecția copilului*, coordonat de UNICEF, *Prevenirea și combaterea violenței în bază de gen*, coordonat de UNHCR s. a. Deopotrivă cu partenerii internaționali, în acordarea serviciilor pentru persoanele strămutate s-au inclus și un șir de organizații ale societății civile: *Centrul Internațional „La Strada”*; *Tdh Moldova*; *Misiunea Socială „Diaconia”*; *Asociația Obștească „Camed”*; *Caritas Moldova*; *Filiala din Moldova a organizației „HelpAge International”*; *Asociația „Keystone Moldova”*; *Centrul de Drept al Femeilor*; *Copil, Comunitate, Familie*; *Asociația Obștească „HOMECARE”*; *Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii*; *Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei „AVE Copiii”* ș. a. Un rol deosebit în prestarea serviciilor sociale, la nivel local, o au Structurile Teritoriale de Asistență Socială (STAS). Implicarea STAS de către organizațiile internaționale și cele locale a determinat creșterea eficienței asistenței persoanelor strămutate și excluderea situațiilor de conflict, de nemulțumire etc.

Legislația națională reglementează detaliat intrarea, aflarea și ieșirea străinilor pe/de pe teritoriul Republicii Moldova, acordarea și prelungirea dreptului de ședere etc. În conformitate cu obligațiile asumate de Republica Moldova prin tratatele internaționale la care este parte, au fost stabilite patru forme de protecție a străinilor: (i) *statutul de refugiat*; (ii) *protecția umanitară*; (iii) *protecția temporară*; (iv) *azilul politic*. Dar luând în considerare fluxul masiv de persoane strămutate din Ucraina, autoritățile de la Chișinău au instituit pentru acestea un regim special de intrare, aflare și ieșire din țară. Astfel, cetățenii Ucrainei strămutați pot intra și rămâne legal pe teritoriul Republicii Moldova **cu diferite tipuri de acte** – certificate de naștere, acte de delegare interne, acte electronice, acte expirate etc. Instrumentele de protecție pentru persoanele strămutate din Ucraina, utilizate în Republica Moldova în cadrul stării de urgență, depășesc ceea ce poate oferi o protecție temporară.

Biroul Migrație și Azil a înregistrat 9.350 de

cereri de azil. Mai frecvent solicită azil bărbații strămutați din Ucraina, în mod special cei care au trecut ilegal frontiera de stat. Solicitarea azilului le permite să nu fie sancționați pentru intrare sau ședere ilegală pe teritoriul Republicii Moldova. Totuși, din cele 9.350 cereri de azil, doar 3.604 sunt active. În celelalte situații examinarea cererilor pentru acordarea azilului a fost încetată din motiv că persoanele ulterior au plecat sau au refuzat această formă de protecție.¹⁵

Autoritățile din Republica Moldova, împreună cu partenerii externi, planifică dezvoltarea sistemului existent de asistență și protecție astfel, încât să poată face față unor valuri mai mari de persoane strămutate, care ar putea să tranziteze Republica Moldova sau să se stabilească cu traiul pe teritoriul ei odată cu începutul sezonului rece.

Provocări privind copiii din Ucraina neînsoțiți sau însoțiți de persoane terțe

În fluxurile de persoane strămutate au fost: (i) copii neînsoțiți; (ii) copii însoțiți de persoane terțe (însoțitori neautorizați), inclusiv cetățeni străini. Aceste circumstanțe au determinat reprezentanții Ministerului Muncii și Protecției Sociale (MMPS) și Ministerului Afacerilor Interne (MAI) să întreprindă acțiuni urgente pentru **dezvoltarea cadrului legal pentru protecția copiilor din Ucraina, în conformitate cu Convenția ONU privind Drepturile Copilului**. Astfel, s-a elaborat *Regulamentul privind instituirea mecanismului intersectorial de cooperare pentru identificarea, asistența și monitorizarea copiilor în situații de risc, veniți de pe teritoriul Ucrainei în perioada declarării stării de război în Ucraina (Mecanism intersectorial)*, care a fost aprobat prin Dispoziția nr. 14 din 14.04.2022 a Comisiei Situații Excepționale (CSE). Regulamentul stabilește procedura de interacțiune între membrii grupurilor intersectoriale în scopul examinării și rezolvării cazurilor legate de copii în situații de risc. Conform acestui document s-au stabilit următoarele **categorii de copii din Ucraina în situații de risc**, care au nevoie de intervenția

15 Interviu individual aprofundat cu directorul Biroului Migrație și Azil (IIA_5).

imediată a autorității tutelare: (i) copii neînsoțiți, (ii) copii cu însoțitori neautorizați, (iii) copii însoțiți de reprezentanți legali, dar în privința cărora există dubii privind identitatea (atât a copiilor, cât și a reprezentanților legali), (iv) copii declarați în pericol sau existența presupunerii de pericol iminent, (v) copii fără acte de identitate, cu acte de identitate expirate, deteriorate, (vi) alte categorii de copii expuși riscurilor.

Autoritățile din Republica Moldova au încercat să nu îngreșească dreptul copiilor din Ucraina la libera circulație, inclusiv a copiilor cu vârsta de 16-18 ani, care, conform legislației ucrainene, au dreptul la circulație, fără a fi însoțiți de o persoană adultă. Pe de altă parte, autoritățile nu au intenționat să instituționalizeze copiii în centre de plasament, atunci când în afara hotarului Republicii Moldova se află membri ai familiei extinse, rude care doreau ca acești copii să ajungă în grija lor. De aceea, MAI și MMPS, prin Ordinul nr. 169/34 din 22.04.2022, au stabilit unele măsuri de implementare a Dispoziției CSE nr. 14 din 14.02.2022, în scopul aprobării modelului actului pentru autorizarea trecerii frontierei de stat a Republicii Moldova pe sensul de ieșire a copiilor neînsoțiți sau însoțiți de persoane neautorizate. Ulterior, prin Ordinul MMPS nr. 36 din 05.05.2022, s-a aprobat și *Modelul actului de evaluare rapidă a interesului superior al copilului aflat în situație de risc, venit de pe teritoriul Ucrainei, în perioada declarării stării de război în Ucraina și Fișa de observare a comportamentului, acțiunilor, exprimărilor și stărilor copilului și adultului însoțitor*. Prin aceste ordine s-a statuat instituirea a două modalități suplimentare de control: (i) autorizarea trecerii frontierei de stat a Republicii Moldova pe sensul de ieșire a copiilor neînsoțiți sau însoțiți de un însoțitor neautorizat; (ii) evaluarea intereselor copiilor prin cunoașterea dorinței lui de a continua călătoria cu persoana terță, fără ca acesta să fie influențat din exterior, și criteriile la care trebuie să atragă atenția specialiștii.

Servicii pentru persoanele strămutate din Ucraina

Pentru a oferi cazare persoanelor strămutate, începând cu 24 februarie 2022, au fost deschise 132 de Centre de Plasament Temporar pentru Refugiați, 71 fiind active la momentul realizării studiului. Prin dispoziția CSE, Agenția Națională Asistență Socială (ANAS) a fost delegată să aprobe activitatea CPTR. Respectiv, ANAS a elaborat un *Ghid de aplicare privind crearea și aprobarea CPTR*, fiind responsabilă și de elaborarea proiectului Regulamentului pentru CPTR, aprobat prin ordinul MMPS.¹⁶ Posibilitatea de a deschide CPTR au avut-o diverse instituții: STAS, întreprinderi de stat, instituții publice din subordinea APC, organizații necomerciale, APL de nivelul I etc., iar ANAS a realizat autorizarea tuturor CPTR ce aveau mai mult de 20 de locuri și au depus cerere în acest scop. Datele cercetării atestă însă că nu toate CPTR au fost autorizate de ANAS. Unele centre de plasament specializate și de specializare înaltă, care ofereau servicii unor categorii vulnerabile ale populației din țară, și-au continuat activitatea și au oferit și ele locuri disponibile persoanelor strămutate. Acestea însă nu au avut nevoie de autorizare.

Copiii din Ucraina beneficiază de toate formele de protecție și de toate serviciile care sunt destinate și copiilor din Republica Moldova. Astfel, pentru copiii neînsoțiți din Ucraina au fost stabilite formele de protecție existente pe teritoriul Republicii Moldova: tutelă/curatelă, custodie. Aceste forme de protecție au fost stabilite pe principiu de rudenie (mătușă, unchi, frate/soră mai mare etc.). De exemplu, în raionul Basarabească sunt 26 de copii neînsoțiți, stabiliți la rude, pentru care s-au perfectat actele de tutelă. La Fălești 7 copii neînsoțiți sunt în custodie. Raportarea referitor la aceste forme de protecție o face regulat MMPS.

Pornind de la asigurarea dreptului copilului la familie și asigurarea interesului superior al copilului, dar și de la reforma de dezinstituționalizare a copiilor din Republica Moldova, s-au căutat soluții alternative de tip familial și pentru copiii neînsoțiți din Ucraina

16 <https://www.anas.md/wp-content/uploads/2022/03/Ordin26022022.pdf>

care nu aveau rude pe teritoriul Republicii Moldova: asistență parentală profesionistă și Case de Copii de Tip Familial. Totuși, cererea pentru astfel de servicii este extrem de redusă.

Punctele forte în cazul prestării de servicii copiilor strămutați din Ucraina:

- Elaborarea și aprobarea *Mecanismului intersectorial*, care permite reprezentanților Poliției de Frontieră (PF), dar și altor specialiști să sesizeze reprezentanții autorităților tutelare, dacă există unele suspiciuni în ceea ce privește situația copilului.
- Aprobarea de către MMPS a Ordinului nr. 34 și Ordinului nr. 36, care prevăd evaluarea rapidă a interesului superior al copilului aflat în situație de risc și eliberarea, dacă e necesar, a actului pentru autorizarea trecerii frontierei de stat a Republicii Moldova, pe sensul de ieșire, a copiilor neînsoțiți sau a copiilor însoțiți de o persoană neautorizată.
- Implicarea specialiștilor în protecția drepturilor copilului de la nivel raional (nivelul II), 24/24, 7 zile pe săptămână.
- Perfectarea unei forme de protecție pentru copiii neînsoțiți sau însoțiți de persoane terțe: tutelă, curatelă sau custodie.
- Dezvoltarea unor servicii, în contextul crizei refugiaților (*echipe mobile pentru copii și tineri*), precum și diversificarea grupurilor-țintă a unor servicii, incluzând și copiii refugiați (Centrele de Tineret, Centrele de creație, Bibliotecile publice, taberele de vară etc.).
- Incluziunea copiilor în grădinițe și școli, la dorința părintelui/îngrijitorului, inclusiv asigurarea cu rechizite necesare.
- Implicarea psihologilor din OSC în a oferi consiliere pentru copii, inclusiv specializarea pe traume de război.
- Stabilirea cu managerii, dar și cu părinții/însoțitorii, a programului de activități și servicii pentru copiii din CPTR și CPS.
- Organizarea diferitelor activități de recreare: sărbători, concerte, șezători, excursii în Republica Moldova etc.

Puncte forte în prestarea de servicii persoanelor adulte strămutate, în mod special femei:

- Empatia față de persoanele strămutate, pe care o demonstrează specialiștii din domeniul protecției sociale, a ordinii publice, din medicină etc., inclusiv cetățenii Republicii Moldova.
- Diapazonul mare de ajutor și servicii, pornind de la ajutor material până la suport pentru transport, identificarea posibilităților de tratamente medicale costisitoare în țările UE, precum și oferirea cursurilor de studiere a limbii române.
- Serviciile medicale oferite: serviciile medicale de urgență, posibilitatea de a beneficia de servicii medicale primare, dar și acordarea serviciilor de dializă pentru cei cu boli renale acute, a tratamentului chimioterapic pentru bolnavii de cancer.
- Informarea și ghidarea în procesul de angajare în câmpul muncii, inclusiv în unele cazuri oferirea cursurilor de dezvoltare profesională/abilitare economică pentru femei în unele CPS.
- Parteneriate create între diferiți actori: instituții de stat, CPTR, CPS, OSC și organizații internaționale.
- Echipe mobile care ajung la refugiații din comunități, CPTR, CPS și răspund nevoilor acestora.
- Introducerea mediatorilor culturali pentru CPTR, comunitățile în care sunt plasați persoane refugiate de etnie romă din Ucraina, în scopul îmbunătățirii informării acestora.
- Angajarea și implicarea, în unele echipe mobile, a femeilor strămutate din Ucraina.
- Mediatizarea serviciilor oferite prin intermediul diferitelor mijloace mass-media, inclusiv organizarea unor campanii de informare (de exemplu, Campania din municipiul Chișinău „Ajută-mă să te ajut”, lansată pe 30 mai 2022 cu scopul informării persoanelor strămutate despre serviciile gratuite care pot fi accesate).

Puncte slabe ale serviciilor pentru copiii refugiați din Ucraina:

- Lipsa specialiștilor în protecția drepturilor copilului la nivel comunitar (nivelul I) a cauzat creșterea volumului de lucru pentru asistenții sociali comunitari, suprasolicitarea acestora, fapt ce a generat ardere profesională, fluctuația de personal.
- Numărul mic al copiilor de vârstă preșcolară încadrați în instituțiile educaționale, precum și numărul mic al copiilor încadrați în sistemul de învățământ.
- Lipsa serviciilor specializate pentru anumite categorii de copii (copii victime/martori ai infracțiunilor) și lipsa serviciilor de reabilitare a lor.
- Nu este clar uneori cum trebuie să fie pregătite documentele pentru ca unii copii să poată beneficia de serviciile din Republica Moldova (de exemplu, copii refugiați cu dizabilități pot beneficia de serviciul de asistență personală, dar reprezentanții STAS nu știu cum să pregătească actele – pentru ce diagnoze, ce acte etc.).
- Lipsa de date privind repartizarea copiilor strămutați pe unități administrativ-teritoriale, precum și diferența de date referitoare la numărul de copii, oferite de autoritățile centrale și datele pe care le colectează OSC.

Puncte slabe ale serviciilor pentru adulți, în special femei:

- Nu există o coordonare, la nivel raional, a serviciilor care sunt oferite persoanelor strămutate, respectiv, activitățile nu întotdeauna sunt sistematice, nu pornesc de la identificarea nevoilor, acordarea asistenței necesare. Nu întotdeauna OSC care oferă servicii în comunități pentru persoanele strămutate colaborează cu STAS, fapt ce generează uneori suprasolicitarea refugiaților din unele CPTR și localități.
- CPTR pentru refugiați sunt mixte, în cadrul acestora fiind plasați copii cu persoane adulte (femei și bărbați). În opinia unor

participanți la cercetare, calitatea serviciilor de cazare în CPTR poate fi îmbunătățită.

- Prezența unor CPTR neautorizate, care nu au notificat ANAS („*avocatul poporului mai face misiuni în teritoriu și identifică, din când în când, centrele neautorizate care prestează servicii*”). Unii intervievați au specificat că au *întâlnit* situații când administratorii unor astfel de centre aveau un comportament abuziv față de persoanele strămutate.
- Fluctuația cadrelor, în special, în domeniul asistenței sociale. De asemenea, lipsa de personal în CPTR, dar și în unele CPS. Ca rezultat, specialiștii angajați sunt deja oboșiți, surmenați.
- Unele CPTR nu au fost adaptate la nevoile persoanelor cu dizabilități locomotorii (de exemplu, CPTR Basarabeasca, CPTR Cahul nu aveau rampă de acces).
- Personalul din CPTR, în care sunt plasate persoane strămutate de etnie romă, nu cunoaște unele tradiții culturale ale acestora.
- Lipsa unui mecanism de identificare și monitorizare centralizat, care ar exclude multiple înregistrări, în diferite regiuni, ale beneficiarilor.

Provocările instituțiilor care oferă servicii

Cadrul legal al Republicii Moldova referitor la integrarea străinilor nu acoperă și persoanele strămutate. Provocările apar în ceea ce privește resursele umane și monitorizarea situației de către aceștia. Prestatorii de servicii sociale au evidențiat un șir de provocări cu care se confruntă:

- Lipsa unui statut juridic al persoanelor strămutate asociat cu una din forme de protecție prevăzută de legislație determină lipsa de responsabilitate și afectează procesul de integrare al acestora. În opinia unor specialiști, lipsa statutului clar al persoanelor strămutate influențează și procesul acestora de angajare în câmpul muncii. Lipsa unui statut al persoanelor strămutate contribuie și la unele situații de abuz din partea acestora, prin traversarea

regulată din Ucraina, în scopul beneficierii de asistență financiară.

- Dificultăți privind plasarea în CPTR a persoanelor strămutate din Ucraina, resortați ai altor țări (ruși, sirieni, inclusiv moldoveni etc.).
- Dificultăți în înregistrarea și asigurarea procedurilor legale în cazurile de deces în rândul persoanelor strămutate din Ucraina.
- Sosirea iernii/perioadei rece a anului și asigurarea încălzirii în CPTP. În unele cămine vechi rețeaua de energie nu va putea funcționa dacă se vor pune multe încălzitoare.

Alte provocări semnalate de participanții la cercetare:

- Lipsa interoperabilității dintre sistemele informaționale deținute de diferite instituții (PF, BMA etc.) „S-ar putea să ne reușească mai bine, dacă am avea un sistem informațional interoperabil. Am putea presta servicii mult mai rapid”.
- Creșterea fluxului de persoane strămutate în perioada de toamnă-iarnă. Subliniem însă că, la momentul realizării studiului, se elaborau, în mod participativ, *Strategiile sectoriale pentru perioada de iarnă (Sectoral Winterization Strategy)* pe următoarele sectoare: protecție, protecția copilului, violență în bază de gen. În cadrul acestora se stabileau necesitățile, prioritățile de răspuns, pachetul sectorial standard pentru răspuns, acțiunile planificate de guvern, provocări, riscuri și constrângeri. La elaborarea acestora participau agențiile și organizațiile internaționale, precum și partenerii acestora.

Vulnerabilitatea în rândul persoanelor strămutate și riscul de trafic și exploatare

Marea majoritate a participanților la cercetare au subliniat că nu au identificat cazuri suspecte de trafic sau exploatare. Cele „câteva zeci” de cazuri, care au fost semnalate la Centrul de Combatere a Traficului de Persoane

(CCTP) și alte instituții, practic nu s-au confirmat în rezultatul investigațiilor.

Datele cercetării indică mai multe categorii de persoane strămutate, **vulnerabile la TFU:**

- i. Copii neînsoțiți, inclusiv copii cu vârsta de 16-18 ani, copiii însoțiți de persoane neautorizate;
- ii. Copii din familii de etnie romă – „*nu toți sunt înregistrați.*” Există situații când prima documentare a copilului s-a realizat la 14-15 ani, în baza unui certificat care confirmă nașterea.
- iii. Persoane de etnie romă care au un nivel redus de instruire, frecvent nu au nici documente de identitate valabile.
- iv. Femei care au venit singure sau femei cu copii.
- v. Persoane vulnerabile din punct de vedere economic.
- vi. Femei victime și supraviețuitoare a violenței în bază de gen.
- vii. Persoane cu dizabilități, în special dizabilități mintale, dar și cu dizabilități senzoriale.
- viii. Bătrâni solitari.

Declanșarea conflictului armat a adus în discuție și problema de transportare a copiilor de la mamele surrogat din Ucraina. Specialiștii au precizat că „*cel mai simplu e să falsifici datele unui bebeluș*”, pentru că nu are niște semnalmente distincte care îl fac să se deosebească de alți semeni. Astfel, devine posibil a utiliza același document pentru mai mulți copii. Acest aspect atenționează despre o problemă sensibilă, de lungă durată, pentru care trebuie pregătiți reprezentanții CCTP.

Vulnerabili la exploatare prin muncă sunt următoarele categorii de persoane strămutate din Ucraina: (i) persoane social vulnerabile; (ii) persoane cu dizabilități; (iii) băieți cu vârstă de 15-17 ani; (iv) bărbați; (v) persoane în vârstă, cazate în comunități.

Un factor important, atât în cazul TFU, cât și al exploatării, îl constituie nivelul de studii. În cazul persoanelor strămutate cu studii medii incomplete, studii gimnaziale riscul de trafic

și exploatare crește. Specialiștii care lucrează în domeniul prevenirii și combaterii TFU și a exploatării văd de asemenea un risc și în mentalitatea persoanelor strămutate. Acestea „*nu se identifică în astfel de situații și sunt ferm convinse că aceste situații nu li se pot întâmpla în cazul lor*”.

Prevenirea traficului și exploatării pe teritoriul Republicii Moldova

Republica Moldova dispune de un cadru instituțional în domeniul prevenirii și combaterii TFU orientat mai mult spre cazurile când cetățenii proprii sunt supuși traficului și exploatării. După izbucnirea conflictului armat din Ucraina, autoritățile din Republica Moldova au încercat să adapteze acest cadru instituțional la noile realități ce țin de fluxul de persoane strămutate din Ucraina, inclusiv la identificarea, asistența și monitorizarea situațiilor cu risc de TFU și exploatare în rândul persoanelor strămutate. Precizăm că războiul din Ucraina a determinat completarea cadrului legal al Republicii Moldova cu dispoziții ale CSE, dar și ordine interne ale MAI și MMPS, pentru a răspunde eficient la nevoile copiilor în situație de risc veniți de pe teritoriul Ucrainei în perioada declarării stării de război. În plus, MAI, prin Ordinul nr. 485 din 05.10.2022, a aprobat *Ghidul privind identificarea victimelor și prezumatelor victime ale traficului de ființe umane în contextul fluxurilor migratorii mixte*, elaborat cu suportul Centrului Internațional „La Strada”.

Răspunsul național anti-trafic prezintă un interes sporit pentru toată comunitatea internațională. Autoritățile Republicii Moldova, în parteneriat cu parteneri de dezvoltare și OSC, au întreprins mai multe acțiuni în scopul prevenirii TFU și exploatării în rândul persoanelor strămutate, au realizat instruirii și au oferit suport pentru atenuarea riscurilor.

Activitățile de prevenire a traficului și exploatării în rândul persoanelor strămutate

cuprind: (i) verificarea permanentă de către angajații CCTP a platformei create de guvern *dopomoga.md*, dar și altor site-uri pe care se plasează publicitate referitor la cazare, transport, angajare în câmpul muncii; (ii) informarea persoanelor strămutate privind particularitățile TFU și exploatării, în scopul

prevenirii acestora; (iii) informarea persoanelor strămutate despre posibilitățile de deplasare și oferirea suportului ca acestea să ajungă în siguranță peste hotare; (iv) informarea privind ofertele de muncă, orientare și ghidare privind angajarea în câmpul muncii a persoanelor strămutate; (v) oferirea serviciilor de transport pe teritoriul Republicii Moldova de către unele OSC pentru a preveni TFU. Centrul Internațional „La Strada” coordonează gestionarea Liniei Fierbinte anti-trafic și a Telefonului de Încredere pentru Femei, în regim de 24/24, 7 zile pe săptămână, oferind informații tuturor celor care au apelat la aceste servicii.

O altă direcție importantă a prevenirii TFU și exploatării ține de **pregătirea specialiștilor** – polițiști de frontieră, manageri ai CPTR, specialiști în protecția copilului, asistenți sociali comunitari, angajați ai companiilor AVIA, dar și membri ai echipelor multidisciplinare, Comisiilor Teritoriale de Combatere a TFU etc.

Punctele forte la capitolul prevenirea traficului și exploatării sunt:

- intervenția promptă din partea organizațiilor internaționale, care colaborează cu autoritățile, OSC în scopul prevenirii traficului și exploatării („o strategie pro-activă”); echipele mobile create merg în localități, oferind servicii de informare, dar și de consiliere;
- specialiști din CPS care au o anumită pregătire în domeniul prevenirii și asistenței victimelor și prezumatelor victime ale TFU și exploatării au beneficiat și de instruirii suplimentare din partea OIM, UNICEF, CAP, Centrului Internațional „La Strada” etc.;
- instruirea specialiștilor din prima linie privind particularitățile TFU, dar și a celor care sunt implicați în asistența persoanelor în CPTR, comunități etc.;
- implicarea unor femei strămutate din Ucraina în activitățile de informare și sensibilizare pentru persoanele strămutate.

Datele cercetării au permis stabilirea
provocărilor actuale în sistemul anti-trafic din Republica Moldova:

- Coordonarea insuficientă, la nivel central, dar și la nivel de unități administrativ-teritoriale a activităților, inclusiv a celor de prevenire a riscurilor de trafic și exploatare în rândul persoanelor strămutate.
- Lipsa unei abordări sistemice, a unei evidențe unice și a monitorizării situației. Nu întotdeauna OSC, care oferă servicii în comunități pentru persoanele strămutate, colaborează cu STAS, fapt ce duce uneori la dublarea activităților și suprasolicitarea persoanelor strămutate din unele CPTR, fiind identificate și localități în care lipseau activități desfășurate cu personale strămutate.
- Transformarea permanentă a fenomenului de TFU: creșterea recrutării online, creșterea utilizării tehnologiilor informaționale etc.
- Prezența unor CPTR neautorizate, care nu au notificat autoritățile și care limitează accesul OSC în cadrul acestora, inclusiv desfășurarea unor activități de informare.
- Lipsa specialiștilor în protecția drepturilor copilului la nivel de comunitate.
- Fluctuația cadrelor și necesitatea de a adapta continuu informația privind persoanele de referire și contact, dar și insuficiența de resurse umane.
- Lipsa de date privind repartizarea persoanelor strămutate, inclusiv a copiilor, pe unități administrativ-teritoriale și discrepanța între datele oferite de autoritățile de la nivel central și de OSC.
- Neacordarea statutului legal clar asociat cu formele de protecție a străinilor stabilite de legislația națională afectează procesul de integrare a copiilor strămutați în instituții educaționale (preșcolare și școlare), a persoanelor adulte în câmpul muncii.
- Neconștientizarea riscurilor de trafic și exploatare, inclusiv în mediul online, de către persoanele strămutate.
- Dificultăți în oferirea plasamentului și a serviciilor în CPTR pentru persoanele strămutate din Ucraina, resortați ai altor țări (ruși, sirieni, moldoveni etc.).
- Lipsa interoperabilității dintre sistemele informaționale deținute de diferite instituții (PF, BMA etc.).
- Necunoașterea de către populația Republicii Moldova a principalelor semnale de trafic și exploatare.
- Lipsa de coordonare privind instruirile pentru diferiți specialiști, dar și necesitatea organizării unor instruirii continue pentru specialiștii din diferite domenii.
- Prezența unor situații de discriminare a persoanelor de etnie romă, pe motiv de lipsă de acte, nivel redus de studii, necunoașterea limbii ruse și necesitatea unei explicări mai profunde, inclusiv repetarea informației.
- Necesitatea instruirii echipelor multidisciplinare din comunitățile unde sunt refugiați, dar și a Comisiilor Teritoriale de Combatere a TFU. Oferirea informațiilor concrete referitor la situațiile cu care se confruntă.
- Implicarea redusă a primarilor în acțiunile de prevenire a TFU și exploatarei în rândul persoanelor strămutate.
- Lipsa unor materiale/suporturi metodologice, care să ajute specialiștii în identificarea victimelor și prezumatelor victime ale traficului și exploatarei în rândul persoanelor strămutate din Ucraina.

Datele colectate ne permit să înaintăm următoarele **recomandări** pentru autorități, agenții internaționale, organizații internaționale, OSC în scopul **eficientizării sistemului anti-trafic din Republica Moldova:**

Legale

- Necesitatea acordării unei forme de protecție persoanelor strămutate din Ucraina ce ar permite stabilirea întinderii drepturilor și obligațiilor.

Coordonare

- Dezvoltarea unei abordări sistemice privind asistența persoanelor refugiate, dar și monitorizarea situației. Consolidarea potențialului Secretariatului permanent al Comitetului național pentru combaterea TFU în scopul cunoașterii situației de ansamblu, inclusiv a provocărilor ce apar pe domeniile *plasament, sănătate și servicii medicale, servicii sociale, serviciile educaționale, angajarea în câmpul muncii* etc.
- Coordonarea de către ANAS a instruirilor în domeniul asistenței sociale, prin utilizarea platformei de formare profesională a specialiștilor din domeniu.
- Monitorizarea periodică a situației prin organizarea discuțiilor între autoritățile centrale și locale, agențiile internaționale și OSC, inclusiv cu implicarea reprezentanților persoanelor strămutate.
- Dezvoltarea colaborării STAS și OSC prin implicarea reprezentantului STAS care să ghideze activitatea OSC, prestatori de servicii la nivel de raion.

Metodologie

- Elaborarea unor instrumente care să vină în sprijinul profesioniștilor: traseul persoanelor refugiate cu prezentarea riscurilor și a modalităților de aplanare a acestora, precum și validarea acestora prin discuțiile cu victimele și prezumatele victime ale TFU și exploatării, dar și cu experți internaționali și locali.
- Simplificarea unor protocoale oferite specialiștilor pentru identificarea victimelor și prezumatelor victime ale TFU și exploatării.
- Ajustarea instrumentelor naționale din Sistemul Național de Referire (SNR) la condițiile ce țin de conflictul armat din Ucraina, precum și la modalitatea de utilizare („să fie mai prietenoase”).

- Introducerea în pregătirea profesională a viitorilor specialiști în domeniul asistenței sociale a unor module privind Asistența umanitară în caz de război, Gestionarea situațiilor de criză, Semnele TFU și ale exploatării în rândul persoanelor refugiate etc.

Practice

- Instruirea specialiștilor să fie realizată în baza nevoilor identificate prin sesiuni de discuție și să cuprindă următoarele teme: (i) semne de identificare a situațiilor suspecte, (ii) comunicarea cu copiii și persoanele ce-i însoțesc; (iii) aspecte ale nondiscriminării, (iv) schimbările în cadrul fenomenului trafic și exploatare la nivel regional.
- Diseminarea și realizarea schimbului de bune practici de combatere a TFU cu specialiști din alte țări care gestionează refugiați, pe sectoare de activitate, instituții specifice, pentru a vedea cum este organizată activitatea și pentru a discuta provocările.
- Instruirea angajaților CCTP, dar și ai PF privind identificarea potențialelor cazuri de trafic ce țin de transportarea copiilor de la mamele-surogat din Ucraina.
- Continuarea activităților de informare și acordare a suportului la angajarea în câmpul muncii, precum și dezvoltarea formelor alternative de angajare – munca la distanță, munca parțială etc.
- Organizarea activităților de dezvoltare personală și abilitare a femeilor strămutate din Ucraina.
- Angajarea unor femei refugiate din Ucraina în serviciile specializate, inclusiv la Linia Fierbinte anti-trafic, Telefonul Copilului.
- Digitalizarea proceselor de înregistrare a persoanelor strămutate și a solicitanților de azil la BMA.
- Elaborarea materialelor informative la tema siguranței online, destinate copiilor strămutați din Ucraina.

- Necesitatea supervizării specialiștilor care lucrează cu persoanele refugiate în scopul prevenirii arderii profesionale, dar și oferirea de ghidare atunci când au nevoie.
- Necesitatea dezvoltării unor mecanisme anti-trafic în mediul online.
- Organizarea instruirilor pentru transportatori.

Campanii de informare și sensibilizare

- Campanii de informare și sensibilizare despre fenomenul TFU și exploatare în mass-media și mediul online pentru toată populația Republicii Moldova, inclusiv pentru persoane strămutate din Ucraina, în limbile ucraineană, rusă, engleză, română, pentru a asigura accesul la informație.
- Sensibilizare în scopul înlăturării stigmatizării și discriminării în instituțiile de învățământ, școli, comunități, precum și a semnalării cazurilor de trafic și exploatare.
- Organizarea activităților de informare în cadrul comunităților referitor la muncile în agricultură, alte domenii de risc, care ar putea ajuta la identificarea cazurilor de trafic și exploatare prin muncă.
- Organizarea mai multor acțiuni de informare și prevenire a riscurilor de trafic și exploatare în mediul online, prin implicarea influencerilor, bloggerilor, vloggerilor din Ucraina.

Cooperare

- Îmbunătățirea cooperării între Republica Moldova și alte țări pe domeniul prevenirii și combaterii TFU.
- Stabilirea unui mecanism clar pentru acordarea statutului de victimă a TFU și exploatarea pentru străini, inclusiv persoane strămutate, și cooperarea instituțiilor de stat și a OSC în acest sens.
- Creșterea accesului la piața muncii a persoanelor strămutate prin asigurarea cooperării dintre structurile teritoriale de ocupare a forței de muncă și angajatori.

INTRODUCERE

Războiul din Ucraina a provocat un nivel înalt al strămutării forțate a populației civile în Europa, având un impact grav asupra țărilor învecinate în mod special. Din 24 februarie 2022 și până în prezent hotarele Republicii Moldova au fost traversate de peste 650 mii persoane strămutate (90% cetățeni ucraineni și 10% resortisanți ai țărilor terțe). Marea majoritate a persoanelor strămutate s-au aflat în tranzit pe teritoriul republicii. Autoritățile Republicii Moldova, împreună cu partenerii externi, s-au implicat și au ajutat la transportarea a peste 52 mii de persoane strămutate (35 mii pe cale avia, 16 mii pe cale feroviară și peste 2 mii pe cale terestră).¹⁷

Fluxul de persoane strămutate a fost diferit ca intensitate. În lunile februarie-martie s-au înregistrat în jur de 10-15 mii de intrări și ieșiri zilnice, în luna aprilie – în jur de 5 mii, iar în lunile mai-august – 3 mii.¹⁸ În Moldova au rămas peste 80.900 de persoane, dintre care aproximativ 14 mii de ucraineni s-au întors pe teritoriul republicii după strămutarea din Ucraina în țările europene. Marea majoritate a persoanelor strămutate în Republica Moldova sunt femeile (60% din numărul persoanelor adulte strămutate din Ucraina) și copiii (49% din numărul total al persoanelor strămutate).¹⁹ *Gender-Based Violence Safety Audit Report* atestă că Republica Moldova găzduiește cel mai mare număr de persoane strămutate forțat pe cap de locuitor.²⁰

Autoritățile din Republica Moldova au răspuns prompt la provocările generate de războiul din Ucraina, creând un Centru Unic de Gestionare a Crizei pentru a coordona protecția și asistența oferită de diferiți actori

(de stat și nestatali). Important este și faptul că în ajutorul autorităților Republicii Moldova au venit peste 90 de parteneri externi de dezvoltare.²¹

În conformitate cu starea de urgență declarată de Guvernul Republicii Moldova, persoanele strămutate din Ucraina pot intra cu diferite tipuri de acte și rămâne legal pe teritoriul Republicii Moldova fără a fi supuși limitei de 90 de zile. În plus, persoanele strămutate din Ucraina pot solicita azil, pot accesa gratuit servicii publice, inclusiv servicii educaționale, servicii medicale de urgență și servicii medicale primare.

Biroul Migrație și Azil a înregistrat 9.350 de cereri de azil, cele mai multe din partea bărbaților care au trecut ilegal hotarul Republicii Moldova. O mare parte a cererilor de azil sunt fără finalitate.²²

Cu suportul partenerilor de dezvoltare au fost realizate mai multe studii, analize, printre care *Integrarea dimensiunii de gen pentru a răspunde la nevoile refugiaților în Moldova*²³, *O scurtă analiză a impactului de gen în criza din Ucraina: Republica Moldova; Sondaj privind strămutarea a ucrainenilor și resortisanților țărilor terțe*²⁴; *Analiza rapidă de gen în Ucraina*²⁵; *Prevenirea traficului de ființe umane în rândul refugiaților din Ucraina. O evaluare rapidă a riscurilor și a lacunelor în răspunsul anti-trafic*²⁶; *Raport de audit și siguranță privind violența în bază de gen*²⁷ ș.a. Studiile coordonate de UN Women Moldova, inclusiv întrunirile desfășurate cu organizațiile neguvernamentale conduse de femeile din Moldova, au semnalat că războiul din

17 Datele prezentate de Centrul Unic de Gestionare a Crizei la 13.09.2022. Date curente pot fi vizualizate pe <https://data.unhcr.org/en/dataviz/248?sv=0&geo=680>

18 Ibidem.

19 Ibidem.

20 *Gender-Based Violence Safety Audit Report. Ukraine Refugee Response, Republic of Moldova*. RREUS, UNHCR, UNFPA, UNICEF, August, 2022, p. 6.

21 UNHCR, UNICEF, UNDP, UNFPA, OIM, UN Women, OHCHR, USAID, UNAIDS, OSCE, World Vision, Terre des Hommes, ACTED, ADRA, Caritas, CLEAR Global, Keystone, Palladium, Help Age, OXFAM, Medical Corps ș.a.

22 Interviu individual aprofundat cu directorul BMA (IIA_5)

23 Gender mainstreaming checklists to inform refugee response in Moldova.

24 Displacement survey: Ukrainians and third-country nationals crossing to Ukraine

25 Rapid Gender Analysis of Ukraine

26 *Preventing human trafficking of refugees from Ukraine. A rapid assessment of risks and gaps in the anti-trafficking response*. La Strada International, The Freedom Fund. May, 2022.

27 *Gender-Based Violence Safety Audit Report. Ukraine Refugee Response, Republic of Moldova*. RREUS, UNHCR, UNFPA, UNICEF, August, 2022.

Ucraina accentuează riscuri și vulnerabilități diferențiate de gen.²⁸ Este bine cunoscut faptul că războaiele și strămutarea sunt principalele cauze de sporire a incidenței violenței în bază de gen (VBG), în special a violenței în familie și a violenței sexuale. Astfel, rămâne valabilă ipoteza că incidența raportată a VBG împotriva femeilor strămutate în Moldova este în creștere drept rezultat al războiului, iar riscurile de violență sexuală continuă să constituie o îngrijorare. De notat că violența sexuală drept armă de război a fost deja raportată pe teritoriul Ucrainei.²⁹

Un nivel înalt îl constituie de asemenea și riscurile privind traficul de ființe umane și exploatarea. Printre persoanele strămutate se numără adolescenți și copii neînsoțiți sau însoțiți de persoane terțe (însoțitori neautorizați și reprezentanți legali a căror identitatea reprezintă dubii), dar și persoane cu resurse economice și informaționale reduse.³⁰ În acest context, unii cercetători au evidențiat care sunt categoriile de persoane expuse riscului de trafic și exploatare, înaintând recomandări pentru autoritățile țărilor vecine Ucrainei, dar și organizațiilor internaționale, OSC care oferă servicii pentru victimele și prezumatele victime ale TFU și exploatării.³¹

Prezentul studiu face o trecere în revistă a acțiunilor întreprinse de autoritățile Republicii Moldova în oferirea serviciilor pentru persoanele strămutate din Ucraina și asigurarea protecției acestora, inclusiv acțiunilor pentru prevenirea și combaterea TFU și a exploatării.

---

28 O scurtă analiză a impactului de gen în criza din Ucraina: Republica Moldova. Disponibil pe <https://moldova.unwomen.org/sites/default/files/2022-08/O%20scurt%C4%83%20analiz%C4%83%20a%20impactului%20de%20gen%20C3%AEEn%20criza%20din%20Ucraina%20-%20Republica%20Moldova.pdf>

29 Perspectiva insecurității (aprilie 2022). Violența sexuală și conflictul din Ucraina. Disponibilă pe: <https://www.care-international.org/news/1-month-war-5-ways-women-and-girls-are-being-impacted-ukraine-conflict>

30 Rapid Gender Assessment of Ukraine. UN Women, CARE International. May, 2022. Disponibil pe: <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/05/rapid-gender-analysis-of-ukraine>

31 Preventing human trafficking of refugees from Ukraine. A rapid assessment of risks and gaps in the anti-trafficking response. La Strada International, The Freedom Fund. May, 2022. Disponibil pe: <https://respect.international/wp-content/uploads/2022/06/Preventing-human-trafficking-of-refugees-from-Ukraine-A-rapid-assessment-of-risks-and-gaps-in-the-anti-trafficking-response.pdf>

I. CADRUL DE CERCETARE

1.1. Scopul și obiectivele cercetării

Scopul prezentului se rezumă la cunoașterea particularităților serviciilor existente pentru persoanele strămutate din Ucraina, în special femei, copii, și identificarea riscurilor de exploatare și TFU în scopul asigurării unui răspuns național anti-trafic mai eficient. Scopul înaintat a fost realizat conform **obiectivelor**:

- cartografierea serviciilor disponibile pentru persoanele strămutate din Ucraina, în special femei și copii, cu accent special pe serviciile disponibile pentru victime și prezumate victime ale TFU și exploatării;
- evaluarea vulnerabilității la trafic și exploatare în rândul persoanelor strămutate din Ucraina;
- analiza intervențiilor de prevenire și combatere a TFU și exploatării în rândul persoanelor strămutate, în special femei și copii;
- identificarea și analiza lacunelor existente în protecția socială a persoanelor strămutate, inclusiv victime și prezumate victime ale TFU și exploatării;
- elaborarea de recomandări relevante pentru autoritățile publice în scopul eficientizării sistemului de acțiuni anti-trafic.

1.2. Persoane strămutate din Ucraina și riscurile de exploatare și trafic: aspecte conceptuale

Persoană strămutată/refugiat/ă

Persoanele strămutate sunt cele care fug de război sau persecuție. Situația acestora este complicată, fiind nevoite să traverseze frontierele de stat pentru a căuta siguranță în țările vecine. Astfel, devin recunoscute, în plan internațional, ca refugiate/ți cu acces la asistență din partea diferitelor state, Agenției

ONU pentru Refugiați (UNHCR) și a altor organizații internaționale. Aceste persoane pot primi statutul de refugiat, solicitând protecție în țările în care se stabilesc, dat fiind că este prea periculos pentru ele să se întoarcă acasă. Refugiații sunt protejați de dreptul internațional. Convenția de la Geneva din 1951 privind refugiații și Protocolul său adițional din 1967 rămân puncte de referință ale protecției refugiaților. Principiile legale au pătruns în numeroase practici internaționale, regionale și naționale.

În cadrul acestui studiu a fost utilizat termenul „*persoană/e strămutată/e*” (și ca sinonim acestuia termenul „*refugiat/ți*”³² sau „*persoane refugiate*”), în același sens ca și în Legea nr. 270/2008 privind azilul în Republica Moldova: „*persoane strămutate* – străini nevoiți să-și părăsească țara sau regiunea de origine, care nu se pot întoarce în condiții de siguranță, din cauza situației ce persistă în acea țară sau regiune și care se pot încadra în domeniul de aplicare a art. 1 (A) din Convenția de la Geneva privind statutul refugiaților din 28 iulie 1951 sau altor instrumente naționale ori internaționale, prin care se acordă protecție internațională, în special: a) persoane care au părăsit zone de conflict armat sau de violență endemică; b) persoane care sunt expuse vătămărilor grave în sensul art. 45 sau care au fost victime ale încălcărilor sistematice sau generalizate ale drepturilor lor.”³³

Trafic de persoane/trafic de ființe umane și exploatare

Definiția juridică internațională a traficului de persoane, acceptată de ONU în anul 2000, descrie fenomenul ca „*recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea de persoane, prin amenințare de recurgere sau prin recurgere la forță ori la alte forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate sau de o situație de vulnerabilitate, prin oferta sau acceptarea de plăți ori avantaje pentru a obține consimțământul unei persoane*”

32 Este diferit de termen „statut de refugiat” - formă de protecție a cetățeanului străin sau apatridului, recunoscută de Republica Moldova.

33 Legea 270/2008, art. 3.

având autoritate asupra alteia, în scopul exploatării”.³⁴ Acest fenomen presupune și exploatarea prin prostituție sau alte forme de exploatare sexuală, muncă sau servicii forțate, sclavie sau practici similare sclaviei, servitute sau prelevare de organe.

La nivel european, traficul de ființe umane este definit de *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva Traficului de Ființe Umane*,³⁵ prin analogie cu definiția Națiunilor Unite. Uniunea Europeană a emis câteva directive privind TFU:

- Directiva Consiliului 2004/81/CE, 29 aprilie 2004, privind permisul de ședere eliberat resortisanților țărilor terțe care sunt victime ale TFU sau care au făcut obiectul unei acțiuni de facilitare a imigrației iregulare, care au cooperat cu autoritățile competente;
- Directiva Parlamentului European și a Consiliului 2011/36/UE, 5 aprilie 2011, privind prevenirea, combaterea TFU și protejarea victimelor acestuia.

În baza acestor acte reglatorii, putem analiza fenomenul TFU, precizând câteva aspecte importante:

- TFU afectează femeii, bărbații, copiii și implică o serie de practici de exploatare. Deși traficul a fost asociat la început doar cu exploatarea sexuală a femeilor și a fetelor, definirea juridică internațională, prezentată mai sus, elucidează faptul că atât femeile, cât și bărbații, atât fetele, cât și băieții pot deveni victime ale TFU, iar exploatarea lor include și muncă forțată, practici similare sclaviei etc.
- TFU și contrabanda cu migranți sunt două infracțiuni diferite. Migrația prin contrabandă implică mișcarea iregulară, facilitată, de-a lungul unei frontiere internaționale, pentru profit. Deși poate presupune o înșelăciune și/sau un tratament abuziv, scopul contrabandei cu migranți este de a profita de mișcarea, nu de exploatarea eventuală ca în cazul traficului.

- Menținerea persoanei într-o situație de exploatare poate avea loc nu numai în țara de destinație, ci și atunci când aceasta se află în țara de tranzit.
- TFU nu poate fi „consimțit”. Dreptul internațional în domeniul drepturilor omului consideră irelevant consimțământul în situații în care libertatea personală este îndepărtată.³⁶

Definiția din Protocolul ONU a avut un rol deosebit de important în elaborarea legislației Republicii Moldova în sfera combaterii TFU, axată pe implementarea practică a acestui Protocol. În art. 165 al Codului Penal al Republicii Moldova, TFU este definit ca infracțiune ce cuprinde „*recrutarea, transportarea, transferul, adăpostirea sau primirea unei persoane adulte, cu sau fără consimțământul acesteia, în scopul exploatării sexuale comerciale sau necomerciale, al exploatării prin muncă sau servicii forțate, al practicării cerșetoriei, al însușirii ajutoarelor, indemnizațiilor sau alocațiilor sociale, al folosirii ilegale în testări sau experimente medicale ori științifice, al exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei, al folosirii în conflicte armate ori în activități criminale, al prelevării organelor, țesuturilor și/sau celulelor umane, precum și al folosirii femeii în calitate de mamă-surogat în scop de reproducere, săvârșită prin aplicarea violenței nepericuloase pentru viața sau sănătatea persoanei, ori cu amenințarea aplicării violenței; răpire; sustragere, tănuire, degradare sau distrugere a documentelor; ținere în servitute, în scopul întoarcerii unei datorii; amenințare cu divulgarea informațiilor confidențiale familiei victimei sau altor persoane fizice sau juridice; înșelăciune; abuz de poziție de vulnerabilitate sau abuz de putere, dare ori primire a unor plăți sau beneficii, pentru a obține consimțământul unei persoane care deține controlul asupra altei persoane.*” Este important de precizat că traficul de copii este tratat separat în art. 206 al Codului penal. Astfel, traficul de copii este definit ca „*recrutarea, transportarea,*

34 Art. 3, *Protocolul Națiunilor Unite privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special, al femeilor și al copiilor*, adițional la *Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, 2000.

35 *Convention against Trafficking in Human Beings*. Council of Europe Warsaw, 16.05.2005.

36 *Human Rights and Human Trafficking. Fact Sheet nr. 36*. OHCHR. New York and Geneva, 2014.

transferul, adăpostirea sau primirea unui copil, precum și darea sau primirea unor plăți ori beneficii pentru obținerea consimțământului unei persoane care deține controlul asupra copilului, în scopul: exploatării sexuale comerciale sau necomerciale; exploatării prin muncă sau servicii forțate; practicării cerșetoriei sau în alte scopuri umilitoare; însușirii ajutoarelor, indemnizațiilor sau prestațiilor sociale; folosirii ilegale în testări, experimente medicale ori științifice; exploatării în sclavie sau în condiții similare sclaviei; folosirii în conflicte armate; folosirii în activitate criminală; prelevării organelor, țesuturilor și/ sau celulelor umane; vânzării sau cumpărării; folosirii în calitate de mamă-surogat ori în scop de reproducere; adopției ilegale.” Subliniem că, pe parcursul anilor, art. 165 și art. 206 au fost completate cu noi semne, cum sunt cele de însușire a ajutoarelor, indemnizațiilor sau prestațiilor sociale; folosirii ilegale în testări, experimente medicale sau științifice, exploatării în sclavie sau condiții similare sclaviei etc.

Experții din Republica Moldova recomandă utilizarea a două grupuri de semne distinctive pentru identificarea victimelor TFU, stabilite în cadrul Sistemului Național de Referire 2009-2011³⁷: semne directe și semne indirecte.

Semnele directe țin de cele trei elemente constitutive ale TFU din definiția recunoscută la nivel internațional.

- 1. Acțiuni ce se întreprind (ce se face):** recrutare, transportare, transfer, adăpostire sau primire de persoane cu sau fără consimțământul acestora.
- 2. Mijloace/procedee de influență (cum se face):** amenințare sau folosire a forței, constrângere, răpire, fraudare, înșelăciune, abuz de putere sau vulnerabilitate, acordare de plăți sau beneficii unei persoane aflate în controlul victimei.
- 3. Scopul exploatării (de ce se face):** exploatarea comercială sau necomercială, prin muncă sau servicii forțate, prin cerșit,

în sclavie sau în condiții similare sclaviei, de folosire în conflicte armate sau în activități criminale, de prelevare a organelor sau țesuturilor.

Astfel, pentru identificarea victimei TFU, potrivit semnelor directe, este necesar de stabilit prezența combinației de semne ale oricăreia dintre acțiuni ilicite specificate, cu orice mijloace de influență, în orice scop de exploatare. În cazul în care specialistul nu dispune de suficientă informație care ar atesta semnele directe ale TFU, pentru identificarea prealabilă a victimelor TFU, pot fi aplicate semnele indirecte,³⁸ care includ date cu privire la:

- profilul social al victimei TFU, raportat la media statistică;
- profilul psihologic al victimei TFU, raportat la media statistică;
- modul de organizare al trecerii peste hotare;
- împrejurările și mediul în care se află victima;
- statutul juridic al victimei în țara de tranzit sau de destinație.

Exploatare prin muncă

Convenția 105/1957 privind abolirea muncii forțate a Organizației Internaționale a Muncii, Codul Penal al Republicii Moldova și Codul Muncii al Republicii Moldova utilizează noțiunea de „muncă forțată”, care presupune „orice muncă, serviciu impus unei persoane, sub amenințare sau fără consimțământul acesteia” (art. 7, Codul Muncii); „obținerea muncii de la o persoană împotriva voinței ei, prin constrângere sau înșelăciune” (art. 168, Cod Penal). În legislația națională nu există noțiunea de „exploatare prin muncă”.

37 Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 257-XVI din 5 decembrie 2008 privind aprobarea *Strategiei Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane și a Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei Sistemului național de referire pentru protecția și asistența victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane, pe anii 2009–2011* (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 27-29, art. 66).

38 *Ghidul cu privire la identificarea victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane*, aprobat prin Ordinul nr. 33 din 20.02.2012 al Ministerului Muncii, Protecției Sociale și Familiei.

1.3. Metodologia cercetării

Pentru atingerea scopului și a obiectivelor de cercetare s-a propus o abordare metodologică complexă, axată pe cartografierea serviciilor existente pentru persoanele strămutate din Ucraina, în mod special femei și copii, precum și pe experiența reprezentanților din mai multe instituții publice, OSC și agenții internaționale implicate în protecția și asistența persoanelor strămutate, în prevenirea traficului de ființe umane și exploatării în rândul acestora. Asemenea metodologie permite triangularea datelor³⁹, adică verificarea justetei și stabilității rezultatelor. Cercetarea s-a bazat pe surse de date primare și secundare.

Programul de cercetare al studiului a cuprins:

- analiza datelor statistice și a rapoartelor recente privind situația persoanelor strămutate din Ucraina în Republica Moldova, cu accent pe identificarea riscurilor de trafic și exploatare;
- realizarea interviurilor individuale aprofundate cu reprezentanții agențiilor ONU, care oferă asistență persoanelor strămutate din Ucraina, inclusiv, suport autorităților Republicii Moldova în gestionarea fluxurilor acestora; au fost realizate 3 interviuri cu reprezentanții UNHCR, OIM, UNICEF;
- colectarea datelor primare de la prestatorii de servicii pentru persoanele strămutate, preponderent femei și copii, cu accent pe evaluarea serviciilor existente pentru victimele și prezumatele victime ale TFU și exploatării; au fost realizate 14 interviuri cu diferiți prestatori de servicii sociale (10 prestatori de servicii de cazare și 4 prestatori de alte tipuri de servicii); de asemenea au fost aplicate 10 chestionare pentru colectarea de date cantitative de la prestatorii de servicii pentru persoanele strămutate din Ucraina: Centre de Plasament Temporar pentru Refugiați – 5 și Centre de servicii specializate și de specializare înaltă pentru victimele și prezumatele victime ale TFU și exploatării – 5;

- realizarea interviurilor individuale cu experți din structurile publice și private, care au responsabilități în domeniul gestionării fluxurilor de persoane strămutate din Ucraina, inclusiv desfășurării de acțiuni în domeniul prevenirii și combaterii TFU și a exploatării; au fost realizate 8 interviuri individuale aprofundate cu reprezentanții următoarelor instituții: Biroul Migrație și Azil, Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane, Ministerul Muncii și Protecției Sociale (Direcția politici de protecție a copilului și a familiilor cu copii și Direcția politici de asigurare a egalității între femei și bărbați), Agenția Națională de Asistență Socială, Inspectoratul de Stat al Muncii, reprezentanți ai Comisiilor Teritoriale pentru prevenirea și combaterea TFU.

Interviurile individuale aprofundate au avut loc în baza unor ghiduri de interviuri semistructurate, specifice grupurilor de persoane și experți implicați. Lista tuturor participanților la cercetare este prezentată în Anexa 1. Culegerea datelor în teren s-a desfășurat în perioada 13.09.2022 – 20.10.2022. Datele prezentate sunt valabile la 13.09.2022.

1.4. Limitele cercetării

Scopul studiului a fost de a cunoaște particularitățile serviciilor existente pentru persoanele strămutate din Ucraina, în special femei și copii, de a identifica riscurile de exploatare și trafic în scopul asigurării unui răspuns național anti-trafic mai eficient. Echipa de cercetare și-a propus să identifice punctele forte, cele slabe, inclusiv provocările existente în acordarea serviciilor persoanelor strămutate din Ucraina, în special femei și copii, inclusiv identificarea riscurilor de trafic și exploatare în opinia celor intervievați. În cadrul discuțiilor s-a stabilit că nu au existat cazuri confirmate de TFU și exploatare în rândul persoanelor strămutate din Ucraina. Respectiv, s-a încercat identificarea categoriilor celor mai vulnerabile persoane strămutate din Ucraina la trafic și exploatare, a semnelor care au trezit suspiciuni specialiștilor. Nu în ultimul rând, s-a urmărit cunoașterea acțiunilor întreprinse

³⁹ Tehnică de validare prin care se combină mai multe tehnici de culegere a datelor, pentru a diminua distorsiunile inerente fiecăreia dintre ele. Triangularea permite verificarea justetei și stabilității rezultatelor.

de diferite autorități la capitolul prevenirii și combaterii acestor fenomene.

Studiul se bazează pe datele colectate de la 9⁴⁰ din cele 35 de unități administrativ-teritoriale ale Republicii Moldova, în care s-a stabilit un număr mare al persoanelor

strămutate, dar și de la CPTR și CPS. În procesul de cercetare au fost realizate interviuri individuale aprofundate doar cu unii reprezentanți ai agențiilor ONU, precum și ai OSC naționale, care oferă servicii pentru copiii și femeile strămutate din Ucraina.

---

40 Soroca, Glodeni, Drochia, Fălești, Chișinău, Ungheni, Cahul, Basarabeasca, Ștefan Vodă.

II. SITUAȚIA PERSOANELOR STRĂMUTATE DIN UCRAINA ÎN REPUBLICA MOLDOVA

2.1. Etape și particularități ale răspunsului autorităților Republicii Moldova la nevoile persoanelor strămutate din Ucraina

Participanții la cercetare au menționat importanța diferențierii a 3 etape în gestionarea fluxului de persoane strămutate din Ucraina.

I etapă „*haotică*” – când autoritățile încercau să găsească modalități de a răspunde la nevoile stringente ale persoanelor strămutate din Ucraina, să stabilească un sistem de gestionare a crizei persoanelor refugiate, să identifice și să înlăture anumite lacune în acest proces, să stabilească parteneriate cu organizațiile internaționale și cu OSC. Această etapă se caracterizează prin fluxul masiv al persoanelor strămutate, cea mai mare parte a lor fiind în tranzit pe teritoriul Republicii Moldova. La această etapă, persoanele strămutate au fost preponderent femei cu copii și bărbați „*înstăriți, cu mașini foarte scumpe, care nu aveau nevoie de susținere din partea autorităților din Republica Moldova*”. Ca timp, perioada coincide cu lunile februarie-aprilie 2022.

II etapă – când sistemul de gestionare a crizei a devenit mai funcțional, dar și fluxul persoanelor strămutate s-a redus ca intensitate. O mare parte dintre cei care treceau frontiera de stat rămâneau în Republica Moldova. La această etapă, fluxul de persoane strămutate avea un nivel de vulnerabilitate înalt „*cei care nu au nimic..., cu adevărat nevoiași, în special femei și copii, bărbați nu prea mai vedeam.*” În Republica Moldova au rămas preponderent persoanele cele mai nevoiașe: mame cu copii mici, persoane vârstnice, inclusiv cu probleme grave de sănătate, care nu pot călători sau au dificultăți, persoane fără acte de identitate, care nu cunosc limbile străine (exceptând limba rusă). Multora le-au rămas rudele apropiate în Ucraina (soți, părinți) și ei doreau cât mai curând să se întoarcă acasă. Ca timp, această perioadă cuprinde lunile mai-

septembrie 2022.

III etapă – pentru care autoritățile din Republica Moldova se pregătesc împreună cu partenerii externi de dezvoltare. Este vorba de „*perioada de toamnă-iarnă*”, în care fluxul de persoane strămutate ar putea să crească din cauza condițiilor meteorologice, dar și din cauza distrugerii sistemului energetic al Ucrainei.

Participanții la cercetare au semnalat că situația referitoare la fluxul de persoane strămutate „*s-a mai calmat*” și persoanele care traversează hotarul sunt mai informate, vin cu destinație clar stabilită: rude, cunoscuți, CPTR și CPS. Cei care rămân în Republica Moldova sunt: (i) persoane care au rude/legături de rudenie cu cetățeni ai Republicii Moldova, (ii) persoane care nu cunosc limbi străine, (iii) persoane cu resurse financiare reduse, (iv) persoane în vârstă sau cu mulți copii, (v) persoane de etnie romă sau alte categorii de ucraineni, fără acte de identitate.

Autoritățile din Republica Moldova au răspuns prompt la provocările generate de războiul din Ucraina, creând un Centru Unic de Gestionare a Crizei. Pentru a putea răspunde la nevoile informaționale ale persoanelor strămutate a fost creat site-ul *dopomoga.gov.md*, s-a instituit *Linia verde* (0 800 800 11), dar și *Linia fierbinte a BMA* (0 800 015 27), pentru a oferi non-stop servicii de informare în toate domeniile.

Acțiunile întreprinse de autoritățile Republicii Moldova în scopul protecției persoanelor strămutate din Ucraina au fost susținute de peste 90 de parteneri de dezvoltare (agenții ale ONU din Moldova, organizații internaționale, organizații neguvernamentale internaționale și locale etc.). Toate activitățile desfășurate de agențiile ONU din Moldova sunt în concordanță cu obiectivele trasate de autoritățile Republicii Moldova, unele agenții având și memorandumuri separate cu diferite structuri (de exemplu, UNICEF cu MMPS, cu primăria municipiului Chișinău, cu Direcția Generală Protecția Drepturilor Copilului din Chișinău) privind consolidarea capacităților

și oferirea suportului pentru a răspunde nevoilor persoanelor strămutate. Pentru o coordonare mai eficientă a activităților, cu suportul partenerilor de dezvoltare, au fost create grupuri de lucru care cuprind reprezentanți ai autorităților publice, organizațiilor internaționale, OSC. Printre acestea se numără grupurile: *Egalitatea de gen*, coordonat de UN Women; *Prevenirea și combaterea TFU*, coordonat de OIM și UNCHR; *Protecția copilului*, coordonat de UNICEF, *Prevenirea și combaterea violenței în bază de gen*, coordonat de UNHCR ș. a. De rând cu partenerii internaționali, în acordarea serviciilor pentru persoanele strămutate s-au inclus și OSC: *Centrul Internațional „La Strada”*; *Tdh Moldova*; *Misiunea Socială „Diaconia”*; *Asociația Obștească „Casmed”*; *Caritas Moldova, Filiala din Moldova a organizației „HelpAge International”*; *Asociația „Keystone Moldova”*; *Centrul de Drept al Femeilor*; *Copil, Comunitate, Familie*; *Asociația Obștească „HOMECARE”*; *Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii*; *Asociația pentru Abilitarea Copilului și Familiei „AVE Copiii”* ș. a.

În prima perioadă a fost mai complicat de gestionat fluxul de persoane strămutate pentru că existau situații imprevizibile și nu întotdeauna se reușea coordonarea („*Refugiații spuneau că a venit cineva, ne-au dat niște bani și ne-au spus că în 2-3 ore o să vă ducem în Europa*”; IIA_22). Au fost extrem de multe cazuri de acest fel, deși persoanele care propuneau aceste servicii nu erau traficanți, realitatea era una necunoscută, imprevizibilă („*riscurile erau mari, dar și refugiații creduli*”). În prezent, persoanele dețin mai multe informații, li se oferă date de contact (link-uri, adrese, telefoane) unde pot să se adreseze după ajutor.

Actualmente, Republica Moldova continuă să fie o țară de tranzit. Persoanele strămutate folosesc toate posibilitățile oferite de autoritățile țării pentru a tranzita sau a beneficia de asistența umanitară. În opinia unor specialiști „*Republica Moldova nu e atractivă pentru traficanți și nici pentru persoane strămutate forțat*”; IIA_4). Legea nr. 200/2010 privind regimul străinilor în

Republica Moldova reglementează detaliat intrarea, aflarea și ieșirea străinilor pe/de pe teritoriul republicii, acordarea și prelungirea dreptului de ședere etc. În conformitate cu obligațiile asumate prin tratatele internaționale la care este parte. Legea nr. 270/2008 privind azilul în Republica Moldova stabilește patru forme de protecție a străinilor: (i) *statutul de refugiat*; (ii) *protecția umanitară*; (iii) *protecția temporară*; (iv) *azilul politic*.

Protecția temporară reprezintă o formă de protecție cu caracter excepțional, menită să asigure protecția străinilor în cazul unui flux masiv și spontan de persoane strămutate, care nu se pot întoarce în țara de origine. Protecția temporară se acordă prin hotărâre de Guvern, la propunerea MAI. Luând în considerare aflulul masiv de persoane strămutate din Ucraina, autoritățile Republicii Moldova au instituit pentru acestea un **regim special de intrare, aflare și ieșire din țară**. Astfel, cetățeni ai Ucrainei, strămutați, pot intra și rămâne legal pe teritoriul Republicii Moldova cu diferite tipuri de acte – certificate de naștere, acte de delegare interne, acte electronice, acte expirate etc. Hotărârea de a acorda protecție temporară persoanelor strămutate din Ucraina nu a fost încă luată de Guvern.

De la începutul conflictului armat din Ucraina, BMA a înregistrat 9.350 de cereri de azil. Solicită azil mai frecvent bărbații strămutați din Ucraina, în mod special cei care au trecut ilegal frontiera de stat. Solicitarea azilului le permite să nu fie sancționați pentru intrare sau ședere ilegală pe teritoriul Republicii Moldova. Dintre cele 9.350 de cereri de azil, doar 3.604 sunt active. În celelalte situații, examinarea acordării azilului a fost încetată din motiv că persoanele au plecat sau au refuzat ulterior această formă de protecție.⁴¹

Directorul BMA, a precizat că instrumentele de protecție pentru persoanele strămutate din Ucraina, în cadrul stării de urgență din Republica Moldova, depășesc ceea ce poate oferi protecția temporară. „*Șederea legală în baza diferitelor tipuri de documente oferă posibilitatea deținerii codului personal și facilitează angajarea în câmpul muncii. Angajatorii care oferă loc de muncă*

41. Interviu individual aprofundat cu directorul BMA (IIA_5).

persoanelor refugiate din Ucraina au facilitare și nu achită taxa de stat de 1.440 de lei pentru permis de ședere în scop de muncă” (IIA_5).

Autoritățile Republicii Moldova, împreună cu partenerii externi, planifică dezvoltarea sistemului de asistență și protecție astfel, încât să poată face față unor valuri mai mari de persoane strămutate, care ar putea să traverseze Republica Moldova sau să se stabilească cu traiul pe teritoriul republicii odată cu începutul sezonului rece (Winterization Strategy, a se vedea unele detalii la cap. III, subpunctul 3.5.).

Un rol deosebit în prestarea serviciilor sociale, la nivel local, o au STAS. Implicarea STAS de către organizațiile internaționale și cele locale a determinat creșterea eficienței asistenței persoanelor strămutate și excluderea situațiilor de conflict, de nemulțumire etc.

2.2. Provocări privind copiii din Ucraina neînsoțiți sau însoțiți de persoane terțe

O provocare, pentru autoritățile Republicii Moldova, a fost faptul că nu toți copiii care au venit din Ucraina erau însoțiți de un reprezentant legal. În fluxurile de persoane strămutate au fost: (i) copii neînsoțiți; (ii) copii însoțiți de persoane terțe, inclusiv cetățeni străini (Tabelul 1). Aceste circumstanțe au determinat reprezentanții MMPS și MAI să

întreprindă acțiuni urgente pentru dezvoltarea cadrului legal privind protecția copiilor din Ucraina neînsoțiți sau însoțiți de persoane terțe, în conformitate cu Convenția ONU privind Drepturile Copilului. Astfel, a fost elaborat *Regulamentul privind instituirea mecanismului intersectorial de cooperare pentru identificarea, asistența și monitorizarea copiilor în situații de risc, veniți de pe teritoriul Ucrainei, în perioada declarării stării de război în Ucraina (Mecanism intersectorial)*, care a fost aprobat prin Dispoziția CSE nr. 14 din 14.04.2022. În acest mod s-a instituit un Mecanism intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, asistența, referirea, monitorizarea și evidența copiilor în situație de risc, veniți de pe teritoriul Ucrainei, în perioada declarării stării de război în Ucraina și stabilirea condițiilor pentru întoarcerea acestora în Ucraina. Conform acestui document, s-au stabilit următoarele **categorii de copii în situație de risc din Ucraina**, care au nevoie de intervenția imediată a autorității tutelare: (i) copii neînsoțiți, (ii) copii cu însoțitori neautorizați, (iii) copii însoțiți de reprezentanți legali, dar în privința cărora există dubii privind identitatea (atât a copiilor, cât și a reprezentanților legali), (iv) copii declarați în pericol sau existența presupunerii de pericol iminent, (v) copii fără acte de identitate, cu acte de identitate expirate, deteriorate, (vi) alte categorii de copii expuși riscurilor.

Tabelul 1. Date despre copiii neînsoțiți și copiii însoțiți de persoane terțe⁴²

Categoria de copii	Numărul de copii
Copii neînsoțiți	414
Copii însoțiți de persoane terțe	912
Autorizări de trecere a frontierei Republicii Moldova pentru copii (pe sensul de ieșire)	337

Regulamentul menționat a stabilit actorii-cheie care trebuie să fie implicați în identificarea, referirea și asistența copiilor din Ucraina, precum și responsabilitățile acestora. Prin dezvoltarea și aprobarea Mecanismului

intersectorial s-a instituit un control la hotarele Republicii Moldova pentru a preveni situațiile de risc ce pot apărea în privința copiilor strămutați din Ucraina, inclusiv trafic de copii. În cazul în care polițistul de frontieră/

⁴² Datele prezentate de șeful Direcției politice de protecție a drepturilor copilului și familiilor cu copii, perioada 24.02.2022-13.09.2022. Interviu individual aprofundat (IIA_3).

alți specialiști identifica la hotar un copil în situație de risc, era chemat specialistul în protecția copilului din STAS, care asigura transportarea acestuia și stabilirea formei de protecție a copilului („*Colegii noștri, partenerii de dezvoltare, ne-au ajutat foarte mult în preluarea copiilor și transportarea lor către centrele de plasament sau către familiile unde urmau să fie cazați*”; IIA_3).

Autoritățile Republicii Moldova au încercat să nu îngreădească dreptul copiilor din Ucraina la libera circulație, inclusiv a copiilor cu vârsta de 16-18 ani, care, conform legislației din Ucraina, au dreptul la circulație fără a fi însoțiți de o persoană adultă. Pe de altă parte, autoritățile nu au intenționat să instituționalizeze copiii în centre de plasament, atunci când în afara hotarului Republicii Moldova se află membrii familiei extinse, rude care doreau ca acești copii să ajungă în grija lor. De aceea, MAI și MMPS, prin Ordinul comun nr. 169/34 din 22.04.2022, au stabilit unele măsuri de implementare a Dispoziției CSE nr. 14 din 14.02.2022, în scopul aprobării modelului actului pentru autorizarea trecerii frontierei de stat a Republicii Moldova pe sensul de ieșire a copiilor neînsoțiți sau însoțiți neautorizat. Ulterior, prin Ordinul nr. 36 din 05.05.2022 al MMPS, s-a aprobat și *Modelul actului de evaluare rapidă a interesului superior al copilului aflat în situație de risc, venit de pe teritoriul Ucrainei, în perioada declarării stării de război în Ucraina și Fișa de observare a comportamentului, acțiunilor, exprimărilor și stărilor copilului și adultului însoțitor*. Prin aceste ordine suplimentare au fost instituite două modalități suplimentare de control: (i) autorizarea treceri frontierei de stat a Republicii Moldova pe sensul de ieșire a copiilor neînsoțiți sau însoțiți de un însoțitor neautorizat; (ii) evaluarea interesului copilului prin cunoașterea dorinței lui de a continua călătoria cu persoana respectivă, fără ca acesta să fie influențat din exterior, și criteriile la care trebuie de atras atenția („*Am pus accent pe prevenirea oricărei situații de risc, prin întrebări la care oricine care identifică copilul în situație de risc trebuie să răspundă, înainte de a lua decizia*”; IIA_3).

În acest mod Mecanismul intersectorial și documentele adiționale au ajutat foarte mult la prevenirea situațiilor de risc, inclusiv a celor de trafic și exploatare. Reprezentantul Direcției politice de protecție a copilului și a familiilor cu copii a MMPS a menționat că au existat situații când s-a eliberat decizia de a separa copilul de însoțitor. „*Au existat multe cazuri când copiii erau foarte mici, până la un an de zile. Respectiv, copilul nu putea fi întrebat de unde este și nu era nici un document justificativ cine este persoana care însoțea copilul. Noi nu puteam să mergem la risc să le autorizăm trecerea mai departe, pentru că acest copil putea fi furat din Ucraina și ulterior putea fi vândut în străinătate*” (IIA_3).

2.3. Suportul oferit de unii parteneri internaționali autorităților Republicii Moldova în contextul războiului din Ucraina

Cercetarea realizată cuprinde doar unele agenții ale ONU care oferă asistență autorităților guvernamentale din Moldova. Au fost selectate acele agenții care activează în domeniul prevenirii riscurilor de trafic și exploatare în rândul persoanelor strămutate, în special femei și copii.

Agencia ONU pentru Refugiați (UNHCR-Moldova) contribuie la dezvoltarea serviciilor pentru persoanele refugiate, preponderent în comunitățile din afara Chișinăului. Asistența acordată de UNHCR este concentrată pe următoarele direcții: (i) acordarea asistenței financiare cash (peste 80 mii de persoane strămutate au primit o astfel de asistență pentru a preveni riscul TFU și exploatării, unii pentru o lună, alții pentru mai multe luni); (ii) asistență pentru menținerea unor CPTR autorizate; (iii) dezvoltarea, împreună cu alți parteneri (UNICEF), a serviciilor prietenoase pentru copii în spații sigure (9 Blue Dots operaționale în Republica Moldova și 1 Blue Dot în regiunea din stânga Nistrului) pentru a preveni traficul și exploatarea (serviciile sunt oferite de o echipă multidisciplinară: asistent social, psiholog, specialist în protecția copilului); (iv) acordarea asistenței persoanelor strămutate prin echipe multidisciplinare mobile.

UNHCR utilizează *instrumentul intern ProGres*⁴³ pentru evidența persoanelor strămutate, pe care încearcă să-l aplice cu toți partenerii locali care oferă servicii în comunități. Acest instrument permite de a cunoaște situația privind ziua când persoana strămutată s-a înregistrat, cât timp stă în Republica Moldova, ce tip de servicii a primit, inclusiv referirile făcute pentru ca persoana să beneficieze de servicii, unele date bio (amprente digitale etc.). Acest instrument indică și direcția de mișcare a persoanei refugiate, prin ce țări aceasta trece, ceea ce ar putea ajuta și la identificarea unor situații de TFU și exploatare.

Strategia de protecție a **Organizației Internaționale pentru migrație (OIM)**, Misiunea în Moldova, are 3 obiective: (i) răspunsul urgent la criza refugiaților din Ucraina, inclusiv prevenirea traficului și exploatării; (ii) dezvoltarea rezilienței pentru perioada când se va termina criza; (iii) acordarea suportului în dezvoltarea noului Mecanism Național de Referire, pentru a oferi suport victimelor infracțiunilor, inclusiv victimelor TFU, în procesul de reintegrare.

Majoritatea acțiunilor întreprinse de OIM și organizațiile partenere locale chiar de la începutul războiului în Ucraina vin să răspundă la nevoile urgente ale persoanelor strămutate. Mai puține acțiuni sunt realizate pe procesul de reintegrare a victimelor TFU. Suportul și serviciile acordate de OIM prin intermediul partenerilor locali include: (i) echipe mobile formate din asistent social și avocat, (ii) asistență în cazurile de întoarcere voluntară și reintegrare, (iii) suportul acordat autorităților prin asigurarea coridorului verde și oferirea serviciilor de transport (terestru și aerian) împreună cu alți parteneri. În coordonarea activităților pentru persoanele strămutate, OIM, împreună cu UNHCR, coordonează grupul anti-traffic, în cadrul căruia se oferă asistență pentru a evalua și a înțelege lacunele, provocările în sistemul anti-traffic din Republica Moldova, dar și dezvoltarea capacităților specialiștilor pentru a identifica și pentru a oferi asistență victimelor și prezumatelor victime ale TFU.

Intervenția **Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF)** în Moldova este axată pe două direcții: (i) consolidarea sistemului de protecție a copilului, ca acesta să poată răspunde nevoilor a peste 42 mii de copii refugiați și copii neînsoțiți, (ii) prestarea serviciilor pentru copii. Activitatea UNICEF este axată pe coordonarea serviciilor Blue Dots, aflate în prima linie, la punctele de trecere a frontierei. Acestea constituie un prim răspuns de urgență la nevoile persoanelor strămutate din Ucraina (în parteneriat cu UNHCR și OSC). Datorită colaborării cu autoritățile au fost delegați specialiștii în protecția drepturilor copiilor, de la autoritățile tutelare locale, să activeze în cadrul Blue Dots, fapt care permite documentarea și soluționarea rapidă a situațiilor când sunt copii neînsoțiți sau copii separați de părinți. UNICEF încearcă să extindă activitățile Blue Dots prin intermediul echipelor mobile formate din animator, psiholog, asistent social, care se deplasează în localități și desfășoară activități cu copiii și părinții acestora.

UNICEF pilotează împreună cu organizațiile-partenere locale *platforma software open-source PRIMERO*, care va asigura o monitorizare mai eficientă pentru ca toți copiii refugiați să beneficieze de protecția și serviciile de care au nevoie. PRIMERO este un sistem electronic de management de caz, ce permite de asemenea identificarea timpurie a potențialelor situații de violență, neglijare, exploatare și trafic (VNET), precum și adoptarea tuturor măsurilor necesare pentru asigurarea și protejarea drepturilor copilului. Identificarea și înregistrarea copiilor se realizează doar în baza consimțământului. După evaluarea inițială și aprecierea nivelului de risc, fiecare copil este referit către instituțiile care pot furniza serviciile necesare. UNICEF intenționează ca toată informația colectată în PRIMERO să fie transmisă autorităților centrale ale Republicii Moldova și să fie inclusă într-un sistem electronic național.

43 <https://www.unhcr.org/registration-guidance/chapter3/registration-tools/>

III. SERVICII OFERITE PERSOANELOR STRĂMUTATE DIN UCRAINA, ÎN SPECIAL FEMEI ȘI COPII

3.1. Servicii pentru persoanele strămutate din Ucraina

Nevoile femeilor strămutate din Ucraina, inclusiv cu copii, sunt diverse. Totuși, cele mai importante țin de asigurarea cazării, acordării asistenței medicale, a suportului psiho-emoțional și asistenței psihologice, a incluziunii copiilor în sistemul preșcolar sau școlar, orientării și ghidării pentru angajarea în câmpul muncii.

Autoritățile din Republica Moldova, într-un termen record, au răspuns nevoii refugiaților pentru servicii de cazare. În afară de cazarea oferită de cetățeni voluntari, autoritățile au eficientizat activitatea spațiilor existente prin amenajarea de spații noi (cămine care nu erau folosite, foste instituții rezidențiale etc.). Unele spații de plasament, cămine pentru elevi/studenți erau închise, însă au fost redeschise pentru a plasa persoanele strămutate din Ucraina, reparațiile și adaptările necesare fiind făcute rapid. Evidențiem că și unele tabere pentru odihna de vară, mănăstiri, unități militare au oferit suport în perioada fluxului masiv de persoane strămutate.

Pentru a oferi cazare persoanelor strămutate, începând cu 24 februarie 2022, au fost deschise 132 de CPTR, 71 fiind active la momentul realizării studiului. Prin dispoziția CSE, ANAS a fost delegată să aprobe activitatea CPTR. Respectiv, ANAS a elaborat un *Ghid de aplicare privind crearea și aprobarea CPTR*, fiind responsabilă și de elaborarea proiectului regulamentului pentru CPTR, aprobat prin ordinului MMPS.⁴⁴ Au avut posibilitate să deschidă CPTR diferite instituții: STAS, întreprinderi de stat, instituții publice din subordinea APC, organizații necomerciale, APL de nivelul I etc. ANAS a autorizat toate CPTR care au mai mult de 20 de locuri și au depus cerere în acest scop. Datele cercetării

atestă însă că nu toate CPTR au fost autorizate de ANAS. Anumite centre de plasament specializate, care ofereau servicii unor categorii vulnerabile ale populației din Republica Moldova, și-au continuat activitatea oferind și ele locurile disponibile persoanelor strămutate. Acestea nu au avut nevoie de autorizare.

Reprezentanții ANAS monitorizează activitatea CPTR și situația persoanelor cazate, nevoile și problemele cu care se confruntă acestea.⁴⁵ ANAS deține date privind numărul CPTR autorizate și a celor care i-au informat că s-au deschis, dar nu și a celor care nu i-au informat („*Există în republică centre pe care nimeni nu le poate controla, pentru că ele nu sunt create în baza ordinului ANAS și nici nu ne-au notificat că ei au oameni în deservire*”; IIA_7). Referitor la aceste centre de plasament apar mai multe riscuri („...în contextul în care nu este o evidență câți oameni, unde sunt, ce fac, unde sunt duși etc.”; IIA_7).

La etapa a doua, când fluxul de persoane strămutate s-a stabilizat, din lipsă de necesitate unele CPTR au fost închise („*Capacitatea centrelor active pe care le avem este de 5.633 de locuri. În prezent CPTR sunt ocupate la o capacitate de 51%*”; IIA_7). În cadrul prezentului studiu au fost colectate date despre servicii oferite persoanelor strămutate forțat din Ucraina în 5 CPTR și 5 CPS (Tabelul 2 și Tabelul 3). Din cele 5 CPTR, precizăm că CPTR Glodeni oferea servicii exclusiv persoanelor de etnie romă strămutate din Ucraina. Reieșind din particularitățile studiului dat, eșantionul CPS a inclus 6 din cei 7 prestatori de servicii pentru victimele și prezumatele victime ale TFU (5 CPS⁴⁶ și o organizație neguvernamentală⁴⁷). Doar Centrul maternal „Pro-Femina” din Hâncești nu a oferit servicii în perioada dată pentru femei și copii strămutați din Ucraina. În același timp, Centrul maternal Cahul a oferit servicii exclusiv femeilor și copiilor care s-au refugiat din Ucraina.

44 <https://www.anas.md/wp-content/uploads/2022/03/Ordin26022022.pdf>

45 https://www.anas.md/wp-content/uploads/2022/10/Round-01.-REACH_MDA_Factsheet_RAC-Weekly-Needs-Monitoring_2022-03-14_RO.pdf

46 CAP, Serviciul de asistență și protecție a bărbaților, victime ale TFU, Centrul Maternal Cahul, Centrul maternal „Ariadna”, Centrul maternal „Pro-Familia”.

47 AO Centrul Internațional „La Strada”, care coordonează activitatea Liniei Fierbinte anti-trafic și Telefonului de Încredere pentru Femei.

Tabelul 2. Date despre activitatea unor CPTR

Localitatea în care este amplasat CPTR	Când a început activitatea CPTR	Capacitatea CPTR	Numărul persoanelor cazate la momentul realizării studiului
CPTR Basarabeasca	28.02.2022	30	30
CPTR Popeasca, Ștefan Vodă	25.02.2022	81	60
CPTR Glodeni	26.02.2022	100	79
CPTR Ungheni	07.03.2022	77	55
CPTR Cahul	24.02.2022	100	98

Centrul de Asistență și Protecție a victimelor și potențialelor victime ale TFU (CAP) este o instituție publică ce prestează servicii sociale de specializare înaltă, intervine în cazuri de criză pentru femei victime sau prezumate victime ale TFU, femei victime ale VBG, cupluri mamă-copil, cetățeni ai Republicii Moldova. Centrul acordă beneficiarilor plasament temporar, alimentare, servicii medicale, servicii sociale, servicii juridice și consiliere psihologică. Serviciile Centrului sunt accesibile atât victimelor identificate peste hotarele Republicii Moldova, cât și victimelor și/sau persoanelor aflate în situații de risc, identificate pe teritoriul republicii. În situații excepționale CAP oferă servicii de plasament, servicii medicale, servicii de alimentare s. a. și pentru cetățeni străini, victime și prezumate victime ale TFU și exploatării (copii și femei). Din 12 martie 2022 CAP a început să ofere servicii și cuplurilor mamă-copil, femeilor strămutate din Ucraina.

Serviciul de Asistență și Protecție a bărbaților, victime ale TFU oferă servicii sociale de specializare înaltă pentru bărbați, victime ale TFU, fiind amplasat pe teritoriul Centrului de plasament pentru Persoane Vârstnice și Persoane cu Dizabilități. Serviciul dat cu suportul OIM a început a presta servicii pentru bărbați, femei și copii din Ucraina din 26 februarie 2022.

Centrele Maternale din Cahul, Căușeni și Drochia oferă servicii specializate: plasament temporar, asistență medicală,

asistență socială, asistență juridică, asistență psihologică pentru femei, cupluri mamă-copil supuse violenței, victime și prezumate victime ale TFU. Aceste centre maternale, împreună cu CAP și Serviciul de Asistență și Protecție a bărbaților, victime ale TFU, le-am diferențiat în cadrul cercetării drept CPS, pentru că oferă servicii pentru mame cu copii din Ucraina, având o echipă de specialiști, dar și „niște condiții mai adecvate copiilor” (IIA_14). Alimentarea frecvent poate fi pregătită individual. CPS au beneficiat și de ajutor din partea OSC în amenajarea spațiilor pentru jocuri („Am amenajat o odaie pentru copii. Dacă mămicile au nevoie de o activitate mai specială cu copiii – desen, plastilină, jocuri de masă – ele pot să fie împreună cu copiii și să se joace”; IIA_18). De asemenea, acestea au fost dotate cu frigidere, mașini de spălat, mașini de uscat rufe, seturi de albituri.

Analiza comparativă a datelor privind capacitatea CPTR și CPS, care prestează servicii de cazare persoanelor strămutate, relevă că CPTR au o capacitate mult mai mare în comparație cu CPS și au oferit, de la începutul conflictului armat, servicii de cazare pentru un număr mai mare de persoane. În același timp, specialiștii din unele CPS oferă suplimentar servicii în comunități pentru persoanele strămutate, activitate care nu este realizată de specialiștii din CPTR (a se vedea Capitolul V, subpunctul 5.2).

Tabelul 3. Date despre activitatea unor CPS care oferă servicii refugiaților

Instituția	Când a început a presta servicii refugiaților	Capacitatea CPS	Numărul persoanelor refugiate, la momentul realizării studiului	Numărul total al persoanelor refugiate asistate în cadrul Centrului	Servicii oferite în comunități
CAP	12.03.2022	15	15	45	225
Serviciul de asistență și protecție a bărbaților, victime ale TFU	26.02.2022	60	55	225	-
Centrul Maternal Cahul	24.02.2022	24	10	96	-
Centrul Maternal „Ariadna”	26.02.2022 ⁴⁸	24	0	10	500
Centrul Maternal „Pro-Familia”	26.02.2022	24	8	57	107

Analiza comparativă a tipologiei beneficiarilor din CPTR și CPS (Tabelul 4) arată că CPTR prestează servicii de plasament persoanelor refugiate, indiferent de vârstă sau sex, în comparație cu CPS, care oferă plasament femeilor cu copii mici. Excepție este Serviciul de asistență și protecție a bărbaților, victime ale TFU. Reieșind din regulamentele interne, în CPS nu au fost plasate femei sau copii cu dizabilități psihice, cu excepția femeilor sau a

copiilor cu dizabilități senzoriale. O excepție de la această regulă este de asemenea Serviciul de asistență și protecție a bărbaților, victime ale TFU, care este amplasat pe teritoriul Centrului de plasament pentru Persoane Vârstnice și Persoane cu Dizabilități. Astfel, în cadrul acestuia au beneficiat de plasament și de alte servicii 19 persoane cu dizabilități (11 bărbați și 8 femei, 18 persoane adulte și 1 copil).

Tabelul 4. Tipologia persoanelor strămutate, beneficiare ale CPTR și CPS

Date socio-demografice despre persoanele din CPTR și CPS	Numărul CPTR	Numărul CPS
Copii (până la 3 ani)	5	3
Copii (3-18 ani)	5	4
Femei (+18 ani)	5	4
Bărbați (+18 ani)	5	1
Femei (+60 ani)	5	3
Bărbați (+60 ani)	5	1

48 Doar la începutul conflictului, pentru o perioadă scurtă.

Date socio-demografice despre persoanele din CPTR și CPS	Numărul CPTR	Numărul CPS
Date sociale despre persoanele din CPTR și CPS		
Copii sau adulți cu dizabilități locomotorii	2	1
Copii sau adulți cu dizabilități psihice	0	1
Copii sau adulți cu dizabilități senzoriale (văz, auz, vorbire)	1	3
Persoane în etate țintuite la pat	1	1
Femei însărcinate	2	1

Spectrul de servicii și suport oferite în cadrul CPTR și CPS a fost dezvoltat în baza parteneriatelor cu organizații internaționale, OSC și confesiuni religioase, fiind extrem de divers (Tabelul 5). OSC au creat echipe mobile formate din psihologi, educatori, juriști, asistenți sociali. Ele oferă asistență psihosocială, activități de recreare pentru copii, activități de informare, recreare și referire pentru părinți/îngrijitori. Astfel, în CPTR și CPS, dar și în cadrul comunităților unde au fost cazați refugiați, OSC desfășoară diverse activități pentru copii: cursuri de olărit, activități sportive etc. De exemplu, serviciile oferite de Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC) sunt axate pe copii și îngrijitorii acestora. Activitățile propuse sunt diverse, organizându-se ședințe individuale și de grup. În ședințele de grup, în marea majoritate a cazurilor sunt aplicate programe structurale ale CNPAC: *12 plus*,

Chico și mâna, Fără palme, Art club, Programul de educație parentală CONECT. Programele și activitățile sunt axate pe socializare non-violentă, pe educare parentală. Dacă sunt identificate semne de victimizare la copii, se acordă asistență psihologică în mod individual. De asemenea, pentru copiii refugiați pe parcursul verii, dar și pe parcursul anului au fost organizate excursii („*Facem și o excursie la un meșter de olărit din Republica Moldova, pentru a-i scoate din această traumă psiho-emoțională*”; IIA_9).

CPTR și CPS au semnat acorduri cu Centrul Național de Asigurare a Asistenței Juridice Garantată de Stat și cu Centrul de Drept al Avocaților, reprezentanții cărora acordă asistența juridică necesară, discută despre problemele acestora, identifică solicitanții de azil și îi referă la BMA.

Tabelul 5. Serviciile și suportul oferit în cadrul CPTR și CPS

Tipuri se servicii	Numărul CPTR	Numărul CPS
Medicamente	5	5
Servicii medicale, inclusiv referire	5	5
Alimentație/Produse alimentare	5	5
Cazare	5	5
Îmbrăcăminte și încălțăminte	3	5
Produse de igienă personală (săpun, șampon, pastă de dinți, absorbante etc.)	5	5
Spațiu și activități de recreare pentru copii	5	5

Tipuri se servicii	Numărul CPTR	Numărul CPS
Suport pentru încadrarea în grădiniță, creșă	4	4
Suport pentru încadrarea în școală	5	4
Consiliere psihologică	5	5
Protecție împotriva violenței, hărțuirii, exploatării. Raportarea incidentelor, nemulțumirilor, agresiunilor	5	5
Suport financiar	5	5
Informare și suport privind documentarea, servicii consulare, servicii cu caracter juridic	5	5
Informare și suport privind plecarea ulterioară într-o altă țară	5	5
Informare și suport privind încadrarea în câmpul muncii	5	5
Cursuri de limbă română	3	3
Servicii de transport (pe teritoriul Republicii Moldova)	2	2
Suport pentru reîntoarcerea în Ucraina	2	3
Acces gratuit la Internet	5	5
Acces gratuit la echipamente pentru comunicare prin Internet (laptop, calculator, cameră web etc.)	2	5
Cursuri de dezvoltare personală	0	3
Cursuri de pregătire profesională/abilitare economică	0	2

Managerii CPTR au menționat că serviciile oferite de OSC persoanelor strămutate sunt necesare. Astfel, pe lângă suportul financiar și material de care beneficiază, s-a subliniat importanța serviciului de consiliere psihologică („Ei, practic toți au nevoie de servicii de consiliere psihologică, dar și de servicii de informare, de orientare, consiliere juridică, pentru că sunt dezorientați, speriați, nu știu care servicii să acceseze”; IIA_15). În sprijinul acestora vin diferiți formatori din OSC, care le explică particularitățile TFU și ale exploatării prin muncă. Managerii CPTR sunt satisfăcuți că astfel de situații nu au depistat în instituțiile pe care le coordonează („Slava Domnului, la moment noi așa tip de probleme nu avem”; IIA_9). Pe Panourile informative din cadrul CPTR și CPS sunt afișate informații referitor la activitățile desfășurate, condițiile de angajare în câmpul muncii în Republica Moldova, locuri

vacante existente, modalitățile de perfectare a azilului etc.

Datele cercetării au scos în evidență unele diferențe cu referire la serviciile presate în CPTR și CPS. Astfel, CPS, pe lângă faptul că oferă servicii de cazare mai calitative (doar pentru femei și copii, număr mic de persoane în odaie, condiții mai apropiate de cele ale mediului familial), au posibilitate să ofere cursuri de dezvoltare personală și dezvoltare profesională/abilitare economică, suport pentru reîntoarcerea în Ucraina, mai frecvent, acces gratuit la echipamente pentru comunicare prin Internet. CPTR și CPS au primit donații din partea cetățenilor Republicii Moldova, diasporei, inclusiv ajutoare umanitare care au fost oferite persoanelor strămutate („Am avut parte de două loturi foarte mari de ajutoare umanitare”; IIA_18).

3.2. Servicii oferite copiilor strămutați din Ucraina

Numărul maxim al CPTR deschise a fost de 132, inclusiv un centru de plasament pentru copiii neînsoțiți, originari din Ucraina (CPTR Cărpineni, Hâncești) cu o capacitate de 150 de locuri. La momentul realizării studiului, doar 10 copii se aflau în cadrul acestuia.⁴⁹ Pornind de la asigurarea dreptului copilului la familie și asigurarea interesului superior al copilului, dar și de la reforma de dezinstituționalizare din Republica Moldova, s-au căutat soluții alternative și pentru copiii neînsoțiți din Ucraina: servicii de asistență parentală profesionistă și Centre Comunitare de Tip Familial („La momentul de față suntem dispuși ca, pe parcursul anului, să deschidem 20-30 de servicii asistență parentală profesionistă, unde să plasăm vreo 100 de copii”; IIA_3). Totuși, cererea pentru astfel de servicii este extrem de redusă.

Copiii din Ucraina beneficiază de toate formele de protecție și de toate serviciile care sunt destinate copiilor din Republica Moldova. Astfel, pentru copiii neînsoțiți din Ucraina au fost stabilite formele de protecție existente pe teritoriul republicii: tutelă/curatelă sau custodie. Aceste forme de protecție au fost

stabilite pe principiul de rudenie (mătușă, unchi, frate/soră mai mare etc.). De exemplu, în raionul Basarabească sunt 26 de copii neînsoțiți, stabiliți la rude, pentru care s-au perfectat actele de tutelă. La Fălești sunt 7 copii neînsoțiți în custodie. Raportarea referitor la aceste forme de protecție se face regulat de către MMPS.

Copiii neînsoțiți beneficiază de suport din partea autorităților tutelare locale (Boxa 1). În același timp, autoritățile din Republica Moldova depun eforturi pentru a dezvolta noi servicii: spații sigure pentru copii preadolescenți și adolescenți, servicii de asistență parentală profesionistă, specializate pe copii strămutați din Ucraina. Nu în ultimul rând precizăm că unele autorități locale au desfășurat campanii de informare a părinților/îngrijitorilor, strămutați din Ucraina, pentru a le relata despre serviciile care sunt oferite în Republica Moldova: (i) servicii medicale disponibile și condiții de acces, (ii) servicii educaționale (formale și non-formale) disponibile și condiții de acces, (iii) servicii sociale disponibile și condiții de acces, (iv) servicii de reabilitare pentru copii cu dizabilități etc. Anume în acest mod părintele/însoțitorul copilului este informat despre serviciile existente pentru copii în Republica Moldova.

Boxa 1. Sprijinul oferit de autoritățile tutelare copiilor refugiați neînsoțiți

- Asistență în perfectarea actelor de identitate.
- Asistență în procesul de depunere a cererii de azil.
- Reprezentarea intereselor și drepturilor copilului.
- Aplicarea instrumentelor pentru asistența copiilor (fișe de sesizare, evaluări a interesului superior al copilului, evaluări inițiale, vizite efectuate la locul aflării copilului etc.).
- Asistență în perfectarea și eliberarea actelor pentru autorizarea trecerii frontierei de stat a Republicii Moldova, pe sensul de ieșire.
- Informarea copiilor/persoanelor responsabile, desemnate de autoritatea tutelară teritorială de la locul identificării copiilor, despre condițiile de oferire a protecției internaționale.
- Informarea copiilor/persoanelor responsabile, desemnate de autoritatea tutelară teritorială de la locul identificării copiilor, despre Telefonul Copilului pentru raportarea cazurilor suspecte de VNET.
- Evaluarea rapidă a interesului superior al copilului.
- Acordarea asistenței, conform Legii nr. 140/2013.
- Oferirea serviciilor de plasament.
- Oferirea sprijinului familial primar.
- Monitorizarea situației copilului, până a ajunge la destinație.

⁴⁹ Interviu individual aprofundat cu șeful Direcției politice de protecție a drepturilor copilului și familiilor cu copii, MMPS (IIA_3).

3.3. Puncte forte ale serviciilor acordate persoanelor strămutate din Ucraina

Datele studiului denotă că autoritățile Republicii Moldova, în colaborare cu partenerii externi, dar și cu societatea civilă, răspund nevoilor persoanelor refugiate. Cu ajutorul agențiilor ONU, a multor parteneri externi de dezvoltare, dar și a OSC locale, cetățenilor, s-a reușit a oferi asistența necesară persoanelor strămutate din Ucraina („Ajutorul vine din multiple părți”; IIA_19). Un aspect important constă în dezvoltarea sistemului național de servicii, deoarece nu se creează separat servicii pentru persoanele refugiate, ci se dezvoltă sistemul deja existent („Este bine că nu au fost create mecanisme paralele”; IIA_25). Nu mai puțin semnificativ este și faptul că războiul din Ucraina a deschis oportunități suplimentare de finanțare a serviciilor existente în Republica Moldova.

Servicii oferite copiilor

Copiii din Ucraina sunt tratați ca și copiii din Republica Moldova. S-a acceptat ca aceștia să beneficieze de aceeași asistență, servicii, cu excepția indemnizațiilor și plăților. Astfel, cadrul legal în domeniul protecției copilului din Republica Moldova asigură protecția copilului, fără criterii discriminatorii.

Printre punctele forte, în cazul prestării de servicii copiilor din Ucraina, evidențiem:

- elaborarea și aprobarea *Mecanismului intersectorial*, care permite reprezentanților PF, dar și altor specialiști, dacă există unele suspiciuni în ceea ce privește situația copilului, să sesizeze reprezentanții autorităților tutelare; ulterior, aceștia fac o evaluare a situației copilului;
- aprobarea Ordinului nr. 34, Ordinului nr. 36, care prevăd evaluarea rapidă a interesului superior al copilului aflat în situație de risc și eliberarea, dacă e necesar, a actului pentru autorizarea trecerii frontierei de stat a Republicii Moldova, pe sensul de ieșire, copiilor neînsoțiți sau a copiilor însoțiți de o persoană neautorizată („Consider că este o măsură drastică, dar necesară. Suntem obligați să oferim protecția copilului și să garantăm calitatea și bunăstarea copilului”; IIA_3);
- implicarea specialiștilor în protecția drepturilor copilului, de la nivel raional (nivelul II), uneori 24/24, 7 zile pe săptămână;
- perfectarea unei forme de protecție pentru copiii neînsoțiți sau însoțiți de persoane terțe: tutelă/curatelă sau custodie. („Toți copiii cazați la noi au documente de tutelă perfectate pe mătușă, frate. Toți au acte confirmative. În cazurile când expiră procura, colaborăm cu STAS”; IIA_11);
- unele servicii au fost dezvoltate în contextul crizei refugiaților (*echipe mobile pentru copii și tineri*), altele și-au diversificat grupurile-țintă, incluzând și copiii refugiați (Centrele de Tineret, Centrele de creație, Bibliotecile publice, taberele de vară etc.);
- crearea unor spații sigure pentru activități în cadrul CPTR și a CPS;
- incluziunea copiilor în grădinițe și școli, la dorința părintelui/îngrijitorului, inclusiv oferirea rechizitelor necesare („Am oferit ghiozdane pentru copiii care trebuie să meargă la școală”; IIA_12);
- implicarea psihologilor din OSC pentru a oferi consiliere copiilor, inclusiv specializate pe traume de război;
- stabilirea cu managerii a programului de activități și servicii pentru copiii din CPTR și CPS, dar și cu părinții/însoțitorii („Părinții cunosc cu ce activități venim noi săptămâna viitoare și, acei care sunt interesați, ne așteaptă, uneori vin cu propunerile lor”; IIA_22);
- se oferă atât copiilor refugiați, cât și unor copii din familii vulnerabile din Republica Moldova, vouchere (500 lei) la librăria LIBRARIUS;
- organizarea diferitelor activități de recreare: sărbători, concerte, șezători, excursii în Republica Moldova.

Servicii oferite femeilor

Printre punctele forte în prestarea serviciilor persoanelor adulte strămutate, în mod special femei, evidențiem:

- empatia față de persoanele strămutate pe care o au specialiștii din domeniul protecției sociale, a ordinii publice, medicinei și cetățenii Republicii Moldova;
- servicii medicale oferite: serviciile medicale de urgență, posibilitatea de a beneficia de servicii medicale primare, dar și acordarea serviciilor de dializă pentru cei cu boli renale acute, tratamentul chimioterapic pentru bolnavii de cancer;
- diapazonul mare de ajutor și servicii, pornind de la ajutorul material până la suportul pentru transport, identificarea posibilităților de tratamente medicale costisitoare în țările UE, precum și oferirea cursurilor de studiere a limbii române;
- informarea și ghidarea în procesul de angajare în câmpul muncii, inclusiv, în unele cazuri, oferirea cursurilor de dezvoltare profesională/abilitare economică pentru femei în unele CPS;
- parteneriate create între diferiți actori: instituții de stat, CPTR, CPS, OSC și organizații internaționale („Sunt 10-15 asociații obștești cu care colaborăm”; IIA_2).
- echipe mobile care ajung la persoanele refugiate din comunități, CPTR, CPS și răspund la nevoile acestora („Se duce un lucru enorm pentru a răspunde la toate nevoile pe care le au”, IIA_13; „Nu cunosc niciun refugiat care să ceară ceva și să nu i se dea”; IIA_12);
- introducerea mediatorilor culturali pentru CPTR, comunitățile în care sunt plasate persoane de etnie romă, refugiați din Ucraina, în scopul îmbunătățirii informării acestora;
- angajarea și implicarea în unele echipe mobile a femeilor strămutate din Ucraina („Avem în echipă o ucraineană refugiată, care contribuie la o mai bună comunicare, dar și deschidere din partea refugiaților, mai ales de etnie romă. A convins mamele

să înmatriculeze copiii la școală, inclusiv sunt cazuri când au fost vaccinați copiii”; IIA_22);

- implicarea moldovenilor, inclusiv a diasporei, în oferirea suportului pentru a asigura activitatea CPTR și CPS („Ne aduc diferite produse alimentare și igienice pentru a face față întreținerii persoanelor date în centre și familii”; IIA_2);
- colaborarea cu ANAS pentru a oferi nu doar date statistice privind persoanele plasate în CPTR și profilul acestora (vârstă, probleme de sănătate etc.), dar și a nevoilor specifice instituțiilor care oferă cazare („Ne-am făcut o baza de date, pe care o actualizăm, unde înscriem nevoile pentru familie, per persoană”; IIA_20);
- mediatizarea serviciilor oferite prin intermediul diferitelor mijloace mass-media, inclusiv organizarea unor campanii informaționale (de exemplu, Campania din municipiul Chișinău „Ajută-mă, să te ajut”, lansată pe 30 mai 2022, pentru informarea persoanelor strămutate despre serviciile gratuite ce pot fi accesate și oferirea numerelor de telefon la care pot apela);
- evidența refugiaților de către asistenții sociali comunitari („În fiecare zi ne oferă informația reală: câți refugiați sunt, câți au plecat sau care ar vrea să plece”; IIA_9).

3.4. Puncte slabe ale serviciilor acordate persoanelor strămutate din Ucraina

Servicii oferite copiilor

Principala lacună care a fost identificată în Republica Moldova, referitor la copii, a fost lipsa cadrului legal care să protejeze interesul superior al copilului în cazurile copiilor neînsoțiți sau însoțiți de persoane neautorizate. Această lacună a fost remediată prin dezvoltarea și aprobarea, la 14.04.2022, a *Mecanismului intersectorial* și a Ordinului nr. 34 și nr. 36. Războiul din Ucraina a permis și identificarea lipsei unor servicii pentru copii, fapt care a determinat autoritățile Republicii Moldova să îmbunătățească sistemul de protecție actual, dar și serviciile pentru toți

copiii, inclusiv pentru copiii strămutați.
În calitate de puncte slabe ale serviciilor oferite copiilor refugiați din Ucraina constatăm:

- lipsa specialiștilor în protecția drepturilor copilului, la nivel comunitar (nivelul I); lipsa specialiștilor a cauzat creșterea volumului de lucru pentru asistenții sociali comunitari, suprasolicitarea acestora, fapt ce duce la ardere profesională, dar și la fluctuația de personal;
- numărul mic al copiilor de vârstă preșcolară încadrați în instituțiile educaționale, precum și numărul mic al copiilor încadrați în sistemul de învățământ („Doar 1.766 sunt incluși în sistemul nostru educațional”; IIA_10); de asemenea, se atestă și lipsa monitorizării copiilor care fac studii online („Cum putem noi verifica dacă într-adevăr copilul stă în fața calculatorului și nu pe stradă, nu e în pericol, risc... Noi răspundem de bunăstarea lor, pentru că ei se află pe teritoriul republicii noastre”; IIA_14);
- lipsa serviciilor specializate pentru anumite categorii de copii (copii victime/martori ai infracțiunilor) și lipsa serviciilor de reabilitare a copiilor;
- nu este clar uneori cum trebuie să fie pregătite documentele pentru ca unii copii să poată beneficia de serviciile din Republica Moldova (de exemplu, copiii refugiați cu dizabilități pot beneficia de serviciul de asistență personală, dar reprezentanții STAS nu știu cum să pregătească actele –pentru ce diagnoze, ce acte etc. („Să fie o directivă de la minister în care să se explice”; IIA_12);
- lipsa de date privind repartizarea copiilor strămutați, pe unități administrativ-teritoriale („Nu avem date referitor la numărul de copii și repartizarea geografică, ca să putem crea servicii acolo unde sunt necesare”; IIA_25); diferența de date referitoare la numărul de copii oferite de autoritățile centrale și datele pe care le colectează OSC („Datele pe care ni le prezintă MAI atestă că avem la moment peste 40 de mii de copii în republică. Un partener de al nostru lucrează în 25 de raioane cu STAS și, prin intermediul asistenților sociali, identifică copiii refugiați.

În aceste 25 de raioane, aceștia au depistat în jur de 3 mii de copii. Unde sunt cei 37 de mii?”; IIA_25).

Servicii oferite femeilor

- Punctele slabe ale serviciilor pentru adulți, în special femei, sunt:
- nu există o coordonare la nivel raional a serviciilor oferite persoanelor strămutate, respectiv activitățile nu întotdeauna sunt sistematice, nu pornesc de la identificarea nevoilor, acordarea asistenței necesare și nu permit monitorizarea situației („Dacă mi s-a oferit sectorul acesta, eu trebuie să merg sistematic, să monitorizez, să desfășor activități”; IIA_17); nu întotdeauna OSC care oferă servicii în comunități pentru persoanele strămutate colaborează cu STAS, fapt ce determină uneori suprasolicitarea persoanelor refugiate din unele CPTR și localități („Mi se par foarte încărcați refugiații cu diferite activități”; IIA_21).
- CPTR pentru refugiați sunt mixte, în cadrul acestora fiind plasați copii cu persoane adulte (femei și bărbați); în opinia unor participanți la cercetare, calitatea serviciilor de cazare în CPTR poate fi îmbunătățită („La început a fost un flux mare și s-a răspuns rapid. Acum trebuie să ne gândim la calitatea acestor servicii. Nu putem să cazăm într-o cameră cu 10 locuri copii, femei, bărbați din familii diferite”; IIA_7; „O familie cu 3 copii nu poate fi cazată într-o odaie cu un cuplu tânăr sau mai în vârstă”; IIA_10).
- prezența unor CPTR neautorizate, care nu au notificat ANAS („Avocatul poporului mai face misiuni în teritoriu și identifică, din când în când, centre neautorizate care prestează servicii”; IIA_7); datele cercetării atestă că există și CPTR cu un număr mai mare de 20 de locuri neautorizate și care limitează accesul OSC („Regina Pacis opunea rezistență și nu dădea voie pe teritoriul lor ca să vină reprezentanții organizațiilor neguvernamentale”; IIA_7); unii intervievați au relatat că s-au confruntat cu situații când administratorii unor astfel de centre aveau un comportament abuziv față de persoanele

strămutate („Noi am sesizat cazul și l-am raportat, dar centrul continuă să funcționeze și organizațiile neguvernamentale nu mai pot vizita acest centru”; IIA_22);

- fluctuația cadrelor, în special în domeniul asistenței sociale; necesitatea de a adapta continuu informația („Unii parteneri de implementare spun că informația din Mecanismul de referire (Referral Patway) nu mai este valabilă”; IIA_24); de asemenea, lipsa de personal în CPTR, dar și în unele CPS – ca rezultat, specialiștii sunt deja obosiți, surmenați („Numărul profesioniștilor e mic și e dificil pentru ei. Au foarte multe noi obligațiuni care îi depășesc”; IIA_24);
- unele CPTR nu au fost adaptate la nevoile persoanelor cu dizabilități locomotorii (de exemplu, CPTR Basarabeasca, CPTR Cahul nu aveau rampă de acces);
- personalul din CPTR în care sunt plasate persoane strămutate de etnie romă nu cunoaște unele tradiții culturale ale acestora („Au anume tradiții și sunt cazuri când doamna este însărcinată și bărbații nu au dreptul să mănânce împreună cu femeia însărcinată”; IIA_9);
- nu sunt oferite persoanelor strămutate servicii medicale specializate („Serviciile medicale specializate nu le putem acoperi, fiindcă sunt foarte costisitoare”; IIA_15);
- imposibilitatea de a evita unele situații când persoanele stau la evidență în 2 localități din diferite raioane sau vin pentru a primi ajutor și apoi pleacă înapoi în Ucraina („Am avut niște intenții ale unor persoane ca să vină să se înregistreze în centru și să-și depună actele pentru a primi sumele de bani de la autorități și apoi să plece”; IIA_2);
- medicii din străinătate oferă medicamente persoanelor refugiate, dar ar trebui un control mai strict în CPTR sau CPS.

3.5. Provocările instituțiilor ce oferă servicii

Legea nr. 274/2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova nu acoperă persoanele strămutate. În plus, provocările apar în ceea ce privește resursele umane și monitorizarea situației de către aceștia. Participanții la cercetare, în mod special cei implicați în prestarea serviciilor, au relatat despre un șir de provocări cu care se confruntă.

- Lipsa unui statut al persoanelor strămutate determină lipsa de responsabilitate și afectează procesul de integrare al acestora („Suntem în situație de urgență și am lăsat oarecum refugiații fără responsabilități... Ai stat o lună, ai stat două și mai multe, deja trebuie să faci ceva, nu poți să stai la infinit”; IIA_1). În opinia unor specialiști, lipsa statutului de refugiat influențează și procesul de angajare în câmpul muncii a acestora („Din 80 de mii s-au angajat sub o mie, e foarte puțin”; IIA_11; „Ceva nu merge bine. Unii sunt mai mult de 6 luni și nu vor să se angajeze în câmpul muncii. Statul trebuie să intervină aici, nu se poate continua așa”; IIA_20). Lipsa unui statut al persoanelor strămutate contribuie și la unele situații de abuz din partea acestora, prin traversarea regulată din Ucraina în scopul beneficierii de asistență financiară („Vin organizat de la Bolgrad ca să primească cartelele pentru bani... Vin, scot banii și pleacă înapoi. Apoi iarăși vin”; IIA_11). În acest sens s-a semnalat necesitatea introducerii unei forme de protecție, care i-ar responsabiliza („Cei care revin în Republica Moldova din țările europene spun că în Moldova e mai bine, pentru că aici nimeni nu îi impune să învețe. În schimb în Germania, dacă nu înveți, nu primești indemnizație și nici nu ai cazare. La noi deja ei au văzut că e posibil să nu înveți limba, să stai toată ziua acasă și să te duci o dată în săptămâna ca să primești ajutor”; IIA_1).

- Dificultăți în plasarea resortisanților țărilor terțe aflați pe teritoriul Ucrainei, la începutul conflictului, în CPTR (ruși, inclusiv moldoveni etc.).
- Dificultăți de înregistrare și asigurare a procedurilor legale în cazurile de deces în rândul persoanelor strămutate din Ucraina.
- Oferirea asistenței în baza nevoilor existente: vouchere alimentare, vouchere medicale, vouchere pentru produse igienice și excluderea situațiilor când refugiați pot primi aceeași asistență din partea mai multor instituții („Unii refugiați abuzează de ajutorul oferit... Încarcă mașini cu produse alimentare”; IIA_1; „Săptămâna trecută li s-au dat vouchere de 3.000 lei pentru produse alimentare la magazinul „Linella”. Unele femei, imediat ce le primeau, le vindeau. Pe acești bani ulterior își cumpărau țigări și băutură”; IIA_11).
- Sosirea iernii/perioadei rece a anului și asigurarea încălzirii în CPTP. În unele cămine vechi rețeaua de energie nu va putea funcționa dacă se vor conecta multe încălzitoare.

Alte provocări semnalate de participanții la cercetare:

- Lipsa interoperabilității dintre sistemele informaționale deținute de diferite instituții – PF, BMA etc. („Ar putea să ne reușească mai bine, dacă am avea un sistem informațional interoperabil. Am putea presta servicii mult mai rapid”; IIA_5).
- Creșterea fluxului de refugiați în perioada de toamnă-iarnă („Ce facem noi dacă crește fluxul brusc de 2-3 ori”). Subliniem însă că la momentul realizării studiului se elaborau, în mod participativ, *Strategiile sectoriale pentru perioada de iarnă (Sectoral Winterization Strategy)* pe următoarele sectoare: protecție, protecția copilului, VBG. În cadrul acestora, se stabileau necesitățile, prioritățile de răspuns, pachetul sectorial standard pentru răspuns, acțiunile planificate de guvern, provocările, riscurile și constrângerile. La elaborarea acestora participau agențiile ONU și alte organizații internaționale, precum și partenerii acestora.

IV. PARTICULARITĂȚILE VULNERABILITĂȚII PERSOANELOR STRĂMUTATE DIN UCRAINA ȘI RISCURILE DE TRAFIC ȘI EXPLOATARE

4.1. Vulnerabilitatea în rândul persoanelor strămutate și riscul de trafic și exploatare

Toate persoanele refugiate sunt vulnerabile, însă în rândul acestora există unele categorii mai vulnerabile. Aceștia sunt copiii neînsoțiți, familiile cu mulți copii, în mod special mame cu copii mici, femei însărcinate sau femei care au născut în ultimele 2-3 luni, familiile cu copii care au dizabilități severe, persoanele cu probleme grave de sănătate, persoane vârstnice, mai ales vârstnicii solitari. În cazul persoanelor vulnerabile strămutate există un risc sporit la trafic și exploatare. Totuși, acțiunile întreprinse de autorități, în parteneriat cu organizațiile internaționale, OSC, au răspuns la nevoile persoanelor strămutate, reducând riscul de trafic și exploatare.

Marea majoritate a participanților la cercetare au subliniat că nu au identificat cazuri suspecte la trafic sau exploatare. Cele „câteva zeci” de cazuri care au fost semnalate la CCTP și alte instituții, practic nu s-au confirmat în rezultatul investigațiilor. Astfel, cei care lucrează în sistemul de prevenire și combatere a acestui fenomen au relatat: „Suntem bucuroși că nu s-au identificat astfel de cazuri pe teritoriul Republicii Moldova” (IIA_6). Șeful CCTP a precizat că în Republica Moldova „...s-au constatat niște cazuri de implicare în proxenetism a femeilor din Ucraina, nu și pe cazul investigării altor infracțiuni, conexe TFU” (IIA_4). Specialiștii susțin că în acest context sunt multiple motivații: (i) regimul liberalizat de vize pentru cetățenii Ucrainei, care au putut să circule în spațiu comunitar până la conflictul armat; (ii) nivelul de instruire al ucrainenilor „persoanele își cunosc drepturile”, inclusiv cunoașterea limbilor străine; (iii) majoritatea cetățenilor ucraineni care s-au îndreptat spre țările europene au mers la rude și cunoscuți peste hotare; (iv) crearea diferitelor platforme

online pentru informarea persoanelor strămutate și „atenționarea când cineva încerca să folosească anumite înșelăciuni” (IIA_21).

Specialiștii din CPS atenționează că victimă a TFU poate deveni oricine – copii, femei, chiar și bărbați. De asemenea, aceștia precizează că traficanții cu experiență care racolează persoane utilizează diferite metode și tehnici. Astfel, victime ale TFU pot deveni nu doar persoane din familii social vulnerabile, dar și persoane cu studii, inclusiv persoane care cunosc particularitățile fenomenului („Cunosc specialiști bine pregătiți, care activează în domeniul prevenirii și combaterii TFU, dar și aceștia au nimerit în situația dată”; IIA_7).

Datele cercetării indică mai multe categorii de persoane strămutate, **vulnerabile la TFU**:

- Copiii neînsoțiți, inclusiv copiii cu vârsta de 16-18 ani („Sunt naivi și cred orice li se spune sau ce scrie online”); copiii însoțiți de persoane terțe, dar și grupurile de copii, în mod special până la aprobarea *Mecanismului intersectorial*. Unii intervieuați au declarat că la început „...nu era clar ce înseamnă coridor verde, grup de copii, sunt ei însoțiți sau nu, cine sunt, unde merg, cu cine merg, unde ajung” (IIA_25).
- Copiii din familii de etnie romă „nu toți sunt înregistrați”. Există situații când prima documentare a copilului s-a realizat la 14-15 ani, în baza unui certificat care confirmă nașterea.
- Persoane de etnie romă care au un nivel redus de instruire adesea nu au nici documente de identitate valabile („Când le dă cineva să semneze niște acte, nu înțeleg pentru ce și nu este cineva care să le explice pentru ce semnează... Am avut astfel de situații... Ca să înțeleagă, trebuie să le explici de câteva ori”; IIA_2).

- Femei care au venit singure sau femei cu copii („*Sunt în canalul acesta Telegram și observ acolo diferite anunțuri de la bărbați: Mă numesc X, sunt singur și vreau să fac cunoștință cu o femeie din Ucraina sau cu o femeie singură cu copil. Eu iubesc copiii*”; IIA_21).
- Persoane vulnerabile din punct de vedere economic pentru că în Republica Moldova costurile de întreținere sunt mari („*Conștientizează că aici nu va fi ușor și trebuie de căutat o soluție de a pleca undeva mai departe*”; IIA_17).
- Femei, victime și supraviețuitoare a VBG.
- Persoane cu dizabilități, în special dizabilități mintale, dar și cu dizabilități senzoriale.
- Bătrâni solitari.

Declanșarea războiului a adus în discuție și problema de transportare a copiilor de la mamele- surogat din Ucraina. Specialiștii atenționează că „...*cel mai simplu e să falsifici datele unui bebeluș*”, pentru că nu are niște semnalmente distincte care îl fac să se deosebească de alți semenii. Astfel, se poate utiliza același document pentru mai mulți copii. Acest aspect aduce în prim plan o problemă sensibilă, de lungă durată, pentru care trebuie pregătiți reprezentanții CCTP.

Vulnerabili la exploatare prin muncă

sunt următoarele categorii ale persoanelor strămutate: (i) persoane social vulnerabile; (ii) persoane cu dizabilități; (iii) băieți cu vârstă 15-17 ani; (iv) bărbați; (v) persoane în vârstă, cazare în comunități care pot fi exploatare prin servitute („*Te-am primit în casă și ești obligat să-mi faci mie muncă*”; „*În Centrul de Cazare, persoanele sunt la evidență... În chirie, sunt supuși riscului de a fi racolați, strămutați în alte părți, pentru a fi închiși și supuși exploatării*”; IIA_18).

Un factor important, atât în cazul TFU, cât și al exploatării, îl constituie nivelul de studii. În cazul persoanelor strămutate cu studii medii incomplete, studii gimnaziale, riscul de trafic și exploatare crește.

Exploatarea prin muncă poate să fie prezentă atât în comunități rurale, cât și urbane. Deși unii intervievați au semnalat o probabilitate mai mare a acestuia în afara municipiului Chișinău („*Exploatarea prin muncă ar putea apărea mai mult în suburbii*”, IIA_8; „*Cei din municipiul Chișinău au posibilitatea de a primi, de a beneficia de diferite suporturi. Cei care sunt în comunități rurale, până când primesc suportul acesta financiar, trebuie să mănânce ceva*”; IIA_18).

Unii intervievați au precizat că TFU și exploatarea prin muncă sunt „*fenomene ascunse de societate*”, iar populația Republicii Moldova, precum și persoanele strămutate nu conștientizează aceste riscuri și nu se regăsesc ca victime sau ca potențiale victime. Fapt care îi determină să fie mai puțin atenți la anumite detalii („*Foarte des pot să spună că asta cu mine nu poate să se întâmple, că eu am acces la Internet și la informație*”; IIA_21).

Specialiștii ce lucrează în domeniul prevenirii și combaterii TFU și exploatării văd un risc și în mentalitatea persoanelor strămutate. Acestea „...*nu se identifică în astfel de situații și sunt ferm convinse că aceste situații nu li se pot întâmpla în cazul lor*” (IIA_21). De asemenea, ei atenționează că fenomenul TFU este „*mereu în transformare*”. Astfel, unii specialiști au remarcat creșterea recrutării online, evidențierea oportunităților de continuare a studiilor în Polonia, acțiuni orientate anume pentru persoanele strămutate din Ucraina. Specialiștii CCTP constată că în fluxul de refugiați se atestă schimbări și noi provocări, legate de prelungirea conflictului armat („*Dacă în primăvara anului curent fluxurile de refugiați erau axate pe deplasare în Republica Moldova, adăpost sau deplasare spre alte țări, acum încet-încet migrația se transformă în migrație pe o perioadă mai lungă de timp. Se atestă cazuri de implicare în prostituție*”; IIA_4).

4.2. Semne ale traficului și exploatării identificate la copiii din Ucraina

Reprezentantul Direcției politice de protecție a drepturilor copilului și a familiilor cu copii a MMPS a menționat că până la 14.04.2022 era apelat cu regularitate referitor la diverse cazuri suspecte de trafic a copiilor. Însă după aprobarea *Mecanismului intersectorial* și a Ordinelor nr. 34 și nr. 36, numărul acestor cazuri s-a redus. (*Cazuri suspecte au fost până ce nu am impus acel filtru. Eu am fost persoana de contact pentru toate punctele de frontieră, pentru toți polițiștii de frontieră, 24 din 24 de ore, 7 din 7 zile*"; IIA_3). Unii intervievați au indicat de asemenea că a existat o lacună în prevenirea și combaterea traficului în rândul copiilor de la 24 februarie 2022 până la 14 aprilie 2022. Respectiv, rămâne valabilă ipoteza că au fost posibile cazuri de trafic a copiilor până la semnarea *Mecanismului intersectorial* și a Ordinelor nr. 34 și nr. 36. Unele persoane neautorizate ar fi putut utiliza Republica Moldova ca țară de tranzit, însă nu există date directe care să confirme această ipoteză.

Republica Moldova are în prezent 2 filtre

pentru a identifica cazurile suspecte la trecerea frontierei: (i) reprezentanții PF; (ii) specialiștii în protecția drepturilor copilului din Blue Dots-uri. Astfel, chiar dacă s-a trecut prin primul filtru, dar specialiștilor din Blue Dot li se pare suspectă relația dintre copil și adult, ei se autosesizează și aplică instrumentele elaborate în scopul asigurării interesului superior al copilului. Noile documente elaborate și aprobate, împreună cu instruirea reprezentanților PF, au determinat excluderea cazurilor de aprobare a ieșirii de pe teritoriul Republicii Moldova a copiilor din Ucraina neînsoțiți sau însoțiți de persoane terțe fără evaluările și avizul autorităților tutelare. („*Astfel de cazuri nu mai există acum*”).

Datele cercetării atestă că după perfectarea cadrului legal al Republicii Moldova în vederea respectării interesului superior al copilului din Ucraina au fost câteva cazuri când specialiștii, cel mai frecvent la frontieră, au constatat unele suspiciuni de risc și au anunțat organele competente, care au intervenit prompt. Totuși, niciun caz din cele semnalate nu a fost confirmat. Cazurile semnalate țin de copiii însoțiți de persoane terțe cu sau fără acte confirmative (procuri). Câteva dintre situațiile care au trezit suspiciuni specialiștilor sunt prezentate în continuare.

Cazul 1. Copil fără acte, însoțit de o persoană terță

Copilul fără acte, însoțit de un cetățean austriac, care nu era rudă, a fost identificat la trecerea frontierei de stat. S-a constatat că acest copil și cetățeanul austriac nu puteau comunica între ei. Cazul a fost semnalat până la 14.04.2022 și autoritățile nu au putut interveni pentru a stopa ieșirea copilului de pe teritoriul Republicii Moldova. Semnele de suspiciune: (i) lipsa documentelor copilului; (ii) lipsa unei legături între copil și persoana dată; (iii) lipsa comunicării între copil și persoana terță.

Anume prezența unor astfel de situații au determinat perfectarea cadrului legal pentru a asigura interesul superior al copiilor din Ucraina ce tranzitează Republica Moldova

(„*După o săptămână de la începutul conflictului armat, am început să batem alarma, dar a durat elaborarea și aprobarea actelor*”; IIA_3).

Cazul 2. Copil însoțit de o persoană terță

Copil (fetiță) cu certificat rusesc, însoțit de un bărbat din Turcia, care afirma că e concubinul verișoarei fetei. Bărbatul dorea să părăsească Republica Moldova și să intre în Turcia împreună cu fetița. Cazul a fost semnalat la trecerea hotarului. Ca semnalmamente de risc au servit: (i) lipsa documentelor de însoțire a copilului; (ii) diferențele în acte: copil cu certificat rusesc din regiunea Herson a Ucrainei, însoțitor din Turcia; (iii) nu era clar cum însoțitorul, cetățean al Turciei, a ajuns în Herson și ulterior pe teritoriul Republicii Moldova.

Cazul a fost direcționat la BMA, dar s-au implicat și specialiștii CCTP, și cei din sistemul de protecție a copilului. După cazarea persoanelor a fost invitat un specialist în protecția drepturilor copilului și un psiholog, pentru evaluarea copilului și a persoanei care însoțea copilul. Evaluarea inițială și interviul de protecție au constatat că persoanele se „*cunoșteau foarte bine. Aceleași lucruri relata atât însoțitorul, cât și fetița*” (IIA_14).

Autoritățile au colaborat cu rudele copilului din Ucraina și au încercat să ajungă la părinții din Federația Rusă. Acestea au cerut să comunice cu mama, aflată în Federația Rusă, pentru că avea declarația de refuz a tatălui printre documentele pe care le deținea. Nu s-a putut face legătură, însă, cu mama, pe motiv că ea folosește băuturi alcoolice, după spusele persoanei însoțitoare, dar nu există dovezi în acest sens.

Verișoara fetei de pe linia bunicii, care a crescut copilul de la vârsta de 3 ani, a fost identificată și chemată în Republica Moldova, oferindu-i-se suport de angajare în câmpul muncii. Actualmente aceasta se află pe teritoriul Republicii Moldova și autoritățile tutelare vor să instituie custodia ca formă legală de protecție.

Cazul 3. Copil neînsoțit cu situația neclară privind intrarea pe teritoriul Republicii Moldova

Cazul unui copil (fetiță) care nu este clar cum a ajuns în Republica Moldova, dar a fost identificată la punctul de trecere a frontierei spre Ucraina. Fetița a spus că a fost în Italia și acum revine acasă în Ucraina. Reprezentanții PF au verificat situația de traversare a frontierei Republicii Moldova și nu au găsit punctul vamal pe unde a intrat. Cazul a fost semnalat de reprezentanții PF pe motiv că lipsea informația că aceasta a intrat pe teritoriul Republicii Moldova. Ea n-a putut relata prin ce punct de frontieră a intrat în Republica Moldova.

A fost identificată și contactată mama, care a împuternicit o persoană ca să vină să preia copilul de la punctul de trecere a frontierei.

Cazul 4. Copil separat de mama biologică, pe teritoriul Republicii Moldova

Cazul respectiv a fost semnalat de un asistent social comunitar. Copilul era separat de mama biologică, care era într-un centru de plasament informal pentru refugiați, iar copilul în altă regiune, pentru a munci. Specialiștilor nu le era clar de ce copilul este separat de mamă și ce face el în altă parte („*Erau multe semne de întrebare*”; IIA_24). În plus, de ce este implicat în activitatea de muncă.

Cazul 5. Implicarea copilului în muncă

Cazul dat a fost identificat de reprezentantul unui CPS. După identificarea cazului, mama copilului a fost informată despre cadrul legal privind angajarea în câmpul muncii a copiilor, câte ore are dreptul copilul să muncească pentru a nu i se încălca dreptul acestuia la instruire, ca să nu-i afecteze sănătatea, inclusiv despre necesitatea semnării unui contract individual de muncă.

Cazul 6. Copii însoțiți de aceeași persoană terță

Managerul unui CPTR a avut situații când „...*aceeași persoană străină s-a prezentat de 2-3 ori cu copii diferiți, fiind însoțitor*” (IIA_15). Astfel de situații au fost semnalate până în luna aprilie 2022.

Cazul 7. Copil de 16 ani, neînsoțit

O fată de 16 ani, cu certificat de naștere, a fost preluată de reprezentanții STAS și plasată la CPS. Aceasta a dorit să traverseze singură hotarul Republicii Moldova, pe sensul de ieșire, afirmând că pleacă la logodnic. Copilul a fost plasat într-un CPS, până la clarificarea situației și până la venirea viitoarei mamei soacră, cu procură de la mama biologică. Documentele au fost verificate și ulterior fata a plecat cu viitoarea rudă.

Cazul 8. Copil implicat în activități de muncă pentru a-și ajuta familia

Cazul a fost semnalat de un reprezentant al unui CPS. Un tânăr de 17 ani se află pe teritoriul Republicii Moldova cu mama și cu 2 frați mai mici. Mama are probleme grave de sănătate, are nevoie de medicamente zilnic. Copilul strânge fier uzat prin comunități pentru a-și ajuta familia.

Cazul 9. Copii implicați în cerșit

Poliția a identificat câțiva copii refugiați, de etnie romă, din orașul Mariupol, care practicau cerșitul la Centrul Comercial „MollDova” și la Centrul Comercial „Zorile” din municipiul Chișinău. Copiii aveau în jur de 16-17 ani și „trezeau sentimente de compasiune printre cumpărători”. Aceștia au fost reținuți, iar părinții identificați. Cazul dat nu a fost calificat ca exploatare prin cerșit, pentru că adolescenții au întreprins aceste acțiuni benevol, cu scop de profit personal.

Cazul 10. Copil însoțit de o persoană terță

Un voluntar de la CPTR Palanca a telefonat la Linia Fierbinte a Centrului Internațional „La Strada” și a informat că un bărbat de etnie romă însoțește un copil de 6 ani. La cererea voluntarului CPTR de a oferi un document care să identifice cine este copilul pentru el, cine i-a dat copilul în îngrijire, bărbatul a devenit evaziv în comunicare și a încercat să se eschiveze. De asemenea, bărbatul nu a permis ca specialistului în protecția copilului să discute cu copilul. Apelul a fost înregistrat la Linia Fierbinte și direcționat de angajații Centrului Internațional „La Strada” către CCTP.

Unii intervievați au semnalat și cazuri suspecte de abuz sexual asupra copilului, abuzatorul fiind în arest. Organele de drept au fost sesizate de specialiștii în domeniul asistenței sociale și se desfășoară investigații.

4.3. Semne ale traficului și exploatării identificate la femei din Ucraina

Cazurile suspecte, în special femei, au fost de ordinul zecilor. Cel mai frecvent, astfel de cazuri au identificat reprezentanții CPS sau alți prestatori de servicii specializate.

Spre exemplu, la **Linia Fierbinte antitrafic** a Centrului Internațional „La Strada” au fost semnalate 3 cazuri suspecte de TFU. În cadrul cercetării au fost nominalizate următoarele cazuri suspecte de trafic și exploatare. De cele mai multe ori consilierii de la Linia Fierbinte nu cunosc finalitatea acestor cazuri. („Noi suntem punctul de legătură, oferim suport informațional, redirectionăm, dar nu cunoaștem finalitatea acestor apeluri”; IIA_21). În schimb, șeful CCTP, a precizat că, la momentul realizării studiului, în Republica Moldova nu a fost confirmat niciun caz de trafic sau exploatare.

Cazul 1. Prevenirea unei posibile situații de trafic de către specialiștii unui CPS

O tânără căuta diferite căi cum ar putea să ajungă în Europa și a cerut sfatul specialiștilor dintr-un CPS. Persoana era una deschisă și a comunicat specialiștilor că a făcut cunoștință cu un domn care i-a propus să plece în Germania. Acesta i-a promis că acolo ar putea să muncească în domeniul IT, ea având studii și un pic de experiență de muncă în acest domeniu.

Angajații CPS, activând de mulți ani în domeniul de prevenire și combatere a TFU și reintegrare a victimelor, au discutat cu aceasta referitor la semnele și situațiile când femeile ajung să fie victime ale traficului. Într-o zi, în procesul de discuții, acel domn a telefonat tânăra. Specialistul a intervenit pentru a adresa câteva întrebări „după aceea sunete nu au mai fost”.

Specialiștii i-au explicat tinerei riscurile plecării. („Ea a ascultat toate riscurile prin care ar putea să treacă și nu a plecat”; IIA_17).

Cazul 2. Prevenirea unei posibile situații de trafic de către specialiștii unui CPS

O fată a făcut cunoștință cu un băiat pe Internet. Comunicaau regulat. Acesta a invitat-o în Germania și i-a promis că o să-i asigure cazare, un loc de muncă bine plătit, 4-5 mii de euro pe lună. Specialiștii CPS au informat tânăra că astfel de salarii sunt cam ireale pentru Germania și pentru alte țări europene.

Cazul 3. Prevenirea unei posibile situații de trafic, la nivel de comunitate, de către reprezentanții unei OSC

După un seminar, în cadrul căruia specialiștii au discutat semnele TFU și au venit cu unele exemplificări, o femeie refugiată a menționat că are o prietenă care „ar putea fi în pericol”. Ea ar urma să plece la un băiat în Europa, cu care a făcut cunoștință pe Internet după declanșarea conflictului armat.

Specialiștii au discutat individual cu femeia refugiată, explicându-i riscurile existente. De asemenea, i-au fost oferite numere de telefon la care ar putea să revină și să cearcă consultații suplimentare.

Cazul 4. Angajare ilegală, fără contract de muncă și neachitarea salariului promis

O doamnă cu doi copii s-a angajat în câmpul muncii la o întreprindere privată, fără contract de muncă, însă angajatorul i-a oferit cazare. Angajatorul i-a promis femeii refugiate că îi va achita un salariu săptămânal – 500 lei, pentru că ea avea nevoie de bani. Înțelegerea stabilite însă au fost încălcate. După prima săptămână angajata a primit numai 200 de lei.

În virtutea monitorizării situației de către reprezentantul unui CPS, dar și a oferirii unor pachete de suport pentru familia refugiată aflată în situație de vulnerabilitate, cazul a fost identificat. Reprezentantul CPS i-a explicat necesitatea contractului de muncă și posibilitățile de angajare legală pentru persoanele strămutate din Ucraina, explicându-i că situația dată prezintă elemente de exploatare. De asemenea, acesta i-a oferit informație referitor la posibilitățile de angajare în localitatea în care aceasta se afla, oferindu-i numerele de telefoane ale întreprinderilor. În prezent, femeia lucrează la fabrică, are contract de muncă și este bine remunerată. Fiind întrebată despre intențiile de viitor, femeia a afirmat că probabil va rămâne în Republica Moldova pentru totdeauna.

Cazul 5. Posibilă situație de servitute, la nivel de comunitate, semnalată de reprezentantul unei OSC

Reprezentantul unei OSC a relatat o situație a unei femei refugiate, care era venina unui bărbat care locuia singur. Acesta i-a propus femeii să vină să trăiască la el pentru că este singur („O să trăiești la mine, dar numai că eu sunt bărbat, dar tu ești femeie”; IIA_21). Femeia refugiată a refuzat această „ofertă”. Totuși, unele femei refugiate în situație de vulnerabilitate ar putea să accepte astfel de propuneri.

Cazul 6. Grup de persoane adulte cu probleme de sănătate, însoțite de o persoană care nu putea prezenta documente

Un voluntar care oferea servicii la punctul de trecere al frontierei de stat Palanca a telefonat la Linia Fierbinte a Centrului Internațional „La Strada” și a informat despre un grup organizat de bărbați, însoțiți de o femeie. Bărbații aveau probleme de sănătate și erau transportați la un spital. Rolul femeii era să-i treacă vama și să ajungă cu ei în România. În momentul când voluntarul a întrebat la ce spital merg, iar însoțitoarea nu a putut să explice de ce-i însoțește, cazul a trezit suspiciuni. Apelul a fost înregistrat la Linia Fierbinte și direcționat către angajații CCTP.

Cazul 7. Apel din partea unei mame din Ucraina privind căutarea fiicei de 20 de ani

La Linia Fierbinte a Centrului Internațional „La Strada” a fost înregistrat un apel din partea unei mame, a cărei fiică în vârstă de 20 de ani a plecat în Polonia din Moldova, dar nu a ajuns la destinație. Mama era îngrijorată că fata nu răspunde la telefon și se temea să nu fi fost racolată, pentru că multe persoane s-au oferit să o transporte gratuit. Acest apel a fost redirecționat de consilierul Liniei Fierbinți către Ambasada Ucrainei din Chișinău.

Un aspect important ce trebuie scos în evidență ține de faptul că aprobarea *Mecanismului intersectorial* a redus posibilitățile de trafic și exploatare a copiilor. În același timp, prelungirea războiului și

perioada de iarnă contribuie la creșterea riscului legat de implicare a persoanelor strămutate în diferite tipuri de infracțiuni: furturi, cerșit, prostituție etc., inclusiv trafic de ființe umane și exploatare prin muncă.

V. PREVENIREA ȘI COMBATEREA TRAFICULUI ȘI EXPLOATĂRII ÎN RÂNDUL PERSOANELOR STRĂMUTATE DIN UCRAINA PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA

5.1. Cadru instituțional

Republica Moldova dispune de un cadru instituțional în domeniul managementului migrației, precum și în domeniul prevenirii și combaterii TFU. Cu toate acestea, reglementările din domeniul prevenirii și combaterii TFU este orientat mai mult spre cetățenii proprii, victime ale traficului și

exploatării. După izbucnirea conflictului armat în Ucraina, autoritățile Republicii Moldova au încercat să adapteze acest cadru instituțional la noile realități ce țin de fluxul de persoane strămutate din Ucraina, inclusiv la identificarea, asistența și monitorizarea situațiilor cu risc de TFU și exploatare în rândul persoanelor strămutate (Tabelul 6).

Tabelul 6. Autoritățile competente și organizațiile active în domeniile managementului migrației, prevenirii și combaterii TFU și categorii de populație cu care interacționează

Instituția	Categoriile specifice cu care interacționează
PF	Toți cei care traversează frontiera, inclusiv cetățenii străini. Copii în situație de risc: (i) copii neînsoțiți; (ii) copii însoțiți de însoțitori neautorizați; (iii) copii însoțiți de reprezentanți legali în privința cărora există dubii; (iv) copii care declară că sunt în pericol sau sunt presupuneri de pericol iminent; (v) copii fără acte de identitate, cu acte de identitate expirate, deteriorate sau copii ale actelor; (vi) alte categorii de copii expuși riscului.
BMA	Cetățenii străini, apatrizii, persoanele cu drept de ședere în Republica Moldova, cetățenii Republicii Moldova. Copii neînsoțiți, copii însoțiți de însoțitori neautorizați care au depus cerere de azil.
CCTP și alte organe de urmărire penală	Victime și prezumate victime ale TFU, inclusiv copii și victime ale altor infracțiuni conexe (organizarea migrației iregulare, proxenetism, scoaterea ilegală a copiilor din țară, pornografia infantilă etc.). Copii în situație de pericol iminent.
STAS	Copii în situație de risc. Copii separați de părinți. Victime și prezumate victime ale TFU, inclusiv copii. Persoane strămutate din Ucraina în situație de vulnerabilitate.
CAP	Persoane strămutate din Ucraina. Victime și prezumate victime ale TFU, inclusiv copii.

Instituția	Categoriile specifice cu care interacționează
CPS pentru VBG și TFU	Persoane strămutate din Ucraina. Victime și prezumate victime ale TFU, inclusiv copii.
CPTR	Persoane strămutate din Ucraina. Pot identifica victime și prezumate victime ale TFU, inclusiv copii în rândul persoanelor strămutate.
Organizații internaționale și OSC	Copii în situație de risc. Copii separați de părinți. Victime și prezumate victime ale TFU, inclusiv copii. Persoane strămutate din Ucraina (cetățeni ucraineni și resortisanți ai țărilor terțe).

Războiul din Ucraina a determinat completarea cadrului normativ al Republicii Moldova cu dispoziții ale CSE, dar și ordine interne ale MAI și MMPS pentru a răspunde eficient la nevoile copiilor în situație de risc veniți de pe teritoriul Ucrainei în perioada declarării stării de război. În plus, MAI, prin Ordinul nr. 485 din 05.10.2022, a aprobat *Ghidul privind identificarea victimelor și prezumatelor victime ale traficului de ființe umane în contextul fluxurilor migratorii mixte*, care a fost elaborat cu suportul Centrului Internațional „La Strada”. Ghidul este destinat specialiștilor organelor de drept, inclusiv CCTP, inspectoratelor teritoriale de poliție, Inspectoratului General al Poliției de Frontieră, Inspectoratului National de Securitate Publică și BMA. Obiectivele cheie ale Ghidului includ:

- implicarea specialiștilor diferitelor structuri de stat care, prin genul lor de activitate profesională vin în contact cu străinii, în procesul de identificare a prezumatelor victime și victimelor TFU;
- dezvoltarea cooperării dintre aceste structuri de stat și alte organizații care activează în domeniul dat;

- asigurarea informării prezumatelor victime și victimelor TFU cu privire la drepturi și asigurarea accesului imediat al acestora la asistența și protecția necesară;
- facilitarea procesului penal pe infracțiunile de TFU prin luarea de măsuri pentru stabilizarea stării fizice și psihice a prezumatelor victime și victimelor TFU;
- prevenirea atragerii repetate a victimelor TFU în acțiuni de TFU și
- consolidarea sistemului național de prevenire și combatere a TFU în Republica Moldova.

Prin urmare, în perioada respectivă, pe lângă atribuțiile de serviciu obișnuite îndeplinite anterior, reprezentanții autorităților competente și instituțiilor subordonate au fost implicați și în gestionarea crizei refugiaților din Ucraina, precum și în prevenirea și combaterea TFU în rândul acestora (Tabelul 7).

Tabelul 7. Funcțiile autorităților competente și instituțiilor din subordinea lor în domeniile managementul migrației și prevenirea și combaterea TFU

Organul autorității publice/Instituția	Responsabilitățile specifice în domeniile managementul migrației, prevenirii și combaterii TFU și exploatarea
PF	Identificarea copiilor în situație de risc, care au nevoie de intervenția imediată a autorității tutelare. Identificarea victimelor și prezumatelor victime ale TFU. Sesizarea imediată a organului de urmărire penală în situațiile de pericol iminent. Autorizarea trecerii frontierei de stat pe direcția de ieșire a copiilor în situație de risc etc.
BMA	Preluarea și examinarea cererilor de azil. Gestionarea Liniei verde (0 800 015 27).
CCTP și alte organe de urmărire penală	Examinarea sesizărilor privind TFU, inclusiv ale altor infracțiuni conexe (organizarea migrației iregulare, proxenetism, scoaterea ilegală a copiilor din țară, pornografia infantilă etc.). Identificarea victimelor TFU și asigurarea accesului lor la protecție și asistență necesară prin referirea la prestatorii de servicii (juridice, medicale, psihologice, sociale s.a.).
MMPS	Dezvoltarea politicilor în domeniul protecției copilului și familiilor cu copii. Dezvoltarea politicilor de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați. Dezvoltarea serviciilor sociale.
ANAS	Monitorizarea activității CPTR autorizate.
ANOFM	Informarea persoanele strămutate privind posibilitățile de angajare în câmpul muncii; înregistrarea persoanelor strămutate angajate în câmpul muncii (prin intermediul angajatorilor).
Inspectoratul de stat al Muncii	Dacă competențele nu ar fi fost reduse, puteau să identifice cazuri de muncă forțată ⁵⁰
STAS și autoritățile tutelare	Dezvoltarea serviciilor la nivel local. Un reprezentant al STAS este membru al CTCTFU. Înregistrarea, procesarea și asigurarea asistenței necesare, inclusiv, la perfectarea actelor copiilor neînsoțiți sau însoțiți de un însoțitor neautorizat. Evaluarea rapidă a interesului superior a copilului. Oferirea serviciilor pentru copiii din Ucraina în situație de risc. Evidența copiilor neînsoțiți sau însoțiți de un însoțitor neautorizat.

⁵⁰ Au fost revăzute și reduse competențele referitor la controlul inopinat al angajatorilor și posibilitatea de a identifica străini angajați ilegal.

Organul autorității publice/Instituția	Responsabilitățile specifice în domeniile managementul migrației, prevenirii și combaterii TFU și exploatării
CAP	Oferirea serviciilor pentru femei, victime și prezumate victime ale TFU, inclusiv copii.
CPS pentru VBG și TFU	Oferirea serviciilor pentru femei, victime și prezumate victime ale TFU, inclusiv copii.
CPTR	Oferirea serviciilor pentru persoanele strămutate din Ucraina.

Biroul Migrație și Azil⁵¹ este autoritatea administrativă din subordinea MAI, responsabilă de implementarea politicii de stat în domeniul migrației, azilului, apatridiei și integrării străinilor. Misiunea BMA constă în realizarea prerogativelor ce țin de implementarea politicii în domeniul migrației și azilului, gestionarea fenomenului migrației prin admiterea și documentarea străinilor cu acte de identitate, recunoașterea statutului de refugiat și statutului de apatrid, acordarea protecției umanitare, coordonarea procesului de integrare a străinilor în Republica Moldova, controlul legalității șederii străinilor pe teritoriul Republicii Moldova, custodia publică și aplicarea corespunzătoare a măsurilor de îndepărtare și a măsurilor restrictive.⁵²

BMA exercită atribuții complexe în domeniul managementului migrațional. Astfel, *în domeniul imigrării*, BMA: (i) asigură organizarea activității ghișeelor de documentare a străinilor, la nivel central și regional; (ii) recepționează și examinează cererile privind acordarea/prelungirea dreptului de ședere provizorie și permanentă și a dreptului la repatriere, cererile privind eliberarea actelor pentru străini etc.; (iii) înregistrează muncitorii detașați la muncă pentru o perioadă de până la 90 de zile; (iv) exercită funcția de examinare a evidenței străinilor; (v) colectează, procesează și prelucrează datele personale referitor la străinii care intră și se stabilesc cu reședința sau domiciliu în Republica Moldova. *În domeniul azilului și apatridiei*: (i) acordă,

încetează și anulează statutul de refugiat sau de protecție umanitară; (ii) recunoaște, refuză și anulează statutul de apatrid; (iii) administrează centrul de cazare a străinilor și soluționează problemele ce țin de activitatea lui. *În domeniul combaterii șederii ilegale a străinilor*: (i) verifică legalitatea șederii și plasării în câmpul muncii pe teritoriul Republicii Moldova a cetățenilor străini și apatrizi; (ii) întreprinde măsuri de depistare a căsătoriilor fictive încheiate între cetățenii străini și cei ai Republicii Moldova, precum și înaintează solicitări în vederea declarării nulității acestora; (iii) emite, în privința străinilor și apatrizilor, decizii de returnare, inclusiv sub escortă, de revocare și anulare a dreptului de ședere, de anulare a vizei; (iv) efectuează îndepărtarea cetățenilor străini și a apatrizilor de pe teritoriul Republicii Moldova; (v) înaintează demersuri în instanțele de judecată privind luarea în custodie publică a cetățenilor străini și apatrizilor, care nu pot fi îndepărtați, în termen de 24 de ore, precum și prelungirea duratei acesteia; (vi) aplică regimul tolerării în Republica Moldova în privința cetățenilor străini și apatrizilor; (vii) implementează acordurile de readmisie, încheiate între Guvernul Republicii Moldova și guvernele altor state.

BMA s-a implicat activ în racordarea legislației naționale în domeniul migrației și azilului la standardele internaționale prin elaborarea și armonizarea cadrului normativ național privind azilul (Legea nr. 270/2008), regimul străinilor în Republica Moldova (Legea nr.

51 Activitatea BMA se desfășoară, în conformitate cu Constituția Republicii Moldova, Legea nr. 200 din 16 iulie 2010 privind regimul străinilor, Legea nr. 270-XVI din 18 decembrie 2008 privind azilul în Republica Moldova, Legea nr. 274 din 27 decembrie 2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova, Legea nr. 320 din 24 decembrie 2012 cu privire la activitatea Poliției și statutului polițistului, Legea nr. 133 din 8 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal, în conformitate cu decretele Președintelui Republicii Moldova, ordonanțele și hotărârile Guvernului, actele departamentale ale MAI și cele interdepartamentale, tratate și convenții internaționale la care Republica Moldova este parte.

52 Hotărârea Guvernului nr. 914 din 07.11.2014 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare, a structurii și a efectivului-limită al BMA din subordinea MAI.

200/2010) și integrarea străinilor (Legea nr. 274/2011). Astfel, instituția este responsabilă de integrarea străinilor, conform Legii nr. 274/2011 și coordonează activitățile de integrare a persoanelor.

În contextul războiului din Ucraina, BMA gestionează 3 centre: la frontiera de stat Palanca, Giurgiulești și Calarașovca, unde persoanele primesc suport informațional și sunt referite către CPTR. De asemenea refugiații au posibilitatea să înainteze cereri de azil.

Centrul pentru Combaterea Traficului de Persoane este o subdiviziune cu statut de direcție a MAI, specializată în combaterea TFU. CCTP i-au fost atribuite competențe în domeniul investigării și urmăririi penale a infracțiunilor TFU, trafic de copii și a altor infracțiuni conexe (organizarea migrației iregulare, proxenetism, scoaterea ilegală a copiilor din țară, pornografia infantilă etc.). În realizarea acestor atribuții, CCTP nu se limitează la cetățenia victimei TFU. Legislația în domeniul dreptului penal din Republica Moldova recunoaște ca victimă a TFU orice persoană, din orice țară („*Avem cazuri când victimele sunt cetățeni străini*”; IIA_4).

CCTP are în componența sa secții care includ personal administrativ, ofițeri de urmărire penală și de investigații, analiști, ofițeri abilitați cu formarea și acordarea suportului metodologic și practic altor unități de poliție în domeniul prevenirii, combaterii TFU și infracțiunilor conexe. Atribuțiile CCTP includ: (i) relevarea, investigarea, urmărirea penală a cazurilor de TFU, trafic de copii și a infracțiunilor conexe; (ii) analiza tendințelor și riscurilor legate de fenomenul TFU; (iii) referirea victimelor TFU către serviciile de asistență; (iv) acordarea de suport metodologic și practic pentru unitățile de poliție în domeniul detectării, investigării și urmăririi penale a cazurilor de TFU; (v) prevenirea TFU prin intervenții proactive polițienești, țintite spre identificarea potențialelor victime; (vi) diseminarea informațiilor privind fenomenul TFU prin intermediul mass-media și OSC de profil.

CCTP a adoptat o nouă politică de abordare

a cazurilor, care rezidă în concentrarea resurselor asupra investigării cazurilor de TFU, ținându-se cont de complexitatea acestora.⁵³ Noua politică include monitorizarea și preluarea de la alte autorități nespecializate a cazurilor care au tangență cu TFU și infracțiunile conexe, specializarea ofițerilor CCTP pe forme distincte de exploatare, identificarea și reținerea tuturor infractorilor până în țara de destinație, nu doar a celor cu rol episodic. De asemenea a fost intensificată cooperarea polițienească internațională, inclusiv prin optimizarea schimbului de informații și diversificarea instrumentelor. În acest context s-a făcut o partajare mai pronunțată a competențelor dintre CCTP și alte autorități de aplicare a legii, bazată pe specializări, nu pe competențe exclusive. În mod special, CCTP a păstrat competențele de bază în domeniul combaterii TFU și infracțiunilor conexe. Competențele privind investigarea și urmărirea penală a cazurilor de organizare a migrației iregulare au fost preluate și de PF, noua subdiviziune a MAI, împreună cu toate atribuțiile conexe, inclusiv analiza fenomenului, elaborarea și promovarea de inițiative legislative pentru combaterea acestuia. PF i-a fost atribuită, de asemenea, funcția de examinare a cazurilor de TFU, detectate la frontieră. Nu s-a făcut o delimitare bazată pe oferirea de competențe exclusive CCTP în domeniul combaterii TFU, iar PF în domeniul combaterii organizării migrației iregulare. O astfel de delimitare nu a fost considerată eficientă, deoarece nu permite tratarea transversală și complexă a acestor fenomene.

De la începutul declarării stării de război în Ucraina, reprezentanții CCTP au participat la mai multe ședințe comune cu instituțiile polițienești din alte țări europene. În cadrul acestor ședințe s-a luat decizia creării unor grupuri de polițiști europeni, pe lângă Europol și la nivel de Interpol. Fiecare dintre organizațiile vizate au anumite subdiviziuni responsabile de TFU și organizarea migrației ilegală/contrabanda cu migrantii. De asemenea au fost create grupuri de lucru și reprezentanții CCTP interacționează periodic cu specialiști din alte țări („*Facem schimb de informații cu privire la cazurile suspecte ce țin de implicarea*

⁵³ *Trafficking in Persons Report*. US Department of State. Washington, 2014.

refugiaților din Ucraina în contrabanda cu migranți sau în cazurile suspecte de TFU”; IIA_4).

Cazurile suspecte de trafic, exploatare sunt sesizate, referite de specialiștii implicați în asistența persoanelor strămutate la CCTP. În baza acestor sesizări și referiri se creează anumite profiluri de risc, care sunt preluate în atenție de către autoritățile din diferite țări. Pentru Republica Moldova cele mai multe cazuri suspecte la trafic au fost în privința copiilor din Ucraina neînsoțiți de părinți și ai celor însoțiți de persoane terțe. Astfel, prin colaborarea angajaților CCTP cu colegii lor din alte țări, „S-au întreprins acțiuni de prevenire a traficului de copii în rândul copiilor neînsoțiți sau însoțiți de persoane terțe”; (IIA_4). CCTP investighează cazurile date și verifică persoanele terțe care însoțesc copiii, pentru toate cazurile suspecte stabilite, „Cu sprijinul colegilor din Ucraina, în primul rând cu ajutorul ambasadei Ucrainei la Chișinău, și deja cu alte organizații internaționale, care au competență, care au posibilități”; (IIA_4).

Ministerul Muncii și Protecției Sociale, organ central de specialitate al administrației publice, este responsabil de dezvoltarea politicilor în domeniul protecției copilului și familiilor cu copii, politicilor de asigurare a egalității de șanse între femei și bărbați, politicilor de dezvoltare a serviciilor sociale în colaborare cu ANAS. Respectiv, MMPS a fost responsabil de dezvoltarea *Mecanismului intersectorial*, dar și implementarea Legii nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, Hotărârii Guvernului nr. 270/2014 cu privire la *Mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime ale VNET*.

Agencia Națională Asistență Socială este autoritatea administrativă din subordinea MMPS, ce are misiunea de a spori calitatea asistenței sociale acordate populației prin implementarea politicii statului în domeniul dat. Printre funcțiile sale o evidențiem pe cea de gestionare a mijloacelor financiare pentru finanțarea programelor cu destinație specială în domeniul asistenței sociale și a pachetului

minim de servicii sociale. În contextul crizei refugiaților din Ucraina, ANAS este responsabilă de emiterea ordinelor de creare a CPTR și evidență a acestora.

Deși ANAS deține și funcția de consolidare a capacităților profesionale ale personalului din sistemul de asistență socială, instituția nu a primit responsabilități referitoare la gestionarea activităților de instruire a personalului în acest domeniu, în contextul gestionării fluxului de persoane strămutate din Ucraina. Respectiv, procesul de instruire a specialiștilor s-a desfășurat fără a consulta instituțiile publice care au responsabilități directe în acest domeniu, fapt ce denotă că există posibilități de îmbunătățire a gestionării instruirilor specialiștilor din domeniul asistenței sociale („*Trebuie să fie consultate opiniile organului de nivel central*”; IIA_7).

Agencia Națională de Ocupare a Forței de Muncă (ANOFM), autoritate administrativă în subordinea MMPS, a fost implicată în informarea persoanelor strămutate din Ucraina despre locurile de muncă vacante, orientarea și ghidarea în procesul de angajare. ANOFM și subdiviziunile teritoriale ale acesteia oferă servicii gratuite cetățenilor ucraineni: informații privind locurile de muncă vacante, date de contact ale angajatorilor care și-au arătat disponibilitatea de a angaja cetățeni ucraineni (în jur de 170 de angajatori), ghidare și suport în angajare. Totodată, angajatorii trebuie să notifice ANOFM, în termen de 5 zile de la data încheierii contractului de muncă, despre angajare (dispoziția CSE din 01.03.2022, punctul 8).

Inspectoratul de Stat al Muncii este o autoritate administrativă în subordinea MMPS, care analizează raporturile de muncă și nu face diferența dacă în aceste raporturi de muncă sunt implicați cetățenii Republicii Moldova, cetățenii străini sau persoanele strămutate din Ucraina. Reprezentantul acestei instituții a semnalat imposibilitatea identificării cazurilor de exploatare prin muncă în rândul persoanelor strămutate din Ucraina, pe motiv că au fost limitați în competențe și nu pot efectua controale inopinate, ci doar planificate⁵⁴ („...*Schimbările prevăd că nu pot fi efectuate controale la sediul instituțiilor,*

54 Legea nr. 131 din 08.06.2012 privind controlul de stat asupra activității de întreprinzător.

organele de control invită acum agentul economic la ei”; IIA_8). Respectiv, ISM se află în imposibilitatea de a respecta convențiile internaționale în domeniul muncii, pe care Republica Moldova le-a semnat (Convenția 81 din 1947 privind inspecția muncii în industrie și comerț, Convenția 129 din 1969 privind inspecția muncii în agricultură).

O altă dificultate în identificarea cazurilor de trafic și exploatare ține de faptul că în Republica Moldova numărul inspectorilor este foarte mic. În total în republică activează 79 de inspectori, iar în teritoriu există situații când „...un singur inspector coordonează activitatea pe 4 unități administrativ-teritoriale” (IIA_8). Lipsa resurselor umane face imposibilă opțiunea unui inspector să ajungă la angajatori cu refugiați. De asemenea, s-a menționat că ISM nu are o bază a angajatorilor ce au încheiat contracte de muncă cu persoanele strămutate din Ucraina. În acest context, menționăm că BMA are competențe privind monitorizarea activității de muncă a străinilor și ar putea identifica situații de muncă forțată (art. 7, Codul Muncii), dar angajații BMA sunt suprasolicitați cu alte responsabilități în gestionarea fluxului de persoane strămutate din Ucraina.

Structurile Teritoriale de Asistență Socială și autoritățile tutelare au fost investite cu responsabilități suplimentare în contextul gestionării fluxului de persoane strămutate din Ucraina. În special responsabilități privind gestionarea fluxului de copii, desemnând persoane responsabile pentru preluarea copiilor neînsoțiți sau a celor însoțiți de persoane terțe pentru identificarea formei de protecție, precum și acordării protecției pentru copiii aflați în situație de risc și separați de părinți. Alte responsabilități; asistarea în procesul de depunere a cererii de azil de către copilul neînsoțit sau separat, inclusiv explicarea drepturilor și a obligațiilor aferente azilului, evaluarea rapidă a interesului superior al copilului, oferirea serviciilor pentru copiii în situație de risc din Ucraina, evidența copiilor neînsoțiți sau însoțiți neautorizat, evidența persoanelor strămutate etc.

Asistenții sociali comunitari sunt persoanele care, împreună cu autoritățile tutelare, trebuie să cunoască situația persoanelor refugiate și să elaboreze rapoarte privind numărul

și caracteristicile socio-demografice ale acestora. Totodată, specialiștii din domeniul asistenței sociale au subliniat necesitatea responsabilizării primarilor („...În mare majoritate nu se implică”). Unii primari nu-și onorează responsabilitățile, uneori pentru că nu le cunosc, alteori pentru că nu reușesc.

5.2. Accesul victimelor traficului de ființe umane din țări terțe la protecție și asistență

Legea cu privire la regimul străinilor nr. 200/2010 (art. 42¹) transpune în legislația națională prevederile Directivei UE 2004/81/CE privind eliberarea permisului de ședere pentru cetățenii țărilor terțe, care sunt victime ale TFU sau fac obiectul facilitării migrației iregulare. Prin acest act, în Republica Moldova, victimei TFU i se oferă dreptul la reședință temporară, inclusiv în cazul când aceasta a intrat în mod iregular pe teritoriul țării. Perioada de ședere temporară a victimei TFU poate fi de 6 luni, cu posibilitatea de prelungire pe un termen de încă până la 6 luni, în cazul în care victima cooperează cu autoritățile competente ale Republicii Moldova, pentru a identifica și pentru a sancționa infractorii.

Referitor la acordarea statutului de victimă a TFU străinilor, inclusiv persoanelor strămutate din Ucraina, directorul BMA a precizat că statistică de acordare de permise de ședere pentru victime ale TFU este zero. Statutul dat garantează accesul la un spectru de servicii gratuite: cazare sigură, consiliere și informare, asistență medicală, asistență materială, asistență psihologică, oportunități de angajare, educație și formare. Totuși, nicio persoană strămutată din Ucraina, de asemenea niciun străin aflat pe teritoriul Republicii Moldova sau în tranzit nu a făcut o astfel de solicitare. Una din cauze ar putea fi lipsa de informare a străinilor, inclusiv a persoanelor strămutate, dar și o atenție mai mare care ar trebui acordată acestui subiect de diferite instituții („...mai serios nu doar așa ca o bifă”).

5.3. Activități de prevenire și combatere a traficului și exploatării în rândul persoanelor strămutate din Ucraina

Răspunsul național antitrafic reprezintă un interes sporit pentru toată comunitatea internațională. Autoritățile Republicii Moldova, în parteneriat cu organizațiile internaționale și OSC active în domeniul dat, au întreprins mai multe acțiuni în scopul prevenirii TFU și exploatării în rândul persoanelor strămutate, au realizat instruirii și au oferit suport pentru atenuarea riscurilor. Activitățile au fost diverse.

Pentru a preveni cazurile de trafic și exploatare prin muncă, **angajații CCTP verifică permanent platforma creată de guvern *dopomoga.md*, dar și alte site-uri pe care se plasează publicitate referitor la cazare, transport, angajare în câmpul muncii. Informarea privind particularitățile TFU și exploatării, în scopul prevenirii**, este realizată de diverse instituții și organizații („... *informăm despre violență, trafic etc.*”; IIA_13), inclusiv informare privind exploatarea prin muncă a copiilor („*Noi explicăm părinților și aspectele ce țin de exploatarea prin muncă a copiilor. Le spunem de la ce vârstă poate lucra copilul în Republica Moldova, necesitatea acceptului din partea părinților etc.*”; IIA_18). Informarea se face în cadrul unor ședințe de grup, iar la necesitate individual, de către specialiști ai OSC pregătiți în acest domeniu, specialiștii CPS, dar și reprezentanți ai CPTR („*Noi singuri, cu forțele proprii am organizat informarea refugiaților privind protecția împotriva violenței, hărțuirii, exploatării, TFU*”; IIA_12). Totuși, în CPTR aceste ședințe de informare nu se fac regulat.

În cadrul seminarelor organizate de specialiști sunt multe aspecte care se discută, iar persoanele strămutate pot adresa întrebări. Formatorii acestor seminare de instruire au atras atenția la provocările cu care se confruntă în procesul de informare: refugiatele spun că știu despre fenomenul dat și sunt sigure că lor nu li se vor întâmpla astfel de situații („*Stereotipul „nu mi se va întâmpla nimic” încă este prezent în mințile oamenilor, chiar dacă au studii, profesii*”; IIA_17).

Pentru a informa persoanele strămutate, au fost elaborate diverse materiale informative: pliante, broșuri, care au fost repartizate la punctele de trecere a frontierei, prin CPTR, CPS, comunități etc. Materialele informative au fost elaborate în limbile ucraineană și engleză, pentru a fi pe înțelesul refugiaților, și prezintă succint semnele TFU, unde ar putea să se adreseze după ajutor. Unii intervievați au subliniat însă că materialele elaborate trebuie să fie succinte și mai atractive („*Broșurile puse în buzunărașele celea nu prea au fost luate... Asta m-a întristat*”; IIA_21).

Informarea persoanelor strămutate și oferirea suportului ca acestea să ajungă în siguranță peste hotare este realizată de diferiți reprezentanți ai OSC și organizațiilor internaționale. Aceste sesiuni de informare se fac în CPTR, CPS și în comunitățile în care sunt plasați refugiații.

Informarea privind ofertele de muncă, orientare și ghidare privind angajarea în câmpul muncii a persoanelor strămutate. Astfel de sesiuni sunt realizate cel mai frecvent de către angajații structurilor teritoriale ale ANOFM și au loc în CPTR, CPS și în comunități.

Oferirea serviciilor de transport pe teritoriul Republicii Moldova pentru a preveni TFU sunt realizate preponderent de unele OSC. OIM susține financiar 9 OSC (3 în regiunea din stânga Nistrului) care au echipe mobile. Unele OSC au **proiecte orientate pe aspecte de prevenire a TFU și exploatării, altele pe crearea de spații prietenoase**. Toate cele 9 OSC desfășoară activități outreach, fac referire spre servicii, dar oferă și asistență directă. Echipele mobile ale OIM desfășoară activități în scopul prevenirii TFU și exploatării în rândul ucrainenilor strămutați, dar și a resortisanților țărilor terțe. Printre activitățile de bază pot fi enumerate:

1. Informarea despre TFU și serviciile existente.
2. Oferirea informației și a suportului celor interesați să plece în alte țări.
3. Referirea cazurilor vulnerabile la serviciile existente la nivel local sau serviciile partenerilor de implementare. În situațiile urgente se utilizează Mecanismul de referire (Referral Patway).

4. Referirea cazurilor copiilor neînsoțiți sau însoțiți de persoane terțe către autoritățile tutelare.
5. Informarea resortisanților țărilor terțe, refugiați din Ucraina, despre drepturile pe care le au pe teritoriul Republicii Moldova – dreptul la ședere legală pentru 90 de zile și oferirea suportului general: cazare urgentă, consultate juridică privind drepturile, informare cum să se înscrie la Ambasadă ca să obțină documentele de care au nevoie, cum să se înscrie pentru asistența financiară cash etc. De asemenea, se oferă suport pentru a se întoarce în țările lor de origine.

Exemple:

- Specialiștii CAP, în contextul crizei persoanelor strămutate din Ucraina, în baza unor proiecte finanțate de agențiile ONU (OIM și UNICEF), au organizat mese rotunde în comunități din 10 unități administrativ-teritoriale, ca să explice riscurile la trafic și exploatarea persoanelor strămutate din Ucraina, dar și reprezentanților APL. De asemenea, au oferit suport material (produse alimentare, produse igienice, plapume/pături pentru perioada de iarnă, îmbrăcăminte și încălțăminte, aparate electrice etc.), pentru a preveni riscurile la TFU și exploatare.
  - Specialiștii Centrului maternal „Pro-Familia”, pe lângă serviciile de cazare oferite la 57 de femei refugiate cu copii, implementează de asemenea activități pentru reabilitarea persoanelor refugiate din Ucraina în 29 localități ale raionului Căușeni. În cadrul activităților organizate în comunități se oferă informare și referire spre serviciile existente, asistență psihologică, asistență socială, asistență juridică, la necesitate vouchere alimentare, vouchere medicale (500 lei), rechizite școlare, produse igienice, resurse financiare pentru transport. Achitarea serviciilor de transport a fost planificată ca metodă de prevenire a TFU. Nu în ultimul rând, se oferă resurse financiare pentru cazare, în baza contractului de locațiune.
- Echipa mobilă a asociației obștești „Artemida” (Drochia) a asistat peste 500 de persoane refugiate prin activități în comunități, oferindu-le pachete cu produse igienice și medicamente, prin intermediul medicului de familie. Suplimentar la pachetele igienice, membrii echipei mobile (psiholog și jurist) oferă consiliere psihologică, consultanță juridică, orientare și ghidare în câmpul muncii („Organizăm ședințe de grup și ne prezentăm cu informare, orientare și ghidare spre câmpul muncii, ghidare spre instituțiile preșcolare și școlare și, dacă au nevoie, cu servicii de consiliere individuală”; IIA_15).

Centrul Internațional „La Strada” a coordonat continuu **gestionarea Liniei Fierbinte anti-trafic și a Telefonului de încredere pentru Femei 24/24**, 7 zile pe săptămână, oferind informații tuturor celor care au apelat la serviciile acestora. Suplimentar, Centrul Internațional „La Strada”, în colaborare cu OSCE, a organizat diverse activități în teritoriu pentru persoanele strămutate din Ucraina, dar și pentru specialiști (asistenți sociali comunitari), inclusiv, persoane care găzduiesc refugiați:

- i. activități mixte ale specialiștilor, inclusiv ale psihologului de la Telefonul de Încredere pentru Femei, prin care femeile refugiate au fost informate despre egalitatea de gen, tipurile de violență, consimțământul sexual;
- ii. activități organizate de psihologii de la Linia Fierbinte antitrafic a Centrului Internațional „La Strada” privind explicarea semnelor de trafic, exploatare, metodele de racolare, alte riscuri suplimentate, precum și activități de recreare, stabilizare emoțională, combatere a stresului;
- iii. activități de informare privind TFU oferite de către psiholog și informarea despre serviciile existente în Republica Moldova la care ar putea apela refugiații.

O altă direcție importantă a prevenirii TFU și a exploatării ține de **pregătirea specialiștilor**: polițiști de frontieră, managerii CPTR, specialiști în protecția copilului,

asistenți sociali comunitari, angajați ai companiilor AVIA, dar și membri ai echipelor multidisciplinare (EMD), CTCTFU etc. În acest scop au fost realizate instruirii pe diferite tematici: (i) schimbările în cadrul legal (*Mecanismul intersectorial*, Ordinile nr. 34 și nr. 36); (ii) particularitățile TFU și a exploatării prin muncă; (iii) particularitățile violenței („*S-a lucrat cu întreaga comunitate, pentru ca atunci când identifică unele probleme, să bată alarma și fiecare vecin a fost informat să cunoască, să fie la curent, dacă observă ceva, să spună*”; IIA_20); (iv) acțiunile pentru referirea cazurilor la serviciile specializate. Specialiștii CPS au menționat că aceste instruirii au fost importante pentru ei și au putut să facă față situațiilor pentru că, deși nu au fost cazuri de victime ale TFU, doar prezumate victime ale traficului („*Nu am avut vreo situație ca să spunem că a fost nevoie de o implicare mai profundă... Au fost niște situații care s-au rezolvat, la nivel de informare, la nivel de implicare a OIM*”; IIA_15). Instruirile specialiștilor din cadrul serviciilor pentru persoanele strămutate sunt importante pentru că nu întotdeauna este posibil de identificat victimele TFU la trecerea frontierei de stat. Există însă o fluctuație de cadre înaltă în rândul specialiștilor și instruirile trebuie să fie continue, pentru ca și persoanele noi să aibă posibilitatea de a beneficia de instruirii („*Personalul nou angajat trebuie instruit. Ei nu cunosc procedee și modalități de a identifica victimele*”; IIA_20). În cadrul acestor instruirii s-au oferit și instrucțiunile dezvoltate de diferite organizații internaționale (UNHCR, OIM, UNICEF etc.), care prezintă semnele la care trebuie să fie atenți specialiștii pentru a

identifica cazurile de TFU și exploatare: semne fizice, semne de comportament etc. („*În luna mai am avut o serie de instruirii pentru polițiștii de frontieră și pentru ONG-uri locale, în jur de 200 de persoane, cu implicarea unui expert internațional, unul din cei mai buni în plan internațional în acest domeniu, care s-a axat pe identificarea situațiilor de risc, atât la adulți, cât și la copii*”; IIA_25).

Reprezentanții CCTP au remarcat că de la începutul războiului din Ucraina au fost vizitați de multe delegații internaționale, în mod special de agențiile ONU și au fost instruiți, ajutați la elaborarea profilurilor de risc. O provocare, însă, pentru angajații CCTP, dar și pentru cei ai PF rămâne pregătirea pentru a identifica prezumate cazuri de trafic ce țin de transportarea copiilor de la mame-surogat din Ucraina („*O instruire pe domeniul dat, ar fi necesară*”).

Colaborarea dintre instituții în scopul prevenirii cazurilor de TFU și exploatare a fost apreciată ca fiind una bună, uneori „*ideală*”. Datele colectate în teren atestă că există o colaborare frecventă între CPTR și CPS cu reprezentanții poliției („*Vin regulat pentru monitorizare*”), Centrele Medicilor de Familie, care ajută la soluționarea problemelor de sănătate; OSC, care desfășoară diverse activități, dar și cu instituțiile educaționale, STAS, structurile teritoriale ale ANOFM, confesiuni religioase și organizații internaționale (Tabelul 8). În același timp, instituțiile care cazează refugiați nu au avut colaborări cu reprezentanții CCTP/procuraturii, judecătoriilor sau a medicinei legale.

Tabelul 8. Colaborarea CPTR și CPS cu alte instituții în procesul de prevenire a TFU și exploatării

Instituțiile	Frecvent	Uneori	Rar	Niciodată
Poliția, inclusiv PF	10	-	-	-
STAS	6	1	1	2
Instituții medicale	10	-	-	-
Structurile teritoriale ale ANOFM	6	1	1	2
Instituții educaționale	9	1	-	-

Instituțiile	Frecvent	Uneori	Rar	Niciodată
Procuratura/CCTP	-	-	-	10
Judecătoria	-	-	-	10
ASP	1	2	1	6
Medicina legală	-	-	-	10
EMD	1	1	1	7
OSC	10	-	-	-
Organizații internaționale	5	-	-	-
Confesiuni religioase	6	-	-	-
Cetățeni ai Republicii Moldova, inclusiv diaspora	4	2	2	2

În cazurile suspecte de trafic există o conlucrare intersectorială („Noi (OSC) am mers pe partea psihologică a copilului, Inspectoratul de poliție cu investigațiile. S-au implicat și cei de la Consiliul pentru protecția copilului, BMA, CCTF, într-o perioadă foarte scurtă”; IIA_22).

Reprezentanții CCTP colaborează cu autoritățile din Ucraina pentru schimb de informații și verificarea informației în cazurile suspecte de TFU, care au fost referite. Această colaborare este afectată de starea de război din Ucraina („Ei ne acordă suport în măsura posibilităților, reieșind din situația de război”; IIA_4), dar și de faptul că Ucraina nu dispune de un registru electronic unic al populației, fiind dependenți de registre și baze de date locale.

Măsurile antitrafic întreprinse la nivel național sunt monitorizate continuu de partenerii de dezvoltare, precum și de organele create la nivel internațional și regional. Acest fapt a contribuit la desfășurarea unor acțiuni în scop de prevenire și combatere, dar și la pregătirea specialiștilor din toate domeniile: poliție, urmărire penală, asistență socială etc. („CCTF, PF are angajați bine pregătiți și capabili să identifice astfel de situații”; IIA_4). Însă o provocare ține de faptul că cei 35 angajați ai CCTP nu au posibilitate să fie mobili („...ei stau în birouri”).

Puncte forte la capitolul prevenirea traficului și exploatării:

- Intervenția promptă din partea instituțiilor cu responsabilități în domeniu, a organizațiilor internaționale care colaborează cu autoritățile, OSC în scopul prevenirii traficului și exploatării – „o strategie pro-activă”. Echipele mobile create merg în localități, oferind servicii de informare, dar și de consiliere.
- Specialiști din CPS, care au o anumită pregătire în domeniul prevenirii și asistenței victimelor și prezumatelor victime ale TFU și exploatării, au beneficiat și de instruire suplimentare din partea OIM, UNICEF, CAP, Centrului Internațional „La Strada” etc. („Dacă au nevoie de angajare în câmpul muncii, îi refer la structurile teritoriale de ocupare a forței de muncă, unde sunt locuri de muncă oficiale, cu contracte individuale de muncă. Referitor la lucru sezonier, pentru că acum este și strânsul roadei, îi avertizez uneori că unii nu plătesc la timp sau deloc”; IIA_18).
- Instruirea specialiștilor din prima linie privind particularitățile TFU, dar și a celor care sunt implicați în asistența persoanelor în CPTR, comunități etc. („Angajații realizează instruire la tema vulnerabilității la trafic și exploatare și direcționează persoanele care doresc să se angajeze în câmpul muncii spre serviciile structurilor

teritoriale de ocupare a forței de muncă”; IIA_10).

- Implicarea unor refugiate în activitățile de informare a persoanelor strămutate.

Punctele slabe care necesită eforturi în continuare:

- Instruirea populației Republicii Moldova privind semnele de trafic și exploatare („Cetățenii moldoveni trebuie să facă diferență între munca cu ziua, munca ilegală, exploatarea în câmpul muncii”; IIA_8). Acest moment a fost subliniat și de reprezentanții organizațiilor internaționale („Populația are nevoie de mai multă informare referitor la ceea ce este corect și ce nu e corect în privința angajării”; IIA_24).
- O mai bună informare a refugiaților de etnie romă din Ucraina, inclusiv excluderea situațiilor de discriminare pe diverse motive: lipsă de documente, nivel redus de studii, necunoaștere a limbii ruse și necesitatea unei explicări mai profunde, inclusiv repetarea informației. Necesitatea de remediere a acestei situații constă în introducerea serviciului de mediator cultural pentru populația romă, fapt constatat la momentul realizării cercetării.
- EMD din comunitățile unde sunt persoane refugiate au nevoie de mai multe instruirii, informații concrete despre cum să acționeze în situațiile cu care se confruntă („Nu le ajunge informații concrete: ce să facă în cazul în care s-a apropiat o refugiată și nu are documente...”; IIA_21).
- Implicarea redusă a primarilor în acțiunile de prevenire a TFU și a exploatării în rândul persoanelor strămutate.

Unii participanți la cercetare au semnalat că în Republica Moldova se atestă o identificare proactivă doar în cazul TFU, nu și a victimelor VBG („Victimele și prezumatele victime ale TFU, noi le putem identifica, însă victimele VBG se exclud”; IIA_24). Astfel, este necesar ca să existe servicii disponibile și pentru această categorie de victime.

5.4. Proceduri/instrumente elaborate și în proces de elaborare pentru eficientizarea acțiunilor antitrafic

Un rol important în prevenirea și combaterea cazurilor de trafic în rândul persoanelor strămutate o au agențiile ONU și organizațiile internaționale. Spre exemplu, **UNHCR** a pregătit și a oferit organizațiilor partenere **instrucțiuni privind identificarea și referirea cazurilor suspecte la trafic**. Acestea cuprind următoarele direcții:

- identificarea potențialelor cazuri de TFU prin: (i) oferirea de informații; (ii) colectarea de informații; (iii) stabilirea profilului persoanei; (iv) identificarea victimelor TFU (de către autorități specializate); (v) indicatorii pentru potențiale situații de TFU (comportamentali și fizici);
- acțiunile ce trebuie întreprinse;
- referirea cu detalii despre instituții și telefoane de contact (CCTP, Linia Fierbinte anti-trafic a Centrului Internațional „La Strada”, autoritățile tutelare locale, MAI, BMA, UNHCR);
- siguranța și securitatea personalului din prima linie (pentru personalul din prima linie, pentru persoanele traficate).

Instrucțiunile stabilesc următorii indicatori pentru potențialele situații de trafic:

- indicatori comportamentali: istoria persoanei se schimbă și este fragmentată, schimbări în comportament când este întrebat despre destinația finală, copiii preiau rolul adultului, victima reproduce comportamentul abuzatorului, contradicții evidente în afirmațiile persoanei, victima neagă sau minimizează gravitatea situației, persoana nu dorește să coopereze, persoana poate avea comportament agresiv, anxios, fiind în alertă permanentă;
- indicatori fizici: are semne ale abuzului fizic, este îmbrăcată în discordanță cu anotimpul, este însoțită de o persoană care vorbește în locul ei și nu permite asistentului social să vorbească cu aceasta, nu se poate mișca.

Menționăm că se lucrează și în continuare asupra elaborării unor instrumente care să ajute specialiștii. Oficiul regional **UNICEF** a publicat un **Ghid practic pentru identificarea victimelor și persoanelor în risc de a fi traficate**⁵⁵ pentru specialiștii din prima linie („Am dezvoltat un ghid pentru specialiștii din prima linie care intră în contact cu persoanele refugiate, pentru ca ei să poată identifica riscurile”; IIA_25). Ghidul cuprinde 2 compartimente:

- i. identificarea, screening-ul și tratarea cazurilor de trafic, unde se explică noțiunea de trafic, se oferă repere ale legislației internaționale și naționale, etapele procesului de identificare, indicatorii generali al TFU, indicatorii specifici privind traficul de copii, unii indicatori specifici și întrebări ce pot fi adresate pentru specialiștii din prima linie, comunicarea, referirea și următorii pași;
- ii. comunicarea prietenoasă cu copiii în instanțe: principiile de bază ale comunicării, provocările în comunicare etc.

Acest ghid este în proces traducere la moment fiind disponibil doar în limba engleză, iar pentru specialiștii din Republica Moldova va cuprinde și legislația națională.

O altă inițiativă a oficiului regional UNICEF ține de intenția de a desfășura o **cercetare socio-juridică în 6 țări** care primesc persoane strămutate din Ucraina, pentru a înțelege interconexiunea dintre **legislațiile naționale și standardele internaționale, în special în protecția copiilor neînsoțiți și a celor separați de părinți**. Studiul va aborda și aspectul prevenirii traficului de copii.

În elaborarea unor instrumente sunt implicați și specialiștii OSC. După cum deja a fost menționat, specialiștii Centrului Internațional „La Strada”, în lunile mai-iulie 2022, în parteneriat cu organele de drept, au elaborat proiectul *Ghidului privind identificarea victimelor și prezumatelor victime ale traficului de ființe umane în contextul fluxurilor migratorii mixte*. Acest Ghid a fost aprobat oficial prin ordinul MAI nr. 485 din 05.10.2022. Ghidul este un instrument practic pentru identificarea timpurie a victimelor TFU în rândul străinilor

și acordarea accesului acestora la asistență necesară. În acest context este benefică utilizarea potențialului Mecanismului național de referire a victimelor infracțiunilor, care se creează în Republica Moldova conform Hotărârii Guvernului nr. 182/2022. Ghidul stabilește procedura de identificare a prezumatelor victime și victimelor TFU, semnele de identificare, procedura de completare și modele formularelor de documente utilizate, procedura de confirmare a statutului prezumatei victime și a victimei TFU, precum și procedura de interacțiune a specialiștilor autorităților competente din subordinea MAI. În plus, la Centrul Internațional „La Strada” sunt în proces de lucru:

- un **ghid practic pentru specialiști** bazat pe studii de caz, care descriu diferite situații cu risc de trafic și exploatare; în opinia unor conducători de instituții, astfel de instrumente sunt necesare și ar ajuta mult specialiștii;
- **carduri informative** cu numerele de telefon și carnete ce țin de prevenirea TFU, a exploatării prin muncă și a exploatării sexuale.

Practicienii au menționat că au nevoie de materiale metodologice privind identificarea victimelor și prezumatelor victime ale traficului de ființe umane și exploatări în rândul persoanelor strămutate din Ucraina. Unii dintre aceștia au evidențiat că modelul național de evaluare a riscurilor la TFU „*nu este lucrativ*”, „*chestionarul B trebuie de revizuit absolut*”; (IIA_17).

S-a accentuat și necesitatea dezvoltării unor Proceduri Operaționale Standard (POS), în conformitate cu noul concept privind asistența victimelor infracțiunilor („*S-a promovat un pachet de acte normative de modificare a Codului penal și a Codului de procedură penală cu privire la ajustările tuturor infracțiunilor cu caracter sexual în conformitate cu Convenția de la Istanbul*”; IIA_25).

⁵⁵ <https://www.unicef.org/eca/reports/practical-guide-identification-victims-and-persons-risk-trafficking-human-beings>

VI. POSIBILITĂȚI DE EFICIENTIZARE A POLITICILOR ȘI ACTIVITĂȚILOR ANTITRAFIC

Studiul realizat arată că autoritățile, organizațiile internaționale, OSC în domeniul prevenirii traficului și a exploataării au realizat foarte multe activități în rândul persoanelor strămutate („*prevenirea traficului se face bine*”). Aceste activități însă trebuie menținute în continuare. De asemenea trebuie de pus accent pe creșterea calității serviciilor, inclusiv eficientizarea activităților. Opiniile participanților la cercetare referitor la provocările în sistemul anti-trafic din Republica Moldova, inclusiv la eficientizarea acestuia, țin în primul rând de îmbunătățirea coordonării activităților, printr-o abordare sistemică, și nu numai. Propunerile participațiilor au fost compartimentate pe câteva domenii:

Legale

- Necesitatea acordării unui statut de protecție – protecție temporară persoanelor strămutate din Ucraina. Acordarea statutului ar însemna acordarea de drepturi, dar și de obligațiuni („*În Polonia legea stipulează că persoanele au permis de ședere pentru perioada X, în care își perfectează actele pentru ca să își capete permis de ședere și să se angajeze în câmpul muncii*”; IIA_2; „*Unii s-au reîntors din Anglia. Le place mai mult în Moldova, pentru că nu au obligațiuni*”; IIA_10).
- Stabilirea unor prevederi pentru cetățenii Republicii Moldova refugiați din Ucraina, inclusiv, pentru resortisanții altor țări, refugiați din Ucraina („*Avem cetățeni de ai noștri care sunt refugiați, cu starea de sănătate precară. Ei nu au cetățenia Ucrainei, au avut doar permis de ședere... Veniți încoace, ei nu au nimic. Relații de rudenie nu au. Ce facem cu ei?*”; IIA_18).

Coordonare

- Dezvoltarea unei abordări sistemice privind asistența persoanelor refugiate, dar și cunoașterea situației. În cadrul ministerelor nu există un grup/echipă pentru gestionarea situației refugiaților,

care să aibă un tablou general despre ceea ce se întâmplă. Există doar viziuni fragmentare asupra situației date. În opinia unor participanți, ar fi necesare grupuri care să se întâlnească și să discute periodic provocările ce apar pe domeniile: sănătate și servicii medicale, servicii sociale, servicii educaționale, angajare în câmpul muncii etc. („*Să se cunoască situația, punctele tari și cele slabe, provocările*”; IIA_6).

- Coordonarea instruirilor în domeniul asistenței sociale de către ANAS prin utilizarea platformei de formare profesională a specialiștilor („*Să fie coordonate instruirile cu autoritățile, să fie făcute sub egida autorităților, ca să se evite repetările, să crească calitatea și să se ajungă la toți specialiștii*”; IIA_7).

Metodologice

- Elaborarea instrumentelor care să vină în sprijinul profesioniștilor: traseul refugiaților, cu prezentarea riscurilor și a modalităților de aplanare a acestora („*Aș face traseul cu indicarea unor puncte: transportare, vamă, cazare. Și pe aceste puncte aș indica riscurile și acțiunile ce trebuie luate, unde se poate adresa*”; IIA_6). Este important ca instrumentele elaborate să fie validate prin discuțiile cu victimele și prezumatele victime ale TFU și exploataării.
- Simplificarea protocoalelor oferite specialiștilor pentru identificarea victimelor și prezumatelor victime ale TFU și exploataării („*UNHCR are protocol, este util, dar acesta este prea voluminos, iar unele aspecte nu sunt ajustate la situația din Republica Moldova*”; IIA_6).
- Ajustarea instrumentelor naționale din SNR la condițiile ce țin de războiul din Ucraina, precum și la modalitatea de utilizare („*Să fie mai prietenoase*”).

Practice

- Schimb de experiență pentru specialiștii din Republica Moldova cu alte țări care gestionează refugiații, pe sectoare de activitate, instituții specifice, pentru a vedea cum este organizată activitatea și pentru a discuta provocările, inclusiv dimensiunea antitrafic (informare, schimb de experiență și îmbunătățirea practicilor).
- Instruirea specialiștilor să fie realizată în baza necesităților identificate, prin sesiuni de discuție. Pentru că specialiștii pot identifica unele semne fizice, dar au nevoie de instruire privind semnele în comportament, rolurile pe care le au persoanele în discuție. Totodată, specialiștii au nevoie să fie ascultați, ghidați pe problemele concrete cu care se confruntă și să le fie oferite persoane de referință pentru a discuta atunci când apar unele întrebări. Instruirea specialiștilor trebuie să cuprindă nu doar aspecte de prevenire a TFU și identificarea situațiilor suspecte, dar și comunicarea cu copiii, aspecte de nondiscriminare („*Cum să descoperi situația copilului prin discuție, fără ca să îl traumatizezi*”).
- Continuarea activităților de informare a persoanelor strămutate și acordarea suportului pentru angajarea în câmpul muncii, inclusiv dezvoltarea formelor alternative de angajare – munca la distanță, munca parțială etc.
- Organizarea activităților de dezvoltare personală și abilitare pentru un număr mai mare a femeilor strămutate din Ucraina („*Să aibă încredere în sine și să ia decizia de a face ceva*”).
- Angajarea la Linia Fierbinte antitrafic, Telefonul Copilului a femeilor refugiate din Ucraina („*Dacă va fi o persoană care vorbește în limba ucraineană, altfel ar spune durerea*”; IIA_21).
- Digitalizarea proceselor de înregistrare („*A aplicat, a încărcat toate documentele, noi le-am primit și le examinăm*”; IIA_5).

- Elaborarea materialelor informative, destinate copiilor strămutați din Ucraina.
- Necesitatea supervizării specialiștilor care lucrează cu refugiații („*Sunt niște momente care vreau să le discut pentru că mie nu îmi sunt clare. O reacție a unei persoane sau vreau să discut cu cineva o opinie*”; IIA_18). Inclusiv organizarea instruirilor pentru prevenirea arderii profesionale.
- Organizarea instruirilor pentru transportatori.

Campanii de informare și sensibilizare

- Campanii de informare și sensibilizare în mijloacele mass-media și mediul online pentru toată populația Republicii Moldova, inclusiv în limba ucraineană. Sensibilizare pentru înlăturarea stigmatizării și discriminării („*Victimele sunt încă stigmatizate și discriminate*”; IIA_23), dar și a semnalării cazurilor de trafic și exploatare.
- Acțiuni de informare în mediul online. Persoanele strămutate folosesc mult canalele de comunicare Facebook, Telegram, Viber, Signal („*Să ieșim și la bloggerii lor pentru a include ceva informație de a noastră, de prevenire pe teritoriul Republicii Moldova*”; IIA_18; „*Ne-am deprins că traficul este în văzul nostru și de fapt se întâmplă foarte multe lucruri pe Internet*”; IIA_4).
- Promovarea spoturilor elaborate și traducerea acestora în limba ucraineană („*Publicitatea „La Strada” mie tare mi-a plăcut, pentru că ea dă momente de gândire, că eu tot pot undeva să apelez*”; IIA_7).
- Activitățile de informare în cadrul comunităților, inclusiv referitor la munca în agricultură, alte domenii cu risc ar putea ajuta la identificarea cazurilor de trafic și exploatare („*Muți caută locuri de muncă ușoare, dar să fie plătiți bine*”; IIA_21).

Cooperare

- Îmbunătățirea cooperării între diferite țări pe domeniul prevenirii și combaterii TFU (*„Trebuie mai mult să lucrăm cu autoritățile din Ucraina, din România etc., pentru că de obicei traficul e în rețea”*; IIA_4).
- Necesitatea stabilirii unui mecanism clar pentru acordarea statutului de victimă a TFU și exploatarea pentru străini, inclusiv persoane strămutate, și cooperarea instituțiilor de stat și cu OSC în acest proces.
- Creșterea accesului la piața muncii a persoanelor strămutate prin asigurarea cooperării dintre structurile teritoriale de ocupare a forței de muncă și angajatori.

CONCLUZII

Datele cercetării ne permit să facem o serie de **concluzii privind provocările actuale în sistemul antitrafic din Republica Moldova:**

- Se atestă o coordonare insuficientă la nivel central, dar și la nivel de unități administrativ-teritoriale a activităților, inclusiv a celor de prevenire și combatere a riscurilor de trafic și exploatare.
- Se constată lipsa unei abordări sistemice, a unei evidențe unice și monitorizării situației. Nu întotdeauna OSC, care oferă servicii în comunități pentru persoanele strămutate, colaborează cu STAS, fapt ce determină uneori dublarea activităților și suprasolicitarea refugiaților cu activități în unele CPTR, localități și lipsa de activități în altele.
- Fenomenul TFU este într-o transformare permanentă, se atestă o creștere a utilizării tehnologiilor informaționale la toate etapele TFU.
- Prezența unor CPTR neautorizate, care nu au notificat autoritățile, limitează accesul OSC în cadrul acestora, inclusiv pentru desfășurarea unor activități de informare.
- Fluctuația cadrelor, dar și insuficiența de resurse umane reclamă necesitatea de a adapta continuu informația privind persoanele de referire și contact.
- Lipsa specialiștilor în protecția drepturilor copilului la nivel de comunitate a cauzat creșterea volumului de lucru pentru asistenții sociali comunitari și suprasolicitarea acestora, fapt ce generează arderea profesională.
- O problemă constatată în cadrul studiului este și lipsa de date privind repartizarea persoanelor strămutate, inclusiv a copiilor, pe unități administrativ-teritoriale, precum și discrepanța între datele oferite de autoritățile de la nivel central și de OSC.
- Neacordarea statutului legal clar asociat cu formele de protecție a străinilor, stabilite de legislație, afectează procesul de integrare a copiilor strămutați în instituții educaționale (preșcolare și școlare), precum și a persoanelor adulte în câmpul muncii.
- Persistă încă neconștientizarea de către persoanele strămutate a riscurilor de trafic și exploatare, inclusiv în mediul online.
- Există încă dificultăți în oferirea plasamentului și a serviciilor resortisanților țărilor terțe din Ucraina în CPTR (ruși, moldoveni etc.).
- Lipsa interoperabilității dintre sistemele informaționale deținute de diferite instituții (PF, BMA etc.) influențează calitatea serviciilor și operativitatea acordării acestora.
- Populația Republicii Moldova nu cunoaște în suficientă măsură principalele semne ale traficului de ființe umane și ale exploatării.
- Lipsește o coordonare adecvată a instruirilor pentru diferiți specialiști.
- Prezența unor situații de discriminare a romilor, pe motiv de lipsă de acte, nivel redus de studii, necunoaștere a limbii ruse reclamă necesitatea unor explicații mai profunde, inclusiv repetarea informației.
- Se resimte necesitatea instruirii EMD din comunitățile unde sunt refugiați, dar și a CTCTFU. Membrii lor ar avea nevoie de informații concrete referitor la modul de soluționare a unor situații concrete cu care se confruntă.
- Necesitatea organizării unor instruiți continue pentru specialiștii din diferite domenii.
- Unul dintre punctele slabe este implicarea redusă a primarilor în acțiunile de prevenire a TFU și exploatării în rândul persoanelor strămutate.
- Este necesar a soluționa cât mai curând posibil lipsa unor materiale/suporturi metodologice, care să ajute specialiștii în identificarea victimelor și prezumatelor victime ale TFU și exploatării în rândul persoanelor strămutate din Ucraina.

RECOMANDĂRI

Datele colectate ne permit să înaintăm un set de **recomandări pentru autorități, agenții internaționale, organizații internaționale, OSC în vederea eficientizării sistemului anti-trafic din Republica Moldova:**

Legale

- Este evidentă necesitatea acordării unui statut legal persoanelor strămutate din Ucraina, clar asociat cu formele de protecție a străinilor, prevăzute de legislația națională. Acordarea statutului ar însemna acordarea de drepturi, dar și de obligațiuni.

Coordonare

- Se recomandă dezvoltarea unei abordări sistemice privind asistența persoanelor refugiate, dar și monitorizarea situației. În acest scop este oportună consolidarea potențialului Secretariatului permanent al Comitetului național pentru combaterea TFU, în scopul cunoașterii situației de ansamblu, inclusiv, a provocărilor ce apar pe domenii: plasament, sănătate și servicii medicale, servicii sociale, servicii educaționale, angajare în câmpul muncii.
- Altă recomandare se referă la coordonarea de către ANAS a instruirilor în domeniul asistenței sociale, prin utilizarea platformei de formare profesională a specialiștilor din domeniu.
- Monitorizarea periodică a situației, prin organizarea discuțiilor autorităților centrale și locale, agențiilor internaționale și a OSC, inclusiv cu implicarea reprezentanților persoanelor strămutate ar conduce la îmbunătățiri evidente a gestionării fluxului de refugiați.
- Este oportună dezvoltarea colaborării dintre STAS și a OSC prin implicarea reprezentantului STAS care să ghideze activitatea OSC, prestatori de servicii la nivel de raion.

Metodologice

- Este evident necesară elaborarea instrumentelor, care să vină în sprijinul profesioniștilor: traseul refugiaților cu prezentarea riscurilor și a modalităților de aplanare a acestora, precum și validarea acestora prin discuțiile cu victimele și prezumatele victime ale TFU și exploatării, dar și cu experți internaționali și locali.
- Simplificarea protocoalelor oferite specialiștilor pentru identificarea victimelor și prezumatelor victime ale TFU și exploatării ar asigura operativitatea acțiunilor de prevenire și combatere a acestora.
- Se recomandă ajustarea instrumentelor naționale din SNR la condițiile ce țin de războiul din Ucraina, precum și la modalitatea de utilizare („*Să fie mai prietenoase*”).
- Introducerea în pregătirea profesională a viitorilor specialiști în domeniul asistenței sociale a unor module ca *Asistența umanitară în caz de conflict armat, Modele de urgență pentru situații de criză, Semnele TFU și ale exploatării în rândul refugiaților* ar îmbunătăți considerabil calitatea serviciilor acordate persoanelor strămutate din Ucraina.

Practice

- Instruirea specialiștilor să fie realizată în baza necesităților identificate prin sesiuni de discuție și să cuprindă următoarele teme: (i) semne de identificare a situațiilor suspecte; (ii) comunicarea cu copiii și persoanele ce-i însoțesc; (iii) aspecte ale nondiscriminării; (iv) schimbările în cadrul fenomenului TFU și exploatare la nivel regional.
- Este imperios necesară diseminarea și realizarea schimbului de bune practici în combaterea TFU cu specialiști din alte țări care gestionează refugiați. Se recomandă realizarea acestor acțiuni pe sectoare de activitate, instituții specifice, pentru a vedea cum este organizată activitatea și pentru a

discuta provocările, inclusiv dimensiunea antitrafic (informare, schimb de experiență și îmbunătățire a practicilor).

- Este oportună instruirea angajaților CCTP, dar și ai PF privind identificarea potențialelor cazuri de trafic ce țin de transportarea copiilor de la mamele-surogat din Ucraina.
- Este binevenită continuarea activităților de informare și acordare a suportului la angajare în câmpul muncii, precum și dezvoltarea formelor alternative de angajare – munca la distanță, munca parțială, precum și organizarea activităților de dezvoltare personală și abilitare a femeilor strămutate din Ucraina.
- Angajarea în serviciile specializate, inclusiv la Linia Fierbinte antitrafic, Telefonul Copilului și a femeilor refugiate din Ucraina, care ar facilita mult procesul de informare a persoanelor strămutate din Ucraina.
- Este de o iminentă actualitate digitalizarea proceselor de înregistrare a persoanelor strămutate și a solicitanților de azil la BMA.
- Ar fi binevenită elaborarea materialelor informative pentru copiii din Ucraina, la tema siguranței online.
- Necesitatea supervizării specialiștilor care lucrează cu refugiații ar preveni arderea profesională, dar și ar oferi ghidare atunci când au nevoie.
- Transformările tot mai frecvente ale fenomenului TFU dictează necesitatea dezvoltării unor noi mecanisme antitrafic în mediul online.
- Se recomandă organizarea instruirilor pentru transportatori.

Campanii de informare și sensibilizare

- E oportun a promova noi campanii de informare și sensibilizare privind fenomenul TFU și exploatării în mijloacele mass-media și mediul online pentru toată populația Republicii Moldova, inclusiv pentru persoanele strămutate din Ucraina, în limbile ucraineană, rusă, engleză, română,

pentru a asigura un acces mai amplu la informație.

- Sunt necesare acțiuni de sensibilizare cu scop de înlăturare a stigmatizării și discriminării în instituțiile de învățământ, comunități, precum și a semnalării cazurilor de trafic și exploatare.
- Organizarea activităților de informare în cadrul comunităților referitor la munca în agricultură, alte domenii de risc, ar ajuta la identificarea cazurilor de trafic și exploatare prin muncă.
- Nu e de neglijat organizarea mai multor acțiuni de informare și prevenire a riscurilor de trafic și exploatare în mediul online, prin implicare influencerilor, bloggerilor, vloggerilor din Ucraina.
- Este indicată promovarea mai frecventă a spoturilor elaborate și traducerea acestora în limba ucraineană.

Cooperare

- Este indispensabilă îmbunătățirea cooperării între Republica Moldova și diferite țări pe domeniul prevenirii și combaterii TFU și exploatării.
- Se resimte acut nevoia stabilirii unui mecanism clar pentru acordarea statutului de victimă a TFU și exploatării pentru străini, inclusiv pentru persoane strămutate, și a cooperării instituțiilor de stat cu OSC în acest sens.
- Dezvoltarea cooperării dintre structurile teritoriale de ocupare a forței de muncă-angajatori-refugiați ar asigura o creștere a accesului la piața muncii și a numărului persoanelor strămutate din Ucraina, angajate în câmpul muncii.

BIBLIOGRAFIE

1. *Convention against Trafficking in Human Beings*. Council of Europe Warsaw, 16.05.2005.
2. Convenția nr. 105/1957 privind abolirea muncii forțate. Organizația Internațională a Muncii.
3. Convenția privind statutul refugiaților, încheiată la Geneva la 28 iulie 1951.
4. Directiva 2004/81/CE din 29.04.2004 privind permisul de ședere eliberat resortisanților țărilor terțe care sunt victime ale TFU sau care au făcut obiectul unei facilitări a imigrației iregulare și care cooperează cu autoritățile competente.
5. Directiva 2008/115/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 16.12.2008 privind standardele și procedurile comune aplicate în statele membre pentru returnarea resortisanților țărilor terțe aflați în situație de ședere ilegală.
6. *Flow monitoring surveys: the human trafficking and other exploitative practices indication survey*. IOM, 2017.
7. *Gender mainstreaming checklists to inform refugee response in Moldova*. UN Women, 2022.
8. *Gender-Based Violence Safety Audit Report. Ukraine Refugee Response, Republic of Moldova*. RREUS, UNHCR, UNFPA, UNICEF, August, 2022.
9. *Ghid de aplicare privind crearea și aprobarea Centrelor de plasament pentru refugiați*. ANAS, 26 februarie 2022.
10. *Ghidul cu privire la identificarea victimelor și potențialelor victime ale traficului de ființe umane* aprobat prin Ordinul nr. 33 din 20.02.2012 de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei.
11. *Ghidul privind identificarea victimelor și prezumatelor victime ale traficului de ființe umane în contextul fluxurilor migratorii mixte*, aprobat prin Ordinul nr. 485 din 05.10.2022 al Ministerului Afacerilor Interne.
12. *Human Rights and Human Trafficking. Fact Sheet nr. 36*. OHCHR. New York and Geneva, 2014.
13. *Human trafficking through the Central Mediteranian route: data, stories and information colected by the International Organization for Migration*. IOM, 2017.
14. *Măsuri de implementare a Dispoziției CSE a Republicii Moldova, nr. 14 din 14.04.2022*, aprobate prin Ordinul comun nr. 169/34 din 22.04.2022 a MAI și MMPS.
15. *Modelul actului de evaluare rapidă a interesului superior al copilului aflat în situație de risc, venit de pe teritoriul Ucrainei în perioada declarării stării de război în Ucraina*, aprobat prin Ordinul nr. 36 din 05.05.2022 a MMPS.
16. *O scurtă analiză a impactului de gen în criza din Ucraina: Republica Moldova*. UN Women, 2022.
17. *Preventing human trafficking of refugees from Ukraine. A rapid assessment of risks and gaps in the anti-trafficking response*. La Strada International, The Freedom Fund. May, 2022.
18. *Protocolul Națiunilor Unite privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva criminalității transnaționale organizate*, 2000.
19. Protocolul privind statutul refugiaților, încheiat la New York la 31 ianuarie 1967.
20. *Rapid Gender Assessment of Ukraine*. UN Women, CARE International. May, 2022.
21. *Regulamentul privind instituirea mecanismului intersectorial de cooperare pentru identificarea, asistența și monitorizarea copiilor în situații de risc, veniți de pe teritoriul Ucrainei, în perioada declarării stării de război în Ucraina*, aprobat prin Dispoziția CSE nr. 14 din 14.04.2022.

22. *Sondaj privind strămutarea ucrainenilor și resortisanților țărilor terțe.* OIM, UN Women, Martie, 2022.
23. Codul Muncii al Republicii Moldova.
24. Codul penal al Republicii Moldova.
25. Hotărârea Guvernului nr. 1101 din 14.11.2018 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de management integrat al frontierei de stat pentru perioada 2018-2023 și Planul de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind implementarea acesteia.
26. Hotărârea Guvernului nr. 1145 din 21.11.2018 cu privire la organizarea și funcționarea Inspectoratului General al Poliției de Frontieră.
27. Hotărârea Guvernului nr. 1146 din 201.12.2017 cu privire la aprobarea Mecanismului național de gestionare unitară și coerentă a situației în eventualitatea unui aflus sporit de străini.
28. Hotărârea Guvernului nr. 461 din 22.05.2018 cu privire la probarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a TFU pentru anii 2018-2023 și Planul de acțiuni 2018-2020 privind implementarea acesteia.
29. Hotărârea Guvernului nr. 655 din 08.09.2011 cu privire la aprobarea Strategiei Naționale în domeniul migrației și azilului (2011-2020).
30. Hotărârea Guvernului nr. 736 din 10.06.2016 cu privire la aprobarea Planului de acțiuni pentru anii 2016-2020 privind implementarea Strategiei Naționale în domeniul migrației și azilului (2011-2020).
31. Hotărârea Guvernului nr. 847 din 11.07.2008 cu privire la crearea Centrului de asistență și protecție pentru victimele și potențialele victime ale TFU.
32. Hotărârea Guvernului nr. 914 din 07.11.2014 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare, a structurii și a efectivului-limită ale BMA din subordinea MAI.
33. Hotărârea Guvernului nr. 98 din 30.01.2018 pentru aprobarea Planului de acțiuni pe anii 2018-2019 cu privire la implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a criminalității organizate pentru anii 2011-2019.
34. Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal.
35. Legea nr. 200 din 16.07.2010 privind regimul străinilor din Republica Moldova.
36. Legea nr. 241 din 20.10.2005 cu privire la prevenirea și combaterea traficului de ființe umane.
37. Legea nr. 270-XVI din 18.12.2008 privind azilul în Republica Moldova.
38. Legea nr. 274 din 27.12.2011 privind integrarea străinilor în Republica Moldova.
39. Legea nr. 283 din 28.12.2011 cu privire la Poliția de Frontieră.
40. <https://www.anas.md/wp-content/uploads/2022/03/Ordin26022022.pdf>
41. https://www.anas.md/wp-content/uploads/2022/10/Round-01.-REACH_MDA_Factsheet_RAC-Weekly-Needs-Monitoring_2022-03-14_RO.pdf
42. <https://data.unhcr.org/en/dataviz/248?sv=0&geo=680>
43. <https://www.unhcr.org/registration-guidance/chapter3/registration-tools/>
44. <https://www.unicef.org/eca/reports/practical-guide-identification-victims-and-persons-risk-trafficking-human-beings>

ANEXE

Anexa 1. Date despre specialiștii cu care s-au realizat interviuri individuale aprofundate

Nr.	Codul	Instituția	Poziția
1.	IIA_1	CTCTP, Soroca	Membru
2.	IIA_2	CTCTP, Glodeni	Membru
3.	IIA_3	MMPS, Direcția politici de protecție a drepturilor copilului și familiilor cu copii	Șef
4.	IIA_4	CCTP	Șef
5.	IIA_5	BMA	Director
6.	IIA_6	MMPS, Direcția politici pentru asigurarea egalității între femei și bărbați	Șefă
7.	IIA_7	ANAS	Directoare-adjunctă
8.	IIA_8	Inspectoratul Muncii	Inspector
9.	IIA_9	CPTR, Glodeni	Manager
10.	IIA_10	CPTR, Ungheni	Manager
11.	IIA_11	CPTR, Cahul	Manager
12.	IIA_12	CPTR, Basarabeasca	Șef STAS
13.	IIA_13	CPTR Popeasca, Ștefan Vodă	Manager
14.	IIA_14	STAS Cahul	Specialistă protecția copilului
15.	IIA_15	CPS, Centrul maternal „Ariadna”	Manager
16.	IIA_16	CPS, Instituția Publică Centrul maternal „Pro-Familia”, Căușeni	Manager
17.	IIA_17	CPS, CAP	Specialist
18.	IIA_18	CPS, Serviciul de asistență și protecție a bărbaților, victime ale TFU	Manager
19.	IIA_19	CPS, Centrul maternal Cahul	Manager
20.	IIA_20	STAS Fălești	Șefă asistența comunitară

Nr.	Codul	Instituția	Poziția
21.	IIA_21	Centrul Internațional „La Strada”	Managere, Linia Fierbinte anti- trafic, Telefonul de Încredere pentru Femei
22.	IIA_22	CNPAC	Coordonatoare
23.	IIA_23	Agenția ONU pentru Refugiați, Moldova	Reprezentantă
24.	IIA_24	Agenția ONU pentru Migrație, Moldova	Reprezentantă
25.	IIA_25	UNICEF Moldova	Reprezentantă

